Britanijos LIETUVIS

EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

NR. 30-31 (309-310) LONDONAS 1953 LIEPOS 30 VII METAI

LIETUVIU LAIMEJIMAI SVEICARIJOJE

SVEICARIJOJE VEIKIA LIETUVOS RAUDONASIS KRYZIUS

Šiandieną pirmą kart lietuviškoje spaudoje minime Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Šveicarijoje vardą. Ši instancija Šveicarijoje, pokariniame lietuvių pabėgėlių gyvenime, yra dar jauna, galima sakyti — dar kūdikis. Šveicarų vyriausybei patenkinant rusų reikalavimus, uždarius Lietuvos pasiuntinybę bei konsulatą ir Lietuvos vyriausybės atstovams atėmus diplomatų teises bei privilegijas, Šveicarijos viešumoje niekur nebuvo galima oficialiai atstovauti Lietuvos. Šiomis dienomis Šveicarijos padangėje pirmu kart pokariniame gyvenime pasigirdo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus vardas.

Reikia pripažinti, kad tai buvo drąsus, drauge ir istorinis žingsnis. Šis faktas ypatingai yra svarbus dėl to, kad kaip tik Šveicarijoje, kuri yra Raudonojo Kryžiaus gimtinė ir lopšys, šiandieną oficialiai ir drąsiai turima teisė figuruoti Lietuvos Raudonojo Kryžiaus vardu, lygiomis teisėmis kaip ir Šveicarų Raudonasis Kryžius.

Šveicarija yra pripažinusi Lietuvos okupaciją de facto. Bet koks bandymas prabilti Lietuvos vardu buvo neįmanomas. Lietuviai pabėgėliai Šveicarijoje yra skaitomi „Staatenlos" — be pilietybės. Tačiau, atsargiai bandant ir paruošus atatinkamą dirvą, pavyko Šveicarijoje įkurti ir įgyvendinti šią drasią idėją —Lietuvos Raudonojo Kryžiaus oficialią instanciją, kurią šiandieną pripažįsta ir toleruoja visos vyriausybės bei administracijos įstaigos bei kiti organai.

Lietuvos Raudonasis Kryžius Šveicarijoje pasistatė savo uždaviniu bei tikslu padėti benamiams tautiečiams, ypatingai vaikams ir silpniesiems, vargstantiems Vokietijoje bei kituose karo nualintuose kraštuose.

A. P.

INZ. JONAS STANKUS

Inž. Jonas Stankus, kilimo šiaulietis, baigęs Lietuvoje studijas, išvyko Šveicarijon pagilinti savo specialybės Zuericho Universitete. Baigęs mokslus, Inž. Stankus dirbo Šveicarijoje kaip statybos darbų vykdytojas, statant vieną moderniausių Europoje ligoninę, o vėliau jis dirbo įvairiuose architektūros biuruose. Šiuo metu J. Stankus dirba taip pat savo specialybės srityje, greta to, su pasisekimu veikia šveicarų visuomenėje, garsindamas Lietuvos vardą, jos dabartinę padėtį, rinkdamas aukas vargo mokykloms Vokietijoje, o ypač Vasario 16 Gimnazijai. Būdamas PLB pirmininku Šveicarijoje, Tautos Fondo įgaliotiniu ir šiuo metu atsikūrusio Lietuvos Raudonojo Kryžiaus pirmininku, savo sumanumu, nepaprasta iniciatyva ir darbštumu, J. Stankus yra surinkęs stambesnes sumas Gimnazijai; dalinai jo pastangomis Vokietijos lietuvių jaunimas šiuo metu turi progos atostogauti Šveicarijoje.

Kreipdamasis į Šveicarijos visuomenę, J. Stankus sugebėjo net 120 šveicarų žymesniuose laikraščiuose ir žurnaluose po kelis kartus atspausdinti straipsnius ir atsišaukimus, kuriuose kalbama apie okupuotos Lietuvos gyventojų vargus, partizanų kovas ir tremtinių, pasilikusių Vokietijoje, sunkią būklę. Savo iniciatyva jis yra atspausdinęs 28.000 laikraštinio formato iliustruotų skrajukių — „Verzweiflugskampf in Litauens Waldern", kuriuos išsiuntinėjo šveicarų spaudai, organizacijoms ir pavieniems asmenims su atitinkamais lydraščiais. Šveicarų spauda, gavusi šitokią medžiagą, kelias savaitės rašė apie Lietuvą ir lietuvius tremtinius. Tūkstančiai šveicarų siuntė laiškus su aukomis, rašydami: „Fuer ein kleines aber tapferes Volk", „Es lebe Litauen", „Wir hoffen auf baldige Befreihung Ihrer Heimat" ir panašiai.

— Šį darbą atlikdamas, — sako inž. Stankus, — aš norėjau ne žodžiu, bet darbu atsidėkoti Lietuvai, kuri anuomet suteikė sąlygas eiti man mokslus".

Neabejotina, kad Inž. J. Stankaus nuveiktieji darbai tremtyje bus tinkamai įvertinti mūsų visuomenės.

Br. Debikonis

MUSU SKAITYTOJAMS

ŠIS "BRITANIJOS LIETUVIO" NUMERIS IŠEINA PADIDINTAS. ATEINANČIĄ SAVAITĘ, RUGPJŪČIO 6 D., RYŠIUM SU DARBININKŲ VASAROS ATOSTOGOMIS, "BRITANIJOS LIETUVIS" NEIŠEIS.

POATOSTOGINIS "BR. LIETUVIO" NUMERIS SPAUSDINAMAS RUGPJŪČIO 13 D.

DBLS Centro Valdyba.

PALIAUBOS

KOREJOJE PASIRASYTA PALIAUBU SUTARTIS

Liepos mėn. 27 d., po beveik dvejų metų įtemptų ir dramatinių derybų, pasirašytos paliaubos Korėjoje. Komunistų ir sąjungininkų atstovai paliaubas pasirašė 2 val. ryto, Panmunjom neutralioje derybų zonoje, o 2 val p.p. britų laiku sustojo kautynės fronte. Vyriausieji komunistų ir sąjunginnikų kariuomenių vadai paliaubų dokumentą pasirašė savo vyriausiose būstinėse.

Per 72 val. po paliaubų pasirašymo abi kariuomenės turi būti atitrauktos po du km. nuo fronto linijos. Tokiu būdu tarp kariuomenių sudaroma neutrali demarkacijos zona.

Pasirašytoje paliaubų sutartyje sakoma, kad „ji yra grynai karinio pobūdžio". Jos tikslas, sakoma toliau, užtikrinti visišką veiksmų sustabdymą, kol bus pasiektas galutinis taikingas sprendimas."

Pati sutartis padalinta į penkias pastraipas:

1. Karinė demarkacijos linija;
2. Nuostatai sustabdyti kautynėms;
3. Karo belaisviai;
4. Po paliaubų įvykstančioji politinė konferencija;
5. Sutarties pakeitimai ir priedai.

Pirmoje pastraipoje sakoma, kad tarp kariuomenių sudaroma demilitarizuota demarkacijos zona, atitraukiant karinius dalinius po du kilomentrus nuo fronto. Abi pasirašančios pusės pasižada nevykdyti karinių veiksmų prieš šią zoną, šioje zonoje arba už šios zonos.

Demarkacijos zonoje gali pasilikti tik specialūs pareigūnai, kurių uždavinys — rūpintis civilių gyventojų globa ir administravimu. Sąjungininkai rūpinasi globa į pietus nuo demarkacijos linijos — komunistai į šiaurę. Nė viena šalis negali į demilitarizuotą zoną pasiųsti daugiau, kaip tūkstantį tokių specialių pareigūnų.

Abi šalys sutinka leisti specialiai įgaliotiems pareigūnams laisvai susisiekti visoje demilitarizuotoje zonoje.

Antrasis punktas nustato, kad po dvylikos valandų, paliaubų sutartį pasirašius, vyriausieji vadai įsako savo kariuomenėms sustabdyti ugnį. Per 72 val. kariuomenės turi pasitraukti po du km. demarkacijos linijos. Demilitarizuotoje zonoje turi būti sunaikinti visi įtvirtinimai ir minų laukai ir apie tai pranešti karinei paliaubų komisijai, kurią sudaro abiejų šalių atstovai.

Per penkias dienas turi būti atitraukta kariuomenė, esanti priešo užnugaryje arba blokuojantį jo pakraščius. Abi šalys pasižada nesiųsti į Korėją karinių pastiprinimų, bet kas mėnesį leidžiamą pakeisti esančias pajėgas naujomis po 35.000 per mėnesį. Tas pakeitimas turi būti daromas per tam reikalui numatytus uostus ir priziūrimas neutralių tautų komisijos.

Abi šalys pasižada negabenti į Korėją naujų ginklų ir karinės medžiagos, bet esamą galima pakeisti vienetas už vienetą ir atitinkamos rūšies.

Abi šalys pasižada remti paliaubų komisijos ir neutraliųjų tautų priežiūros komisijos darbą. Karinę paliaubų komisiją sudarys dešimt karininkų — po penkis iš kiekvienos pusės. Prie jos gali būti sudarytos stebėtojų ir patarėjų grupės abejose pusėse vienodo dydžio. Komisijos būstinė Panmunjom. Priežiūros komisiją sudaro keturi neutralių tautų karininkai. Du iš jų parenka JT kariuomenės vadovybė, o du komunistai. Jos būstinė netoli paliaubų komisijos būstinės. Priežiūros komisijai padės inspekcinės grupės kurios bus sudaromos panašiu būdu kaip ir priežiūros komisija.

Trečiame paragrafe kalbama apie belaisvius. Paleisti belaisviai negali būti siunčiami į frontą. Pirmoje eilėje pasikeičiama sužeistais ir sergančiais belaisviais.

Pasikeitimą belaisviais prižiūrės speciali belaisvių repatriacijos komisija, sudaryta iš komunistų ir JT karininkų. Jai talkininkaus Raudonojo Kryžiaus vienetai.

Civiliams bus leidžiama sugrįžti į savo namus.

Belaisvių, nenorinčių grįžti namo klausimas tvarkomas atskiru susitarimu, kuris buvo pasirašytas birželio 8 d. Panmunjom.

Ši sutartis numato, kad norintieji grįžti turi būti sugrąžinti per du mėnesius po paliaubų pasirašymo. Nenorintieji grįžti — per tris mėn. turi būti perduoti neutraliųjų tautų komisijai. Neutraliųjų tautų komisiją sudaro: Švedija, Šveicarija, Lenkija, Čekoslovakija ir Indija. Indija parūpina atitinkamą skaičių kariuomenės, reikalingos belaisvių apsaugai. Indijos atstovas yra ir komisijos pirmininkas.

Susitarimas draudžia naudoti jėgą ar grąsinimus repatrijacijai pravesti.

Neutraliųjų komisijai priėmus savo globon nenorinčius grįžti, belaisvius per 90 dienų lankys kviesliai — agitatoriai, ragindami grįžti. Tokių kvieslių leidžiama nedaugiau, kaip 7 tūkstančiui belaisvių.

Jei ir po 90 dienų dar bus nenorinčių grįžti, tai jų klausimą perims politinė konferencija, kuri turės išspręsti per 30 dienų.

Belaisviai, dėl kurių nebus galima pasiekti jokio susitarimo per 120 d. neutraliųjų tautų komisijos bus pripažinti civiliais ir jie galės pasilikti Korėjoje arba išvykti į kitus kraštus. Jiems padės Indijos Raudonasis Kryžius.

Ketvirtąja pastraipa numato, kad per tris mėnesius nuo paliaubų pasirašymo turi būti sušaukta politinė konferencija, kurios uždavinys bus taikiu būdu išspręsti Korėjos klausimą ir atitraukti visas svetimas kariuomenes.

Penktoji pastraipa numato, kad sutartis galios, kol ji nebus pakeista abiem pusėm priimtinais susitarimais arba atitinkamu politinės konferencijos nutarimu.

Demilitarizuotoje zonoje numatomi rajonai, kuriuose bus patalpinti nenorintieji grįžti ir perduoti Indijos karinei apsaugai.

Abi pusės gali siųsti į demilitarizuotąją zoną neginkluotus žmones statybos darbams belaisviam numatytose zonose.

EISENHOVERIS APIE PALIAUBAS

Ryšium su paliaubų sutarties pasirašymu prez. Eisenhoveris pasakė kalbą per radiją. Jis išgyrė JTO, kad ji sustabdė agresiją, bet įspėjo, kad laisvasis pasaulis neturi nustoti budėjęs dėl galimų kitų agresijų. Kartu jis apgailestavo žuvusiuosius. „Draugai piliečiai! Džiaugdamiesi ir melsdamiesi, sveikiname oficialias žinias, kad Korėjoje pasirašyta paliaubų sutartis. Netrukus baigsis kautynės tarp JT ir komunistų. Mūsų tautai agresijos sulaikymas brangiai kainavo. Tūkstančiuose namų jis yra neįkainuojamas. Tas užmokesnis buvo tragiškas.

Su ypatingu gailėsčiu ir nepaprastu dėkingumu mes galvojame apie tuos, kurie pašaukti padėjo savo gyvybės tame tolimame krašte, kad įrodytų jog laisvė gali būti palaikoma gyva tik drąsa ir pasišventimu. Šio karo našlėms, našlaičiams ir invalidams Amerika šią naktį pažada nuolatinę globą ir prisirišimą.

Mes prisimename ir tuos, kurie ilgus mėnesius nešė sunkią belaisvio naštą už priešo linijų. Jų greitas paleidimas atneš džiaugsmo į daugelį namų. Kartu tai bus geros valios įrodymas tų, su kuriais mes pasirašėme paliaubų sutartį.

Šešiolikto tautų kareiviai, jūrininkai, lakūnai tais sunkiais ir ilgais mėnesiais stovėjo šalia mūsų, kaip bendradarbiai. Amerika dėkoja kiekvienam jų. Šiuose grumtynėse mes matėme Jungtines tautas pasipriešinant agresijai. Ne patetiniais protesto žodžiais, bet realiu veiksmu. Naturalu, kad mes sveikiname narsias Pietų Korėjos armijas, nes jos įrodė daugiau, negu savo teisę į laisvę. Prezidento Syngman Rhee įkviepti, jie parodė drąsos ir patriotizmo pavyzdį, kuris patvirtina, kad siekdami teisėto ir kilnaus tikslo rytiečiai ir vakariečiai gali kovoti, dirbti ir gyventi vieni šalia kitų.

Galų gale baigsis karo skerdynės, ir prasidės pasitarimai prie konferencijos stalo. Šio sekmadienio vakarą mes nužemintai meldžiamės, kad visos tautos įgytų proto ir savo nesutarimus lygintų šiuo keliu anksčiau, negu griebtis brutalaus ir nereikalingo karo.

Mės stengiamės būti protingi, bet šiojo pakylioje valandoje yra viena mintis, kuri verčia sulaikyti mūsų jausmus ir neskubėti su sprendimais. Tai faktas, kad mes laimėjome paliaubas viename fronte, bet ne pasaulinę taiką. Mes neturime nustoti budrumo ir sumažinti mūsų pastangų.

Ateinančiais mėnesiais, atrenkant belaisvius, ir ilgiau trūksiančios konferencijos metu, siekiant Korėjos sujungimo, mes ir mūsų sąjungininkai turi budriai stebėti, kad nesusidarytų nepalankių situacijų.

Mes stengsimės, kad šios paliaubos privestų laisvuosius žmones vienu žingsniu arčiau prie jų tikslo pasaulinės taikos.

Mano draugai! Beveik prieš 90 metų, vieno karo pabaigoje, prez. Abraomas Lincolnas sakė savo antrąją inauguracinę kalbą. Jos pabaigoje jis pasakė žodžius, kurie, aš manau, labiau išreiškia Amerikos jausmą dabar, negu bet kokie kiti parašyti ar pasakyti žodžiai. Aš juos pakartosiu.

Nieko nenorime skriausti, visiems norime būti duosnūs, norime tvirtai siekti tiesos, kaip Dievas leidžia mums ją matyti, stenkimės užbaigti darbą, kurį pradėjome — darykime viską, kad pasiektume teisingos ir pastovios taikos klestėjimo savo tarpe ir tarp tautų.

Tai yra mūsų apsisprendimas ir apžadas".

NAUJI VEJAI LIETUVOJE

Po Stalino mirties rusų politika tautinių mažumų klausimu gerokai pasikeitė. Ypatingai tas pasikeitimas jaučiamas Pabaltijo valstybėse, kurios labiausiai buvo rusinamos.

Neseniai visose trijose „respublikose" buvo pakeisti vidaus reikalų ministeriai. Senus, nusipelniusius rusus, pakietė jauni beveik nežinomi vietiniai.

Visose trijose respublikose komunistų partijų visuotinių suvaižavimų metu buvo puolama ligšiolinė politika, vadovaujančias partijos vietas pavesti tik patikimiems rusams. Rezultate rusų procentas partijos vadovybėje gerokai sumažintas.

Štai vėl visose trijose respublikose panaikinamos apygardos (oblast), kurios buvo įvestos praėjusiais metais, sekant rusišką pavyzdį.

Atsižvelgiant, kad visi tie pakeitimai buvo padaryti beveik kartu visose trijose respublikose ir tais pačiais metodais, numanu, kad jie buvo padiktuoti Maskvos. Gal Maskva pamatė, kad pabaltiečiai perdaug atsparūs rusifikacijai, o gal vidaus neramumai verčia nusileisti.

Londonas. Britų Užsienių Reikalų ministeris Edenas, kuriam prieš dvi savaites Amerikoje buvo padaryta trečioji operacija, grįžo į Londoną. Laikraštininkams, sutikusiems jį aereodrome, Edenas pareiškęs, kad į Foreign Office jis tikisi grįžti tik š. m. spalio antroje pusėje.

PALEISTAS KARD. MINDSZENTY

Vatikanas praneša, kad kardinolas Mindszenty, Vengrijos primas, kuris buvo nuteistas kalėti iki gyvos galvos, paleistas. Kartu su juo paleistas ir jo sekretorius tėvas Zakar.

Manoma, kad tuo Maskva nori įrodyti savo politikos pasikeitimą bažnyčios atžvilgiu.

Kartu pranešama, kad kaikuriem Vengrijos Vyskupams leista pasimatyti su paleistu iš kalėjimo kardinolu.

Taip pat leidžiama Vengrijoje vėl pardavinėti religinį brošiūras bei siųsti vaikus religijos pamokoms.

NESEKMĖ DE GASPERIO VYRIAUSYBEI

Prieš 10 dienų sudaryta de Gasperio vyriausybė, kurion įėjo išimtinai tik krikščionių demokratų partijos atstovai, negavo pasitikėjimo daugumos.

ATTLEE VAŽIUOJA PAS TITO

Britų Darbo partijos pirmininkas ateinantį šeštadienį važiuoja trims savaitėms viešėti Jugoslavijon.

PALEIDO NEUMANĄ

Vakarų Vokietijos teismo sprendimu paleistas iš kalėjimo Dr. Werner Neumann, dirbęs Goebelso propagandos ministerijoje, kurį britų valdžios organai buvo š.m. pradžioje suėmę su kitais septyniais vokiečiais, įtartais rengiančius sąmokslą grąžinti Vokietijoje hitlerinį režimą.

TŪKSTANČIAI RYTŲ VOKIETIJOS GYVENTOJŲ ATVYKSTA Į VAKARŲ BERLYNĄ PASIIMTI MAISTO

130.000 rytinėje Vokietijoje gyvenančių vokiečių iš įvairių miestų ir kaimų važiuoja ir eina pėsti po 150 klm. įsigyti jiems skirto maisto, sukrauto specialiuose vakarų Berlyno sandeliuose, prie kurių susidaro kilometrinės laukiančiųjų eilutės.

Iš Vašingtono pranešama, kad Senatas nutaręs leisti prezidentui Eisenhoweriui papildomai už 700 milijonų dolerių išsiųsti maisto į tuos kraštus, kur gyventojams gresia badas.

DULLES VYKSTA I KOREJA

Liepos 28 d. JAV užsienių reikalų ministeris John Foster Dulles pranešė, kad ateinantį sekmadienį jis planuoja vykti į Korėją pasitarti su Syngman Rhee.

Dullesą lydės abiejų atstovai: senatoriai Knowland ir Smith respublikonų, Johnson ir Rusell — demokratų.

Korėjoje Dulles bus savaitę.

Savo pareiškime spaudai Dulles patvirtino, kad JAV sutiko kartu su korėjiečiais pasitraukti iš politinės konferencijos, jei pasirodytų, kad komunistai naudoja ją tik propagandai ir subservijai.

Spaudos atstovų paklaustas dėl galimų nuolaidų komunistams, ministeris pareiškė, kad JAV nepirks Korėjos vienybės už komunistinės Kinijos įsileidimą į JTO ar Saugumo Tarybą.

Klausinėjamas apie politinės konferencijos dalyvius Dulles pasakė, kad taip vadinamos „Korėjos liaudies respublikos" (komunistai) atstovai galės joje dalyvauti, jei tik jie turi ką pasiųsti į tą konferenciją. Korespondentam prašant paaiškinimų dėl šito pareiškimo Dulles pridūrė, kad šiaurės Korėjos vyriausybė yra tik iškamša.

Šį puslapį pradedant spaudinti, gauta žinių, kad Kinijos komunistai apkaltino Sąjungininkus, esą jie net 8 kartus „sualužė" paliaubų sutartį, šaudydami iš artilerijos ir kulkosvaidžių ir žvalgydami iš oro demilitarizuotoje zonoje. Karinėje komisijoje šiuos kaltinimus pranešė vyr. komunistų delegatas, gen. leit. Lee Sank Cho. Sąjungininkų karinė komisija šiuos kaltinimus atmetė.

VASARIO 16 GIMNAZIJOJE

JAU DU SIMTAI DESIMTS MOKINIU.

NUO SIU METU RUDENS TIKIMASI PERSIKELTI I NUOSAVUS RUMUS

ŽIUPSNELIS ISTORIJOS

Po trijų metų stovyklinio gyvenimo didžioji tremtinių dalis, emigracijos galimybėms susidarius, išemigravo toliau nuo Europos. Vokietijoje liko tik tie, kurie del sveikatos neatitiko emigracijos komisijų reikalavimams. Dar tokiai emigracijai tevykstant, nuošalioje Diepholzo stovykloje 1948 metais įsteigta Lietuvių Gimnazija, kurią daugumoje lanko stovykloje gyvenančių lietuvių vaikai. Pirmaisiais mokslo metais ši gimnazija išleidžia 18 abiturientų, 1949 m. — brandos atestatai išduodami 9 abiturientams, o 1950 m. liepos 20 d. Gimnazijos vedamame metraštyje šitaip užrašyta:

„Vasaros atostogų metu beliko 21 mokinys. Gimnazija turėjo būti uždaryta, nes vokiečių įstaigos sutiko mokėti mokytojams algas tik ten, kur mokinių skaičius bus nemažesnis, kaip 30. Samdyti didesnį mokytojų skaičių del tų keliolikos mokinių, kurie ir taip vienas po kito emigruoja, nėra nei lėšų nei prasmės Todel Vokietijos Liet. Bendruomenės Vadovybė, gavusi Krašto Tarybos pritarimą, pasiryžo įsteigti Diepholze mokiniams bendrabutį ir sukviesti iš visos Vokietijos lietuvių vaikus. Nusprendus laikyti gimnaziją Diepholze, buvo kreiptasi ir gauta vienkartinė parama iš VLIK-o 4.500 DM, iš Britų Zonos BALF-o 1.420 lbs maisto produktų ir 288 lbs drabužių. Krašto Valdyba paskyrė visus savo piniginius rezervus.

1950 m. liepos mėn. Liet. Gimnazija Diepholze pereina vokiečių Kultusministerium žinion. Diepholzo Apskrities vokiečių įstaigos žada gimnazijai skirti 4 etatus iš vokiečių iždo, bet galutinis sprendimas įvyksiąs Bonnoje. Gimnaziją aplanko BALFo pirmininkas Kan. Dr. J. B. Končius. Jis pažadėjo Amerikos lietuvių tarpe sukelti akciją gimnazijai remti. Gimnazijos vadovybė prašo Balfo pirmininko mokytojams atlyginimams mokėti 2.846 DM ir 2.000 DM mokinių išlakymui bendrabutyje. Mokslo metus Gimnazija pradeda rugpiūčio 2 d. su 40 mokiniais.

1950 m. rugpiūčio 11 d. mokytojų posėdyje direktorius praneša, kad bendarbučio steigimas vis tebėkabo ore, nes susidurta su sunkumais iš vokiečių pusės. Reikalaujama stovykla perkelti į Rehdene esančių lenkų stovyklą. Gimnazijai trūksta mokytojų: lietuvių kalbai, tikybai, lotynų klb., muzikai, dainoms, namų ruošai, kūno kultūrai dėstyti. Veikia vis dar tik pirmosios 4 klasės.

Rugsėjo 20 d. Bendrabutis jau turi 4 kambarius. Maitinasi 17 mokinių. Virtuvei indai šiaip taip sukalėdoti iš stovyklos gyventojų o dalis nupirkta. Reikia matracų, nėra antklodžių. Vaikai labai lengvai apsirengę. Trūksta apatinių skalbinių, viršutinių drabužių ir apsiaustų.

Spalio 5 d. Direktorius pranešė, kad vokiečiai sutiko leisti atvykti ir apsigyventi mokiniams stovykloje. Tikimasi sulaukti daugiau mokinių. Vis dar trūksta mokytojų. D. Britanijos ir Skotijos lietuviai pasižada siųsti mokiniams, gyv. bendrabutyje, maisto pakietelius.

Trečiame lovų augšte draugas lanko sergantį kolegą...

Lapkričio 2 d. Vietos Gesundheitsamto patvarkymu nuo tos dienos mokytojui Andriui Gintautui uždraudžiama dirbti gimnazijoje, nes vėl pasireiškė aštresnėje formoje TBC. Mokytojas G. pasitraukia iš pareigų. Gimnazijai ir bendrabutyje trūksta kūro. Užsakyta 30 cent. durpių. Nupirkta 20 cent. bulvių. Mokytojų būkle nepaprastai sunki. Prašoma nors menkos pašalpos iš Krašto Valdybos. Mokiniai neturiu nei antklodžių, nei paklodžių, nei šiltesnių drabužių. Iš išvažiuojančių nupirkta keli matracai. Į Kr. V-bos atsiašukimą spaudoje pirmieji du lietuviai atsiliepė iš USA: viena ponia praneša, kad ji išsiuntė vaikams darbužių siuntinį, o kitas „Draugo" skaitytojas atsiuntė tame laikraštyje tilpusį atsišaukimą, klausdamas ką turįs siųsti. Paprašyta riebalų, drabužių ir apavo. Gimnazijoje jau 54 vaikai"

„Artėja Kalėdos. Bendrabučiui trūksta 25 lovų, tiek pat čiužinių, antklodžių ir paklodžių. Patalpose nepaprastai šalta. Pradeda plaukti pirmieji maisto siuntinėliai. Trūksta riebalų ir cukraus".

„1951 m. sausio 2 d. PLB V. K. Valdyba savo posėdyje nutarė ir pakeitė Gimnazijos pavadinimą į LIETUVIŲ VASARIO 16 GIMNAZIJA ir nuo tos dienos visuose susirašinėjimuose tik tas vardas naudojamas. Direktoriaus pareigas ėjęs mokyt. Pr. Šileika pasitraukia iš gimnazijos".

„1951 m. vasario 12 d. Gautas iš Vyskupo Brizgio sveikinimas Vasario 16 d. proga ir pranešimas, kad jis išsiuntė vienkartinę gimnazijai dovaną — 500 DM".

„1951 balandžio 30. Sužinoma, kad Naujienose tilpęs labai nepalankus straipsnis gimnazijos ir PLB Krašto Valdybos adresu. Prašoma Krasto Valdybos ištirti ir atsakyti, nes gimnazija ‚Naujienų' negauna.

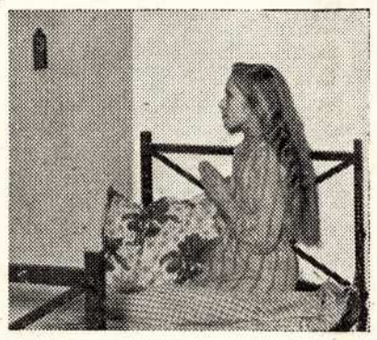

VAKARINĖ MALDA

sargu pastatė gimnazijos bendrabučio auginamoms kiaulėms tvartelį".

„1952 m. sausio 15 d. Atvyksta mokytojas Ant. Giedraitis ir periima Gimnazijos direktoriaus pareigas. Atsirado pirmąsis rėmėjų būrelis, atsiliepęs į Krašto Valdyboje dirbančio M. Teišerskio atsišaukimą — burtis į grupes ir apsiimti išlaikyti bendrabutyje po vieną mokinį. Pirmuoju tokiu rėmėju būreliu buvo

Naujieji Gimnazijos Namai Heuttenfelde — buv. Rennhofo pilis. Šiuo metu juose yra 40 kambarių. Ūkio pastatai tinka Gimnazijos reikalams, o 6 ha žemės sklypas daržams, sporto aikštei ir darželiams.

Išnuomuotas didelis daržas. Jame dirba mokiniai vietoje sporto pamokų. Tariamasi su KV del savų kiaulių auginimo, kad tuo būdu atpiginus mokinių maitinimą. Gimnazijoje yra 86 mokiniai, o pradžios mokykloje 41. Direktoriaus pareigas pradėjo eiti grįžęs iš pereinamos stovyklos Dr. A. Palaitis".

„Rugpiūčio 24 d. Gimnazijoje prasidėjo didžioji mokytojų krizė. Išvyko galutinai direktorius Palaitis. Liko tik keturi mokytojai: Osk. Kyzelbachas, A. Bimbiris, kun. Girčius ir O. Gešventas. Darbas nepaprastai sunkus".

„Rugsėjo 14 d. Išemigravo mokytojai Bimbiriai. Laikinai direktoriaus pareigas perėmė O. Kyzelbachas. Mokinių nuotaika kritusi.

Jie vis klausinėja, kas bus su mūsų gimnazija? Liko tik 3 mokytojai. Del mokytojų trūkumo gresia gimnazijai likvidacija".

„1951 m. spalio 6 d. Gauta žinių, kad atvyksta keli nauji mokytojai. Jei ateinančią savaitę jie neatvyktų, tai reikia būti pasiruošusiems, kad didelė dalis mokinių nutrauks mokslą ir pereis į vokiečių mokyklas. Į Krašto Valdybos atsišaukimą — leisti vaikus į gimnaziją ir į pradžios mokyklą, kasdien atvyksta naujų mokinių net ir į pirmuosius skyrius. Atvyko mokytojauti Knopfmileraitė, Jurgaitis, Dr. S. Sakalauskas mokyt. Antanaitis ir mok. Petkūnas".

„Mokiniai laisvalaikiu surinko ir su nėšė aereodrome ir stovyklos kieme rastas plytas ir draugė su gimnazijos lietuvių Meno Ansamblis ‚Dainava' Chicagoje".

Mazdaug nuo šito laikotarpio Gimnazijos būklė ėmė taisytis. Gimnazijoje daugėja mokinių, daugėja ir rėmėjų būrelių. Vasario 16 Gimnazijos vardas ne tik lietuvių spaudoje vis dažniau minimas, bet ir svetimųjų. Vokiečių švietimo atstovai nuolat ją lanko, statydami įvairius reikalavimus, tačiau Krašto Valdybai tarpininkaujant gimnazijos vadovybei pavyksta ir šiuos sunkumus nugalėti. Gimnazija įgauna vis didesnes teises. Ją lanko mūsų veiksnių atstovai, lanko ją pakartotinai BALFo pirmininkas prof. Končius, remdamas ją moraliai ir materialiai, lanko užsienio spaudos atstovai. Mokiniai užmezga sporto ryšius su vokiečių gimnazijomis ir gražiai pasirodo sporto aikštėse, populiarindami Gimnazijos vardą.

1952 m. pabaigoje Gimnazija pergyvena vėl labai sunkią ekonominę krizę, tačiau, padaugėjus rėmėjų būreliams, ji išlaiko ir tas nelengvas dienas. Šiuo metu Vasario 16 Gimnazijoje ir prad. mokykloje yra 210 mokinių. Beveik visi jie gyvena gimnazijos bendrabutyje, gaudami pilną išlaikymą.

210 MOKINIŲ NEMOKAMAI GAUNA VIENĄ EGZ. EGLUTĖS IR 5 EGZ. TĖVIŠKĖLĖS. JOKIA TREMTYJE ESANTI KNYGŲ LEIDYKLA NESIUNČIA SAVO NAUJAI IŠLEIDŽIAMŲ KNYGŲ GIMNAZIJAI!

GIMNAZIJOS IŠLAIDOS PER VIENĄ MĖNESĮ

Stambiausią Gimnazijos išlaidų poziciją sudaro maistas. Per 30 dienų 210 vaikų mityba atsieina 9.664 DM. Kiekvienas mokinys duonos per dieną gauna 400 gramų. Duonai mėnesiui išmokama 1.612 DM. Mėsai (35 gr. dienai) — 992 DM; pienas — 749 DM; taukai — 441 DM; dešros (po 20 gr.) — 567 DM, bulkutėms (po 2 bulkutes dienai) — 546 DM, sviestas (6 grm) — 226 DM; cukrus — 453 DM, marmeladas — 315 DM, žuvis — 126 DM, kiaušinių miltelliai — 472 DM, bulvės — 441 DM, daržovės — 315 DM, sūris — 378 DM. Smulkesnes maisto išlaidos sudaro: miltai, krupos, žirniai, margarinas, varškė, svogūnai, kava, arbata, vaisiai ir kit. Silpnesniems mokiniams duodamas papildomas maistas, kuriam išleidžiama apie 300 DM mėnesiui.

ŪKIO IŠLAIDOS

Gimnazijos samatoje ūkio išlaidų suma siekia 5.000 DM per mėnesį. Jas sudaro: nuoma ir šviesa, pašto išlaidos (250 DM), raštin. išlaidos, telefono, kelionių, švaros palaikymo, mokinių baltinių skalbimas (550 DM), batų taisymas, plaukų kirpimas (80 DM), vadovėlių įsigijimas, (150 DM), indų ir puodų įsigijimas, smulkus remontai ir t.t.

TARNAUTOJAI IR DARBININKAI

Be mokytojų, ūkio reikalams ir raštinės darbams gimnazija turi 7 tarnautojus: ūkvedį, virtuvės šeimininkę, du raštvedžius, buhalterį, šoferį ir kiaulių šeriką. Per menesį jiems išmokama apie 1000 DM atlyginimo ir 6 virtuvės darbininkėms 360 DM per mėnesį.

MOKYTOJAI

Šiuo metu Gimnazijoje dirba 15 mokytojų: A. Giedraitis — direktorius, O. Kyzelbachas — vice-direktorius, Mokytojais — S. Antanaitis, A. Gasneriene, O. Gešventas, J. Jurkaitis, H. Motgabienė, A. Petkevičius, T. Knopfmileraitė, K. Motgabis, A. Krivickas, Dr. Seika, Dr. kun. Paškevičius, J. Janonis, V. Snarskis, kuriems per mėnesį išmokama apie 5.200 DM. Reikia pastebėti, kad mokytojai iš agunamos algos turi patys pasirūpinti ir butu ir maistu.

GIMNAZIJOS PAJAMOS

Vienas didžiausių gimnazijos pajamų šaltinis rėmėjų būreliai, moką kas mėnesį grynais pinigais. Taip, pavz., per šių metų pirmąjį ketvirtį betarpiai iš tų būrelių gauta — 29.540 DM, iš remėjų būrelių per BALF'ą 19.159 DM, iš neorganizuotų rėmėjų betarpiai 3.277 DM, iš kitų rėmėjų per BALF'ą —1.822 DM ir kitų pajamų 1.895 DM. Iš vokiečių valdžios mokytojams algoms per tris mėnesius gauta 4.581 DM. Be paramos grynais pinigais, Gimnazija yra gavusi iš įvairių rėmėjų maisto už 940 DM, o iš BALF'o maisto už 2.037 DM. Tokiu būdu per tris mėnesius Gimnazija turė jo pajamų 63.253 DM. Išlaidų per tą patį laiką padaryta 52.963 DM.

NAUJIEJI GIMNAZIJOS NAMAI

Kaip jau buvo skelbta, Vokietijos Krašto Valdybos nutarimu, gimnazijai su jos bendrabučiu ir parengiamosiomis klasėmis nupirkti namai — Reinnhof'o pilis, Huettensfielde, prie Heidelbergo Mannheimo. Geografine ir klimato atžvilgiu vietovė yra labai gera. Už naujai užpirktus namus reikia mokėti: pagrindinė namų kaina — 185.000 DM, tarpininkams, notaro ir pirkimo mokesčiai — 12.000 DM ir rūmų vidaus pertvarkymas — 100.000 DM. Tačiau manoma, kad vidaus pertvarkymams minėtos sumos neužteksią, jei bus norima šiek tiek daugiau vidaus patalpas paruošti tinkamai gimnazijos ir ypač bendrabučio reikalavimams. Nors, kaip matome, šios sumos yra gana stambios, tačiau Krašto Valdyba ryžosi imtis šito darbo, tikėdamosi, kad visuomenė rėmusi iki šiolei šios gimnazijos išlaikymą, parems ir namų pirkimo fondą. Jeigu nepalankios Diepholzo sąlygose mokinių skaičius šiandien siekia virš 200, tai ,esant geresnėms sąlygoms, turint nuosavas gimnazijai patalpas, tų mokinių skaičius greit pasieks 500. Jei laisvąjame pasaulyje gyvenę lietuviai supras mūsų priaugančio jaunimo auklėjimo lietuviškoje dvasioje reikšmę, jei šį konkretų reikalą rems, tai netenka abejoti, kad nuo rudens Vasario 16 gimnazija persikels į naująsias, nuosavas patalpas! Kam teko savo akimis pamatyti dabartines Diepholze gimnazijos patalpas, tam aišku, kad ten neįmanoma ilgiau, juo labiau skaitlingesnio mūsų jaunimo auklėti. Nei pati hostelinė aplinka, nei klimatas, nei geografinė padėtis visiškai netinka. Nekalbant jau apie pačias patalpas, kurios pasibaisėtinos.

Buvęs dypukas, išemigravęs į Ameriką, Kanadą, Australiją ar Angliją, šiandien tikriausiai jau gerokai primiršo tas Vokietijos lagerių dienas, o mūsų vienintėlė pasaulyje gimnazija tebegyvena dar baisesnes, patalpų atžvilgiu, dienas, negu anuomet mes, šiandien vieni geriau, kiti blogiau įsikūrę. Jeigu būtų įmanu vienai parai grąžinti mus visus į Diepholzo gimnazijos patalpas, — neatsirastų nė vienas balsas, nė vienas straipsnelis, prieštaraująs naujų patalpų įsigijimo reikalą.

PLB Vokietijos Krašto Valdyba ir Gimnazijos vadovybė matė, kad šitokiose sąlygose, nežiūrint ar ten vokiečiai leistų toliau pasilikti, ar ne, jaunimo auklėti neįmanu. Todėl tos vadovybės ryžosi padaryti labai rizikingą žingsnį — užpirkti namus, tikėdamiesi kad visuomenė, išlaikydama didžiąją dalį mokinių, pagelbės ir tuos namus įsigyti ir juos tinkamai įrengti.

Mes nežinome dienos nė valandos, kada raudonasis tvanas, užliejęs mūsų kraštą, atslugs, bet mes žinome, kad jis atslugs, palikdamas purvo ir dumblo nuosėdas. Žinome kokioje dvasioje jaunimas mūsų krašte auklėjimas ir kas iš jo reikalaujama. Po tvano mūsų kraštui ne tiek bus reikalingi automobiliai ir lėktuvai, bet lakūnai, o kiekvienam mūsų aišku, kad lėktuvo pagaminimas žymiai pigiau atsieina, negu gero lakūno išmokslinimas. Todėl nesigailėkime per metus kelių darbo valandų pašvęsti mūsų lietuviškoje dvasioje auklėjamam jaunimui nors kiek pagerinti mokslo sąlygas ir jį išlaikyti. Kai pavergtame krašte siaučia maras, kai po platųjį pasaulį pabirusių lietuvių šeimų jaunimui gresia nutautėjimo bacilos, vienintėlė lietuvių gimnazija yra maža tikro tautiškumo ugnelė, kurią mes, nežiūrint kuriame pasaulio krašte begyventume — privalome kurstyti, atiduodami jai nors ir mažiausį šapalėlį. Vasario 16 Gimnazija yra konkretus darbas, jungiąs visus laisvąjame pasaulyje gyvenančius lietuvius, o Europoje pasilikusiam jaunimui — lietuvybės uostas. Mūsų pareiga sustiprinti šį uostą, į kurį tesuplaukią ne tik Vokietijoje gyveną lietuvių vaikai, bet ir iš kitų Europos kraštų.

Br. Debikonis

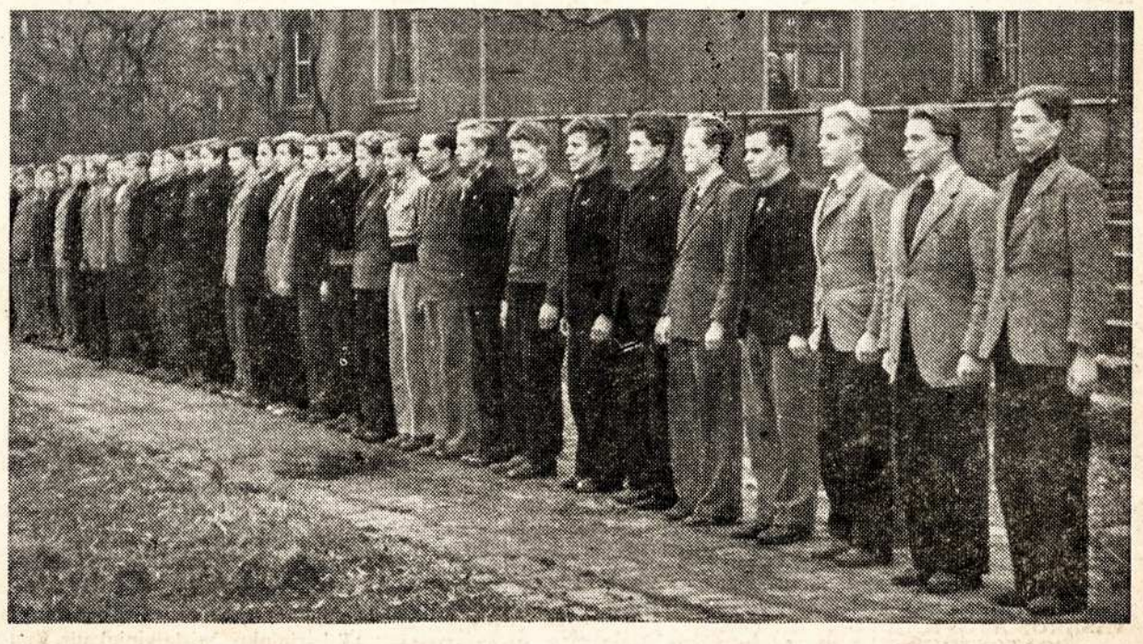

GIMNAZIJOS VYRAI IŠSIRIKIAVĘ EISENAI

DIENOS RUPESCIAIS

RASO S. ZYMANTAS

Prieš penkeris metus vienas žymus lietuvis, buvęs kacetininkas, kartą man pastebėjo, kad, jo nuomone, mūsų nepriklausomybė visiškai nepriklauso nuo to, kad didžiosios demokratijos to norėtų, bet kad bolševikai to nenori. Jis nurodė, kad Lietuvos laisvės klausimas iš esmės priklauso strateginiai politinės rivalitetinių jėgų santykių raidos, kurią keisti mes, lietuviai, dėja, turime beveik nulinius galimumus.

Apie tas teisingas mintis dažnai prisimenu, turėdamas prieš akis tą minčių ir pareiškimų chaosą, kuris šiandien vyrauja vakaruose nuo pat Stalino mirties. Staigus Malenkovo atodrėkis sovietinėje politikoje sukūrė vakaruose tokią padėtį, kuri tik parodė kąip iki šiol buvo šokama pagal Maskvos gaidą. Tatai labai teisingai pastebėjo žymus egzilas ir žymus liberalas, Pasaulinės Liberalų Sąjungos garbės prezidentas ir Egzilų Liberalų Komiteto pirmininkas, Oxfordo universiteto profesorius Don Salvador de Madariaga savo straipsnyje „Olive Branch or Poison Ivy".

„Greičiau! — sakė Maskva" rašo prof. Madariaga, „ir visas psaulis bėga. Lėčiau! sako Maskva ir visas pasaulis sulėtina savo žingsnius. Jei ponas Višinskis suloja, visas pasaulis loja. Jei jis šypsosi, visas pasaulis šypsosi. Ir tik užtenka jam pasidaryti mažiau agresyviu kaip paprastai, visas pasaulis pradeda įžiūrėti naujos eros aušrą".

Nenuostabu, kad ryšium su Kremliaus nauja „taikos ofenzyva" ir Churchillio iškėlimu naujojo „rytų Locarno" kaip rašo lietuviškoji spauda, ir VLIKe kilo didelis susirūpinimas.

Tiesa, virš šimto milijonų Europos pavergtų tautų žodžiuose paminėti, nėra pamirštama, joms vis viltį teikiama, joms užuojauta reiškiama. Pamirtši tas tautas po Berlyno birželinio sukilimo nėra galima. Tačiau žodžiais teikiamų vilčių ar užuojautos toms tautoms nepakanka. Alsopo broliai „New York Herald de Tribune" rašydami gal norėtų, kad pav. čekoslovakai sukiltų, juk Čekoslovakijoje nėra raudonosios armijos dalinių. Tas tiesa, gal čekoslovakai galėtų sukilti ir komunistinę sovietinę diktatūra nusikratyti, bet ką darytų vakarai, jei sukilimui prasidėjus kvislinginė bolševikinė čekoslovakų vyriausybė pasikviestų draugingos sovietų kariuomenės dalinius sau į pagalbą? Ar būtų vakarai ir amerikiečiai pasiruošę tuoj pat teiti čekoslovakų tautai į pagalbą? Ar vakarų daliniai stovi pasiruošę čia pat prie čekoslovakų sienos, kaip kad stovi raudonosios armijos daliniai su savo T-34, pasiruošę kiekvienu momentu įžygiuoti, reikalui esant?

Yra didelis skirtumas tarp išlaisvinimo ir išsilaisvinimo. Gali kaikurie anglų parlamento nariai save raminti, kad pavergtieji Europos kraštai gali patys išsilaisvinti per jų režimo liberalizacija. Tos liberalizacijos galima tiek pat ilgai laukti, kaip Londone gero pastovaus saulėto oro. Kartų patyrimą turėdami mes manome, kad pavergtos Europos tautų laisvės susigrąžinimas neįmanomas be paramos iš išorės ir konkrečios pagalbos akcijos. Amerika kalba apie išlaisvinimo politiką mažiau negu Europa, tikėdama išsilaisvinimo politika. Tačiau kaip ta išlaisvinimo politika Amerikoje suprantama? Spaudoje neseniai skaitėme paskelbtą santrauką pranešimo t. v. Jacksono komisijos („psichologinio karo komisijos"), paruošto įteikti prez. Eisenhoweriui. Jame buvo pasakyta kad „Jungtinės Valstybės bus vertinamos ne tik pasirėmus darbais, kuriuos jos turi vykdyti ir vykdys, bet taip pat pasirėmus skirtumu tarp tų darbų ir Jungtinių Valstybių politikos, kurią jos ekelbia. Reikia skirti tarp politikos ir aspiracijos. Tie tikslai, kuriuos realizuoti Jungtinės Valstybės įsipareigoja turi būti aiškiai nusakyti ir atskirti nuo tų tikslų, kurių, mes, kaip tauta, siekiame, bet kurių reikalui mūsų vyriausybė neįsipareigojo imtis jokios konkrečios akcijos".

Kaip tad nebūti susirūpinusiems, jei iš tikrųjų visa išlaisvinimo politika, kuria mes remiame savo viltis, tėra tik aspiracija, tik tie tikslai, kuriuos vakarai siekia, bet kuriems įgyvendinti nesiima jokių įsipareigojimų ir jokios konkrečios akcijos? Nejau tikėti, kad laisvę pavergtai Europai, o tuo labiau Baltijos kraštams, gražins Malenkovas ar Molotovas, o tuo labiau naujas MGB viršininkas Kruglovas, nors anglų ordiną turėdamas jis ir būtų „Sir'as"?

Teisus buvo, mano minėtas prietelius, sakydamas, kad esmė yra ne tame, kad vakarai nori, bet kad bolševikai nenori.

* * *

Malenkovo atodrėkis" sukūrė vakaruose nesuprantamą ir niekuo nepateisinamą „Malenkovo mitą". Ta proga prisimena kokio tai lenko sakytas anekdotas ar tikras faktas apie anglų mėtytus lapelius virš Berlyno 1939 metais, vokiečiaims vykdant Lenkijoje žaibo ofenzyvą. Esą tuose lapeliuose vis buvo norima įtikinti vokiečius, kad jie geri, kad jie neturėtų blogai elgtis, turėtų savo ofenzyvą sustabdyti ir kariuomenę atgal atitraukti. Bet, deja, tas „dobry niemiec" visai nenorėjo būti geras. Dabar vėl norima įtikinti, kad Malenkovas kažkodel turi būti geras, ne sau geras, bet vakarams, sovietų pavergtiems kratšams.

O tuo tarpu jo nusišypsojimas vakarus išmušė iš vėžių, sukurdamas tam tikras iliuziajs, kad didysis vakarų-rytų konfliktas galės būti kažkaip savaime, neskausmingai išspręs tas. Pereito karo iškamuotos ir naujo karo bet kuria kaina norėdamos išvengti pavergusios vakarų Europos tautos pasigavo šūkį „kalbėkime su Malenkovu, bandykime susitartį". Bet kaip susitarti? Ieškome atsakymo ir nerandame. Ši psichologinė nuotaika vakarų Europoje, ypač kontinente, Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje, yra taip gili, kad, kaip pastebi rimtas amerikiečių komentatorius Europoje Joseph Harsch, jei paskutinių trijų vakarų užsienio reikalų ministerių pasitarimų metu, Vašingtone amerikiečiai nebūtų sutikę pasiūlyti sovietams kalbėtis, visas vakarų Europos bendradarbiavimas su JAV (Europos kariuomenė, NATO) būtų pakybęs ore. Amerikiečiai patys prieš savo norą sutiko kalbėtis su sovietais nors ir ribotai ir sąlygintai. Jie tai padarė nenoromis, nes iki šiol teisingai teigė, kad pirma negu sutikti kalbėtis su sovietais, šie turi realiais darbais, ne žodžiais, parodyti savo gerą valią.

Sovietų vyriausybei buvo įteiktas pasiūlymas tartis Vokietijos reikalu.

Kol kas atsakė „Pravda". Spauda spėja, kad „Pravdos" straipsnį rašęs pats Molotovas. Straipsnis tikrai gerai parašytas. Sovietai nepasigavo vakarų pasiūlymais. Galima pasakyti dar daugiau, jie gavo naują lauką savo manevrams ir kontrpasiūlymams ir progą varyti savo propagandą priešrinkiminėje vakarų Vokietijoje kad amerikiečiai tesirūpina palaikyti Adenauerio kliką ir apginkluoti Vokietiją būsimam karui prieš Sovietų Sąjungą. Savaime aišku, kad vakarams labai rūpi, kad Adenaueris rimkimų nepralaimėtų, jie taip pat nenori, kad Vokietija liktų neutrali tebevykstančiame ir tebevyksiančiame rytų-vakarų konflikte.

* * *

Tas rytų vakarų konfliktas tebėra. Šiandien jo centras yra Europa — Vokietija. Sovietai, sprendžiant iš minėto „Pravdos" straipsnio, nori, kad pirma vakarai su rusais susitartų dėl Vokietijos, kad to susitarimo išdavoje iškiltų bendra visos Vokietijos vyriausybė, ta sutartim pasirėmus būtų pravesti Vokietijoje rinkimai, tos iš viršaus pastatytos vyriausybės vykdomi. Vakarai gi pirmoje vietoje reikalauja naujų laisvą rinkimų visoje Vokietijoje, iš kurių iškiltų nauja visos Vokietijoje vyriausybė, paskui vakarai ir rusai tartųsi su ta Vokietijos vyriausybe del taikos sutarties. Pažiūros skirtumas didelis ir nesuderinamas.

Bet ir tai tėra tik viena didžios problemos vakarų-rytų konflikto dalis, kuriame visa Europa, ne vien Vokietija užima žymią, gal svarbiausią dalį.

Nes Europa negali gyventi pusiau perpjauta, geležine siena atskirta. Galima užmerkti akis į vakarų Europos ekonomines, moralines ir politines problemas, bet tos problemos lieka ir jos reikalauja sprendimo. Vokietijos problemos sprendimas yra visos vakarų Europos ekonominių problemų sprendimas, kuri po antrojo pasaulinio karo gyveno is išmaldos, neįmanomas dabartinio Europos padalinimo pagrindu. Arba pasikeis visos Europos kontinente ir visoje Europoje sugrįš normalūs politiniai rėžimai ir laisvas nepriklausomų tautų politinis ir ekonominis bendradarbiavimas, arba galutinoje išvadoje nebus galima sulaikyti nuo despotizmo ir prievartos įsivyravimo ir išsiplėtimo visoje Europoje. Tai turėtų būti visos vakarų Europos didžiuoju ir pirmuoju rūpesčiu.

ITALŲ KOMUNIZMO PAVOJUS

Nors mūsų žvilgsnis šiuo metu ir yra nukreiptas į Vokietiją, bet verta pažiūrėti į tai, kas šiandien vyksta Italijoje. Nr. 4 via delle Botteghe Oscure Romoje yra įtalų komunistų partijos centras. Paskutiniuose rinkimuose italų komunistų partija laimėjo daugiau 6.000.000 balsų, o jų „fellow-travellers" socialistai beveik 3.500.000 balsų. Kartu jie gavo 218 vietų iš 590 žemuose rūmuose ir 86 senate. Balsavusių už juos skaičius nuo 1948 pakilo beveik 1.500.000 balsų.

Italų darbo konfederacija (C.G.-I.L.), kuri yra komunistų dominuojama, skaičiuoja daugiau kaip 5.000.000 darbininkų. Italų komunistų partija yra trečioji pasauly savo skaičiumi, jos narių skaičius siekia 2.600.000. Jos įtaka žymi. Partija veikli, ideologinis paruošimas stiprinamas, žemesnieji partijos kadrai pereitais metais rūpestingai apvalyti. Draugas Giancarlo Pjetta, politbiuro narys ir komunistinės propagandos direktorius yra veiksmo žmogus. Jis suorganizavo pereitais metais komunistinės spaudos mėnesį, kuriuo metu visoje Italijoje vyko tūkstančiai susirinkimų, pasibaigusių kongresu Turine, kuriame dalyvavo 200.000 žmonių.

Nereikia pamiršti, kad Italija turi daugiau 5.000.000 pilnų ar dalinių bedarbių. Kratšas neturtingas, socialinio neteisingumo sąlygos kartais pasibaisėtinos. Tiesa, vyriausybinė žemės reforma pietų Italijoje atitraukė žymią dalį valstiečių nuo komunistų, bet likusieji balsavo už komunistus, net tų tarpe, kurie žemės reforma pasinaudojo, ir Italijos „raudonieji plotai" apima turtingus ūkininkus, gyvenančius derlingose Emilia ir kaimyniniu sričių žemėse.

Italų komunistų partijos politika ir propaganda lanksti ir gudri. Ji stengiasi pagauti italų gyventojų vaizduotę ir juos prieš laiką neatstumti. Partija šiuo metu nelaiko komunizmą ir katalikybę nesuderinamais dalykais. Aktyvus komunistas lanko bažnyčią vėdasi bažnyčioje, savo vaikus kryštyja bažnyčioje— tai nė kiek nemažina jo priklausomybės savo partijai. Italų komunistų partijos vadams svarbu patraukti italus, Marksas gali palaukti. Žinoma, Marksas gali palaukti, bet kaip ilgai galės laukti vakarai? *S. Ž.*

POPIEŽIUS ATOSTOGAUJA

Popiežius Pius XII išvyko 4 — 5 mėnesiams atostogų į vasaros rezidenciją Castel Gandolfo, Albanų kalnuose, 27 klm. nuo Romos. Popiežiui, kuriam šiuo metu yra 77 metai amžiaus, gydytojai patarė ilgesnį laiką pailsėti.

Sekmadienio RIMAČIAI

SUSIMASTYMAS IR TUŠČIOS KALBOS

Paul Claudel, kalbėdamas Šv. Rašto Išėjimo, Paarlių ir Karalių Knygas, pastebi:

— Išėjime mums pasakojama, kad upė atnešė daugybę varlių. Upė yra mūsų kasdienis gyvenimas. Varlės yra tušti žodžiai...

Kas mus apsaugos nuo nenaudingų žodžių, nuo tų beprasmių žodžių, kuriuos Viešpats pasmerkė? Kas mus apsaugos nuo tuščių kalbų, kurioms sunaudojama tiek brangaus laiko? Kas apsaugos nuo radijo nesąmonių, nuo perėjunų tauškalų, nuo nepagrįstų ir klaidingų naujienų?

Duokite mums laiko susimąstyti!

Ne! Visuomet yra kas mus vėl įgrūda į triukšmą. Būdama aštuonerių metų amžiaus, *Felicite de La Mennais* dažnai išbėgdavo iš namų jūros pažiūrėti. Kai tarnaitė sužino jo apie tas iškylas, ji bėgdavo paskui jį šaukdama:

— Grįžk, grįžk, mielas Feli. Jau užtenkamai prisižiūrėjai. Audra pra ėjo. Be to, žiūrėk visi jau grįžta!

Visi! Štai, kur tikroji priežastis. Visi tuščiai plepa, kodėl tad man vienam mastyti ir neįsijungti į tuščius pasikalbėjimus!

Tačiau būtų naudinga truputį pa tyrinėti žodžius ir surasti, ką jie reiškia. Būdami maži, mes greitai, pergreitai mokėmės įvairių daiktų pavadinimų. „Tėtė, o kas čia?" Tėvas pasakė pavadinimą, ir mes buvome juo patenkinti. Mes nesistengėme apmąstyti dalykų esmės; pasitenkinome pavadinimais. Praturtinome savo žodyną naujais žodžiais, bet pasirodėme nepajėgūs stebėti ir apmąstyti.

ŽODŽIŲ PRASMĖ

Ir tada ir dabar žodžiai gali mum padėti pažinti daiktų esmę:

— Va, koks išsireiškimas! Ką jisai reiškia?

Laimingi, kurie gali pasitikrinti žodyne arba kito pasiklausti. Tačiau daugumas susilaiko nuo pasiinformavimo ir atsisako praturtinti savo žinyną. Visi esame kalti dėl šitokio apsileidimo.

Žinoma, pasikalbėjimai yra reikalingi ir būtini. Mes negalime keistai elgtis. Mes noriai palaikome ryšį su sau panašiais žmonėmis; esame sutverti bendruomenėje gyventi. Bendravimas su kitais mus praturtina. Tačiau yra laikas kalbėti ir yra laikas patylėti: *scioabundare, scio esurire. Montesquieu* mėgdavo sakyti:

— Kai aš būnu kitų tarpe, man taip malonu, tarsi negalėčiau nuo jų atsiskirti. — Tačiau jis pridėdavo: — Tačiau kai aš būnu namuose, daugiau negalvoju apie kitus.

TYLĖJIMO REIKŠMĖ

Kai kurie niekuomet nebūva namuose; kitaip sakant, jie niekuomet nepabūva patys vieni. O tačiau kokia gili tylėjimo prasmė, kada mintys jieško ryšio su realybe ir nematomu pasauliu! Be to vidinis gyvenimas yra neįmanomas.

Mes čia vartojame du žodžius — „tylėjimas" ir „vidinis gyvenimas" — plačiausia prasme: ne tik žodžių, bet įsivaizdavimo ir jausmų tylą, tylą su kitais, jei tik artimo meilė, mandagumas ir mūsų luomo pareigos leidžia; dar daugiau — tylą su savimi. Vidinis gyvenimas, kada bet kas nėra nustatoma išorės ar aikštingumo, bet kada savarankus žmogus turi laiko mąstyti.

Baudelaire mėgdavo sakyti:

— Aš bręstu laisvu nuo užsiėmimo laiku.

Jis nekalbėjo apie tinginiavimą, niekams leidžiant laiką; jis kalbėjo apie laiką, pašvęstą vidiniam susimąstymui. Mes taipgi galime bręsti tylėdami, tyliai klausdami patys savęs apie žmones, įvykius ir dalykus, patys tyliai atsakydami, stengdamiesi prisitaikinti savo gyvenimui tokiu būdu surastas vertybes.

— Juo kas mažiau turi vidinio gyvenimo, juo jam viskas lengviau atrodo, — kartą rašė danų filisofas *Kierkegaard*.

Vadinasi: juo mažiau kas mąsto, juo mažiau žino. Kaip dažnai žmonės garsiai kalba apie tuos dalykus, kurių jie visai nesupranta.

Mokėk tylėti! Stenkis, mokykis mąstyti ir tada suprasi, jog viskas nėra taip paprasta, kad būtina septynis kartus pamąstyti prieš kalbant ir kad po septinto karto geriausia dar kartą iš pagrindų pergalvoti reikalą.

Pagal R. Plus SJ — k. J. Ks

PAMALDOS —

SKAUTŲ STOVYKLOJE: rugpiūčio 2 d. 11 val.

HALIFAX: rugpiūčio 9 d. 11.30 val.

BRADFORD: rugpiūčio 2 ir 16 d. 12,30 val.

NOTTINGHAM: rugpiūčio 23 d. 12,15 val.

MARIUS KATILIŠKIS

NEDERMĖ

(Ištrauka iš Terros išleistos M. Katiliškio knygos UŽUOVĖJA)

Kai jau diduma buvo surikiuota, Maršalka išėjo į priekį, kur atstume stovėjo jam paruošta kėdė. Atsisėdo, ir vėl pašoko. Sėdom nepritinka — nebus skirtumo tarp višuomenės ir pirmininko. Juk miško varžytynėse girininkas visada stovi stačias. Kunigas pamokslą irgi stovėdamas sako. O kai šnekėdavo cicilikai ir kiti parmazonai prieš rinkimus turguje, tai dar įsikardavo į kieno drangas arba ant silkinės bačkos pasilipdavo.

— Tai jau gal ir pradėsim?

— Varyk, varyk! — skatino iš būrio.

— Va, tai... Klausykitės! Aš jums pasakysiu tą patį, ką man pasakė klebonas. Ar visi buvot bažnyčioj?

Visuomenė nejaukiai susižvalgė. Ir nieko į tai. Tik plonas balselis iš galo:

— Urnėžio Onė nebuvo. Plukdės Meilutės duburėly per pačią sumą.

— Uchu-chu...—nuūkė vyrai.

— Uždaryk vamplas, paršiva, kai tavęs neklausia, — subarė senio balsas. Maršalka timptelėjo kaklą, lyg užspringęs ašaka ir piktai supurtė kėdės atlošą. Kitos rankos pirštais čiuptelėjo palūpin, kur laikė pasiauginęs tokį, kaip ir pabarzdėlį. Kaip ūsus, taip ir tą nykščio dėjimo kuškelį, apkarpydavo žirklėmis. Kaimynai sakė, kad tai labai patogu susirgus — vaistams supilti. Kapt už barzdelės ir pražiodei.

— Visi negalėjo išeiti. Nepaliksi gyvulio ir namų be žmogaus. Didumas vienok buvo. Tai ir girdėjo ką sakė klebonas...

— Aaaa...— atitoko būrys.

— Sakė, jog vyskupėlio sulauksim...— skambiai pragydo Kibildienė. — Ir, kad vyskupas atvažiuos...

— Tylėk! — nutraukė pačią Kibildis. — Tą mes visi žinom. Klausykis ką žmogus sako.

— Leiskit šnekėti, nesirieję. Čia jum ne kūtė, — atsiliepė Dargužis, atrėmęs plačią nugarą į obelį.

— Gerai sako, — pagavo tarpelį Maršalka. — Kai visi kaišios savo, tai lig saulės laidos neišklosiu reikalo.

— Nu, nu, valei!

— Šitą mes jau žinom, kad atvažiuoja mūsų dvasiškasis ganytojas, aplankytį savo avelių. Šitą per pamokslą iš ambonijos apskelbė parapijai. Savo vaikus nuvesim padermavoti. Ir visi apturėsim palaiminimą šventą iš jo rankų...

— Kai vyskupas, tai visados taip. Ir aš gavau anais metais per žandą. Gerai dar, kad senas, tai ne ką ir kepštelėt gali, — knerpė pro dantis kalvis.

— Tu jau, tu jau, savo menturį, kaip mazgotę paleidęs. Prašė jo kas čia?..— apmaudinagi šokosi seniūno pati. Mergė tvojo kalviui per kuprą. Maršalka susiraukė ir taip susičiaupė, kad panosės apkarpyti šeriai susisiekė su palūpės į vieną spyglyną, kaip ežio. Ir jis tęsė:

— Kad atvažiuoja, tai dar pusė bėdos. Ne pirmą kartą. Bet šiemet bus kitaip... Palaukit!.. Va kas — per mūsų sodžių važiuoja vyskupas!

Gružiškiečiai sukluso.

— Ar pašėlo? Tai iš kokios peklos dabar?

— Eik tu — važiuos tau iš peklos...

— Ar nenutilsit, rupūžės!

— O ve, aš pasakysiu, kodėl šitaip... Kad mes jau esame kito vyskupo valdžioje. Per amžius buvome Kauno, o dabartės jau priklausome prie Panevėžio vyskupystės. Būdavo iš ano šono trauks į Kiburius, o dabar — tiesiai iš Girkančių. Reiškia — mūsų vieškeliu brazdės... Užtatai pasivadino mane klebonas į zokristiją ir išdėstė smulkiai O aš jums tą patį. Tam visus čionai ir sušaukiau. Kad mes apturėsime didelę garbę ir šlovę, pirmieji sutikdami dvasiškąjį ganytoją.

Po tų svarių žodžių, kalbėtojas nutilo, seilei nuryti. Išblėsusios pypkės prakaitavo delnuose. Kurie nerūkė, rankas laikė gražiai sudėję ant kelių. Moteriškosios kniaubėsi priekin, lyg norėdamos stačiai iš burnos pagauti žinią. Po skarelių snapais, jų akutės šokinėjo, tartum spragės kopūstlapiuose. Visas pusratis sėdinčių ant suolų ir sukritusių žolėje, laukė kas čia bus toliau. Obelų šakos svėrėsi žemai, tirštai apkibusios lapais ir mažų vaisių užuomazgų kekėmis. Kvepėjo šienu, kurio keli kupsteliai netolimais buvo sukrauti, nupjovus sodno žolę. Pro medžius mėlynavo giedra. Aukštai kaleno gandras, ir visur aplink dūzgė bitės.

— Vyskupas žio, tai kaip ir janarolas...— prabilo tame tarpe Vaitiškis vyresnysis.

— Ką tas janarolas?.. Mano brolis Vincentas duok Dieve dangų, kai anais metais tarnavo...

— Paskui galėsi su savo meliodijom, — nukirto Maršalka. — Jau sakiau kokia garbė mums tenka. Sutikti pirmiems vyskupą!... Ohocho... Tik pamislykit atsakančiai... O todėl, kad mes pakrašty parapijos. Pakarniai, jau skaitosi Girkančių filijos. Klebonas man šitaip: — „Turit priderančiai apsireikšti, bo esat ant rubežių parapijos. Aukštą bromą pastatyti turite. Statys Kiburių ulyčgaly, suprantama. Ir prie pačios bažnyčios taipogis. Ale jūsų bus patsai svarbiausias". Šitaip pasakė, va, kaip dabar mane matot. Čionai suvažiuos giedoriai ir kunigai, draugijos bažnytinės, su visom parėdnėm. Su lempom ir su karūnom...

— Tai kažin ar su karūnom eis? Kad ir vyskupas, o pertoli būtų... Ir jei čia ateis, tai kas sutiks prie bažnyčios, ar žydai su žydelkom?— suabejojo Kelpšienė.

— Jei klebonas norės, tai ir eis. Jo valia... Kas bebūtų, jei visi kaišiotų savo?... Atsakomybė, reiškia si, didžiausia ant mūsų pečių gula. O tam aš klebono esu pavezdintas...

— Tai ir būk. Ar dykai į parapijos komitetą išrinko? — pasakė seniūnas, lyg ir niršdamas, kad vyresnybę sodžiuje ketina pasigvelbti Maršalka.

— Pamažu, pamažu... Ne vieno čionai išgalės. Tam ir suvadinau žmones. Knibenės atsiras visiems. Bromą juk atsakantį reikia pastatyti. Neapsikiaulinsi prieš publiką. Vietą jau nužiūrėjau. Geriausiai ant antrojo kalniuko, priešais Vitkų. Matysis iš tolo...

— Nu, nelabai... Gal sakau, pačiam ulyčgaly, už Miklošienės trobos?

— Tu, kaip matau, Darguži — vis ginčytis. O kaip tariau, taip ir bus padaryta. Pastatyti, tai dar pusė bėdos. Bet reikia sutikti. Be raitorių jau neapseisi... Arkliai mūsų geri, vyrų taipogi kiek nori. Vieną tik išrinkim, kad vestų ir komandas duotų. Aš visur nespėsiu.

— Ogo-go!... Tai būtų gražu, kad Maršalka raitariją vestų! Kaip ožys avis į ganyklą, — net užsikosėjo iš linksmumo tas pats pamėklė kalvis, kaip koks pašvaipa už senių nugarų. Jaunuomenė badėsi į pašones ir savaip vertė kalbėtojo žodžius. Maršalka skersavo, bet ką tu? Jam talkon ėjo moterys, pasibardamos ant šitų niekadėjų.

— Su jum tai bėda, viską ant juoko. Nė gražumo negražu.

— Liaukitės! Dabar eikim toliau. Moterims vainikai ir kiti gražumai. Mano misle, kelią priseis nubarstyti kapotom eglišakėm...

— Eglišakėm? Kad ir nutvoskė. Ar tai žiemos laikas, kad eglišakėm barstytų kelią? Ir kai pievos ir darželiai pačiame žydėjime...

— Teisybė Petrylien, — pritarė Miklošienės Jieva. — Mes jau žinosim ir be tamstos.

Maršalka pasivaipė ir varė toliau:

— Nu nu, jūsų viršus... Taigi, visą vieškelį ir per sodžių kiaurai nubarstysim. O tarpvartes ir pačią gatvę, jau nori-nenori, bent nušluoti reikės. Toksai svečias važiuos ir viską matys...

— Labai jam rūpi mūsų kiemai. Turi į ką žiūrėti.

— Žio, tokia ypata, tai didžiau kaip janarolas arba gubernatorius, — lingavo Vaitiškis Aleksandra.

— Ėgi, kaip žadėjau... Mano brolis Vincentas, ne laiku miręs, kai tarnavo pas Nariškiną kunigaikštį, vežėjo pagelbininku...

— Žinom, žinom, kad Vincentas ponus vežiojo.

— Žinot... O kad vyskupui prie stalo patarnavo, tai nė vienas...

— Ša! Kad jum kur!... Dar ne viskas. Paskui galėsit su savo pasakom. Va, pasitinkam su duona ir druska. Choras užtraukia šventą giesmę. Nu, kamendorius, arba koks klierikas tars žodelį. Bet klebonas man sakė, kad iš mūsų tarpo turi vienas atsistoti ir pasakyti prakalbą, kaip ir pamokslą. Iš jaunuomenės, aišku. Turime juk pragudrintų vyrų. Priklausančių prie draugijų ir nušnekėti mokančių.

— Pasiuto! Kažin ar atsiras toks iš mūsų? Reikia čia žydiškos rizikos. Už jokį pinigą nesutikčiau...

— nusipurtė Valius, padžiūvėlio Žlabio sūnus.

Mergos sukvikeno. Ir jos dar didžiau įniko juoktis, kai Kelpšienė tvojo stačiai, be atlydos:

— Pone Dieve!... Leis kas tave, tokį nederlių šnekėti? Tau tik durpinyčioj nagais velėnas versti.

— Oi, oi, kad ir dantingos bobos! — stebėjosi vyrai. O Maršalka purtė kėdę, tartum šiaip ar taip pasiryžęs išnarstyti jos kojas ir pradėti talžyti per galvas. Jis šilo ir pūsdamas, šiaušė ešrius:

— Gana, jūs jaučia! Aš rimtai, o jie kažinką velia. Teisybė, kas tokį galėtų išleisti prieš žmones? Akių nebeturėtume kur dėti, kai pradėtų mikčioti ir kaktą raukyti. Dalykas rimtas. Kad būtų mokslo valgęs ir šio-to matęs.

(b. d.)

PABALTIJO VALSTYBIU REIKALAI

TARPTAUTINIAME SOCIALISTINIAME FORUME

Praeitą dvejetą savaičių Stockholme buvo net keturios socialistinės laisvojo pasaulio konferencijos. Ir paeiliui viena po kitos ir greta. Prasidėjo tarptautine laisvų profesinių sąjungų konferencija, kuri truko visą savaitę. Paskum susirinko posėdžiams svetur veikiančių socialdemokratinių partijų 22 delegatai, atstovaują Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Ukrainos, Rumunijos, Bulgarijos ir Jugoslavijos socialdemokratus. Po jų dvi dienas trukusios konferencijos paralėliai sekė Tarptautinių socialističių moterų konferencija ir bendra Socialistinio Internacionalo ir Azijos socialistų konferencija.

Visos keturios konferencijos vyko vasaros metu laisvuose Švedijos parlamento, riksdago rūmuose ir jų šeimininku buvo Švedijos socialdemokratų partija, šiuo metu valdžioje drauge su ūkininkų sąjunga. Jei tais rūmais pokariniais ir dar prieš dvejetą metų nebūtų savo „taikos konferencijoms" Maskvos režisūroje naudojęsis tarptautiniai bolševikai su savo palaidais pakalikais, tai būtų buvę galima skaityti ypatingu, draugišku gestu iš švedų pusės baltiečių ir viso laisvųjų Vakarų atžvilgiu.

Mums įdomiau Europos rytų socialdemokratų ir Socialistinio Internacionalo konferencijos. Profesinių sąjungų konferencijoj niekas Baltijos kraštų atstovų nedalyvavo ir vargiai šiuo metu galėtų dalyvauti. Tiesa, be profesinių reikalų ta konferencija nagrinėjo ir tarptautinius politinius. Net priėmė rezoliuciją, kuria reikalauja pavergtoms tautoms apsisprendimo teisės, gi kažin kodėl ypatingai Tunisui, ir be to veikimo laisvės Centralinės Afrikos profesinei sąjungai. Karštų simpatijų pareikšta Berlyno ir Rytų Vokietijos birželio darbininkams — sukilėliams, bet kiek tolimesnių, dar baisesnę bolševikinę vergiją kenčiančių rytų kraštų padėties nepaliesta. Moterų socialistinė konferencija parodė, deja, tokį nublukusį veidą, kad ties juo neįdomu ir sustoti.

Europos Rytų ir Vidurinės Europos laisvėje esančių socialdemokratų konferencija priėmė dvi rezoliucijas. Viena jų, telegramos formoje, kreiptasi į tuo metu Washingtone posėdžiaujančius Anglijos, Prancūzijos ir Jungtinių Amerikos Valstybių užsienio reikalų ministerius.

Antra rezoliucija kreiptasi į susirenkančią Socialistinio Internacionalo konferenciją ir drauge į visą laisvąjį pasaulį. Ten tarp kita ko stipriai ir ryškiai nustatoma: „Darbininkų sukilimai Sovietų sąjungos okupuotuose kraštuose davė pasauliui nesugriaunamų įrodymų, kad taų tų eksploatavimas anapus geležinės uždangos, tikslu padauginti Sovietų sąjungos ekonomines ir karines jėgas, yra tiek toli nuėjęs, kad ilgiau jau negalima laukti viešai ir griežtai prieš tai neprotestavus. Komunistiniams režimams nepavyko įsigyti pavergtų tautų pritarimo. Jie laikosi tų tautų kraštuose tik dėka Sovietų sąjungai ir jos karinei pagalbai."

„Ta laisvės kova, kurią darbininkai okupuotuose kraštuose veda prieš diktatūrą, duoda Socialistiniam Internacionalui progos parodyti savo solidarumą su jais, o drauge ir išstato jį didžiausiam bandymui. Laisvasis pasaulis neša šiuo metu ne apsakomą atsakomybę. Bet veikli ir pozityvi programa gali grąžinti kraštams anapus geležinės uždangos laisvę, be kurios Europoje ir visam pasaulyje niekaip negalės įsigyventi tikra taika. Laisvojo pasaulio pasyvumas iš kitos pusės ne tik padės Sovietų sąjungos valdovams nugalėti

RAŠO

IGNAS SEINIUS

pereinamojo meto sunkumus, bet taip pat paskatins ir jų pastangas dar daugiau išplėsti savo imperializmą."

Abi rezoliucijos buvo pakartotos Švedijos radijo žodis žodin, ir tai per kelias transliacijas paeiliui. Švedų spauda, išskyrus menkutę komunistinę, jei ir ne visa pakartojo rezoliucijos ištisai, tai bent tiksliai jas atpasakojo ir davė platesnių ištraukų. Kaip ir su kitų konferencijų dalyviais ir su Baltijos valstybių socialdemokratais spaudos padaryta pasikalbėjimų, pailiustruotų jų atvaizdais. Baltiečiai neslėpė pasikalbėjimuose baimės, kaip lenkai ir čekai. Kai Anglija ir Prancūzija, savo pątogumo dėliai, galį lengvai sutikti paaukoti jų kraštus „taikos norintiems" bolševikams.

Po to sekusion laisvojo pasaulio Socialistinio Internacionalo konferencijon baltiečiai, pernykštės Milano konferencijos nutarimu, buvo įsileisti be teisės balsuoti. Ir dar skirtinga padėtimi, kokią Socialistiniame Internacionale pavyzdin turi lenkai, čekai ir jugoslavai socialdemokratai. Bet į tos konferencijos pabaigą padarytas nutarimas, kuriuo baltiečių socialdemokratų padėtis Socialistiniame Internacionale sulyginama su lenkų, čekų ir kitų Europos vidurio ir rytų okupuotų kraštų. Tai buvo, reikia pripažinti, nemažas lietuvių, latvių ir estų socialdemokratų laimėjimas. O tuo pat ir mūsų visų tarptautiniam socialistiniam forume.

Mūsų atžvilgiu ši konferencija, ar konferencijos, buvo ir gėru ir nekokiu metu. Geru, kad kaip tik po sukilimų Čekijoj, Berlyne ir Rytų Vokietijoj nemažas pasaulio dėmesys ir susirūpinimas buvo atkreiptas bendrai į pavergtus Europos Rytus ir jų problemas. Bet iš kitos pusės ir nekokiu, nes dėmesio centran konferencijos metu atsistojo Rytų Berlynas ir Rytų Vokietija. Vakarų vokiečiai socialdemokratai, skaitlingai atvykę su partijos pirmininku Ollenhaueriu priekyje, tą palankų susidomėjimą išnaudojo iki paskutinio lašo. Jiems patiems kitų kraštų vargai ir problemos, atrodė, buvo visai neįdomu. Traukė į save nemažą dėmesį ir Azijos socialistai, dar nedaug patyrę, žali, keldami savas dideles problemas, garsiai šaukdami apie baisų Vakarų imperializmą ir kolonialinį išnaudojimą, o apie didžiausią sau pavojų, Sovietų ir Kinijos komunizmą, sukaliodami kaip katės aplink karštą pieną.

Švedų socialdemokratų padėtis buvo kiek kebli. Taip, jie sveikino konferencijų dalyvius, net ministerių pirmininko Erlanderio lūpomis, ir gražiai ir apsčiai juos visus vaišino, bet iš kitos pusės vengė pasakyti ar padaryti ką, kas Kremliui duotų progos susiraukti ar pastatyti antakius. Ką partijos vadas ir ministeris pirmininkas Tage Erlander pasakė savo atidarymo ir uždarymo kalbose, stačiai sunku apčiuopti žodžiais. Aiškiau išsitarė socialdemokratų partijos sekretorius, Sven Aspling, sveikindamas baltiečius ir rytiečius jų konferencijoj. Jis pageidavo Vidurio ir Rytų Europos pavergtoms tautoms išsilaisvinimo, tik jokiu būdu ne ginklo jėga. Jis tikėjo, kad bolševikus privers toms tautoms grąžinti laisvę sveikas ir sėktinas Vakarų kraštų pavyzdys...

Iš lietuvių socialdemokratų pusės dalyvavo abiejose konferencijose tik vienas lietuvis, Juozas Vilčinskas iš Londono. Ir tai buvo gerai, bet būtų buvę dar geriau, jei mūsų socialdemokratai būtų galėję atsiųsti kiek skaitlingesnę delegaciją. Iš viso lietuvių didesnis veiklumas šiuo metu tarptautinėje plotmėje yra labai reikalingas, o ypatingai tų mūsų partijų, kurias riša ar gali tampriau rišti tarpautinis solidarumas. Socialdemokratija gal pirmoj eilėj yra tokio pobūdžio. Tai neturėtų pamiršti ne tik patys mūsų socialdemokratai, o ir visi lietuviai išeivijoj. Gal dar ne tiek Amerikoj, bet visoj Vakarų Europoj socialdemokratinis darbininkų ir iš jų išaugusios inteligentijos judėjimas yra išsivystęs į nemažą politinį ir tarptautinį faktorių. Prisiminkim tik, kiek mums anais kurimosi laikais yra padėjęs palankumas iš Anglijos darbiečių, Vokietijos, Švedijos ir Suomijos socialdemokratų pusės. Tarptautinė socialdemokratija galės padėti Lietuvai ir dar kartą atsistatant.

PAVERGTIESIEMS AMERIKIEČIAI RŪPINASI ATEITI Į PAGALBĄ IR KITAIS BŪDAIS

Kai kurie senato ir JAV atstovų rūmų nariai pasiūlė laisvę mylinčioms pavergtosioms tautoms remti paskirti 300 mil. dolerių ir sudaryti tam tikslui nuolatinį fondą. Kerstenas taip pat ragina stipriai remti pavergtąsias Rytų Europos tautas. Antibolševikinė akcija numatoma plėsti ir per Laisvosios Europos radiją.

J. KUZMIONIS

ELIAKIMO PATARIMAI MOTERIMS

I.

Viduriniais amžiais didesnioji žydų literatūros dalis buvo parašyta hebrajų kalba. Vėliau dauguma žydų tos kalbos nesuprato, ir jiems buvo rašomos knygos senovine vokiečių kalba, įterpiant vieną kitą hebraiškąžodį (žargonu). Daugumas tų knygų buvo paskirtos moterims, nors nebuvo aplenkta ir vyrų.

Apie 1620 m. Izaokas ben Eliakim, Lenkijos žydas, vėliau įsikūręs Pragoje, parašė žydų etikos knygą, kurią pavadino LEB TOB („Geroji Širdis"). Jo tikslas buvo pamokyti moralės paprastus žydų žmones. Knyga pasidarė labai populiari ir buvo perspausdinta net 19 kartų.

Žemiau duodamoji ištrauka yra paimta iš skyriaus apie moterystę. Iš jos galima suprasti, ką to meto žydai galvojo apie moters ir vyro santykius.

II.

Šita yra istorija apie karalienę, kuri atidavė savo dukterį jaunam karaliui ir davė jai sekančių patarimų. Kai ji siuntė savo dukterį sutuoktuvėms, ji jai tarė:

— Mano brangus vaikė, aš siunčiu tave iš namų ir atiduodu svetimajam, ir aš nežinau, kokios rūšies jis žmogus, dėl to aš pamokysiu tave ir duosiu dešimt taisyklių. Jei tu laikysiesi mano patarimų, su tavim viskas bus gerai, bet, jei nesilaikysi mano pastabų, su tavimi bus blogi reikalai. Dėl to imk į širdį tuos dešimt taisyklių ir galvok apie jas dieną ir naktį, anksti ir vėlai, ir, jei tu tai darysi, vyras mylės tave ir turės tau širdį.

— Pirma, mano brangi dukra, saugokis jo pykčio, kai jį supykinsi. Kai jis bus priešingas, tu nebūk aikštinga; kai jis bus aikštingas, tu nebūk priešinga; jei jis bus piktas, tu jam šypsokis ir atsakyk mandagiais, švelniais žodžiais ir kalbėk maloniai su juo. Tokiu būdu tu nuraminsi jo pyktį.

— Antra, mano brangi dukra, liečia jo valgį ir gėrimą. Parink ir apmąstyk jo maistą, visą tai, ką jis mėgsta valgyti, ir šitie tegu būna tavo žodžiai: „Mano viešpatie, ar tu nenorėtum dar ko nors valgyti?" Versk jį Stenkis parengti valgį tinkamu metu, nes alkis nieko gero neatneša. Kai jis ateina namo ir neranda parengto valgio tinkamu metu, jis pradeda pykti. Jei jis būtų pasigėręs, nesakyk jam, ką jis darė ar ką sakė pasigėręs; ir, jei jis lieps tau gerti, gerk ir tu, bet nepasigerk, nes, pamatęs tave tokioje padėtyje, pradės tavęs nekęsti.

— Trečia, mano brangi dukra. Kai jis miega, saugok, kad nebūtų pažadintas, nes, jei naktį gerai nepailsės, jis bus labai piktas.

— Ketvirta, mano brangi dukra. Stenkis būti taupi ir atsargi su savo vyro pinigais, ir pasistenk nepadaryti jam nuostolių. Nieko neišleisk be savo vyro žinios, nebent tai būtų mažmožis, kuriuo jis nesirūpintų.

— Penkta, mano brangi dukra. Ne būk smalsi sužinoti jo paslapties; ir, jei tu ką nors sužinotum iš jo paslapčių, nepasakyk to niekam pasaulyje; ir tų dalykų, kuriuos jis tau prikištų, taipgi nė vienam nesakyk.

— Šešta, mano brangi dukra. Sužinok, ką jis mėgsta ir pamėk tą asmenį ir tu, o ko jis nemėgsta, nemėk ir tu. Nemėk jo priešų ir pakęsk jo draugus.

— Septinta, mano brangi dukra. Nebūk priešgina su juo. Padaryk viską, ką tau sakys. Jei jis ką tau sakys, visuomet pritark jo žodžiams. Nesakyk jam: „Tu neteisingai sakai" ar „Mano patarimas yra geresnis už tavo patarimą".

— Aštunta, mano brangi dukra. Nereikalauk iš jo nieko, kas jam sunku. Jis gali pradėti nemėgti tavęs, jei tu lauksi iš jo to, kas jo nuomone yra persunku.

— Devinta, mano brangi dukra. Išpildyk, ką jis iš tavęs reikalauja, ir jis mylės tavė, bus tavo vergas ir su dožiaugsmu tau tarnaus.

— Dešimta, mano brangi dukra. Labai rūpestingai saugokis pavydo. Jokiu būdu nevesk jo į pavydą. Nieko nesakyk, kas galėtų jį užgauti ir leisk visame kame jam turėti savo nuomonę. Pasistėnk visuomet daryti, kas jam patinka ir nedaryk, ko jis nemėgsta. Jei tu elgsiesi su juo kaip su karaliumi, taip pat ir jis elgsis su tavimi kaip su karaliene.

— Taigi, mano brangi dukra, pasiimk tuos dešimt patarimų taisyklių su savimi kaip ir maistą ir asiminkjas visą savo gyvenimą.

III.

Slonimer (miręs 1884 m.) pasakojo tokią isoriją:

—Vyr. kariuomenės vadas gavo pranešimą, kad jo pagrindinė gynybos linija priešų perlaužta. Jis buvo labai susirūpinęs ir jo rūpestis aiškiai atsispindėjo veide. Jo žmona išgirdo pranešimo turinį ir, įeidama į savo vyro kambarį, tarė:

— Aš taipgi ką ik sužinojau naujieną, ir baisesnę nei tavo.

— O kokia ji yra- — klausė susirūpinęs vadas.

— Aš perskaičiau nusiminimą tavo veide, — atsakė žmona. — Netekti pasiryžimo yra blogiau, nei netekti armijos.

IV.

Moterys vyrams įkalba gera arba bloga, bet jos visuomet įkalba.

Duok savo akį visiems, savo ranką draugams, bet savo lūpas tiktai savo žmonai.

Kvailiai paprastai turi gražias žmonas.

Ištekėjusi duktė yra nupjauta duonos riekė.

Vienas tėvas išlaiko dešimt vaikų, bet dešimt vaikų neišlaiko vieno tėvo.

Uošvė ir marti nevažinėja viename vežime.

Meilė yra saldi, tačiau tik su duona.

Iš „The Wisdom of Israel" —

JEI GAUNATE

„BRITANIJOS LIETUVI",

LAIKAS

PRISIUSTI DVIDESIMTS SILINGU ANTRAM PUSMECIUI!

JEI NEGAUNATE

GERA PROGA ISIJUNGTI I VIENINTELIO EUROPOS LIETUVIU SAVAITRASCIO SKAITYTOJU EILES.

(Pabaiga) *Vaclovas Biržiška*

LAIKINOSIOS „VYRIAUSYBES"

(*Lietuva Nr.* 3)

Kiek vėliau Panevėžyje susidarė laikinoji Upytės apskrities „vyriausybė". Jį kūrėsi, remdamasi sena tradicija. Tad visų pirma susirinkę bajorai surašė konfederacijos aktą. Po to išrinko laikinosios „vyriausybės" pirmininku Karolį Zaluskį, o nariais — Kazimierą Truskovskį, Juozą Kozakovskį, Mykolą Meistavičių, Tomą Eidrigevičių, Eustaką Karpį ir Teodorą Ropą (šie du paskutinieji buvo išrinkti už akių ir „vyriausybėn" nesijungė). Tuojau buvo sudarytos ir komisijos: karo (komisijos pirmininkas Truskovskis ir nariai — Antanas Pšeciševskis ir Leonas Potockis), teismo, administracijos ir vykdymo.

Paskiau susidarė kad ir labai trumpai veikusios laikinosios apskričių „vyriausybės" Užnėrio (Švenčionių) (pirmininku buvo pastatytas Mostovskis), Ašmenos (jėjo Pšezdzieckis, Polis, Soroka) ir kituose apskrityse. Bet Lietuvos rytinėse dalyse sukilėliams niekur nepavyko ilgiau išsilaikyti, todėl ir jų laikinosios apskričių „vyriausybės" turėjo greit išnykti.

Civilinės valdžios organizacija kiekvienoje apskrityje buvo skirtinga. Tačiau jos pagrindinis uždavinys visur buvo tas pats — rūpintis sukilėlių apginklavimu ir maitinimu ir vidaus tvarkos palaikymu, garantuoti turto neliečiamybę ir asmens saugumą.

Kartais karinė valdžia pati mėgindavo savo rankose sujungti ir karinį ir civilinį vadovavimą. Pavyzdžiui, Upytės apskrities laikinosios „vyriausybės" pirmininkas Zaluskis, savo vadovybėn paėmęs Upytės ir Ukmergės apskričių sukilėlių jėgas, reikalavo, kad jo valdžiai pasiduotų ir visi Žemaitijos sukilėliai. Bet Jacevičiaus patarta, Telšių apskrities laikinoji „vyriausybė", laikydama Zaluskį tokiomis funkcijomis visiškai netinkamu, tą reikalavimą atmetė.

Bendros karinės ir civilinės valdžios nebuvimas neigiamai atsiliepė sukilimo eigai. Be to, anuo laiku Lietuvoje nei karių, nei civilių žmonių tarpe nebuvo tokių autoritetingų ir populiarių asmenų, kurie būtų galėję visus apjungti. Bendri kariniai veiksmai buvo vykdomi, tik sukilėlių būrių vadams susitarus.

Lietuvon su lenkų kariuomenės korpu atvykus generolui Gelgaudui, ir civilinės valdžios organizacijon buvo bandyta įnešti kaikurių atmainų, Gelgaudas, Žeimiuose besiruošdamas pulti Vilinų, 1831 m. birželio 12 d. savo aktu sudarė „Laikinąją Centrinę Lenkų Vyriausybę Lietuvoje". Pirmininku pastatė Lenkijos kariuomenės generolą ir senatorių Tadą Tiškevičių, iždo skyriaus tarėju — Kazimierą Kontrimą, policijos — Joną Geldaudą ir karo — Gabrielių Oginskį.

Tačiau tos kad ir iš vietos Lietuvos dvarininkų sudarytos laikinosios „vyriausybės" Lietuvos sukilėliai nepripažino. Todėl laikinosios apskričių „vyriausybės" šios „Laikinosios Centrinės Lenkų Vyriausybės Lietuvoje" visai nepaklauso ir po jos sudarymo nesusilikvidavo. Žemaičių sukilėlių vadas Jacevičius vėliau savo atsiminimuose pažymėjo, kad šito kia Gelgaudo elgsena nebuvo pagalba sukilusiai Lietuvai padėti, bet Lietuvos užkariautojo („zwycięski najezdnik Litwy") aktas. „Laikinė Centrinė Lenkų Vyriausybė Lietuvoje" visą laiką laikėsi prisiglaudusi prie Gelgaudo vadovaujamo lenkų korpo ir kartu su juo pasitraukė į Prūsiją. Su kraštu toji „vyriausybė" neturėjo jokio ryšio. Kraštas su ja nesiskaitė: kai ji mėgino pašalinti laikinąsias apskričių „vyriausybes", jų narius stengdamasi paversti tiktai savo skirtais vietos administraciniais organais, tai apskrityse tų jos įsakymų niekas nepaisė.

Sukilimui pasibaigus Gelgaudo kariuomenės pasitraukimu į Prūsus, kartu pasitraukė jo pastatyta laikinoji „vyriausybė" ir daug apskričių laikinųjų „vyriausybių" narių. Daugis jų paskiau pasiekė Prancūziją ir ten įsitraukė į bendrą emigracinį veikimą.

Tiek Lenkijos, tiek Lietuvos emigracijai susikoncentravus daugiausia Prancūzijoje, buvo pradėta politinė veikla. Visų pirma stengtasi sudaryti pavergtiems kraštams palankią viešąją nuomonę Vakarų Europoje, kad iškilus naujiems tarptautiniams konfliktams, būtų galima atstatyti savo krašto nepriklausomybę. Lietuvos laikinųjų „vyriausybių" nariai, sukilėlių būrių vadai ir dalyviai sudarė Paryžiuje keletą metų nepriklausomai nuo Lenkijos emigrantų veikusią atskirą Lietuvos ir Gudijos emigrantų organizaciją. Tai buvo iš viso pirma tokia politinė odganizacija, kuri aiškiai siekė Lietuvos nepriklausomybės.

Nors tarp tų Lietuvos emigrantų buvo, pavyzdžiui, ir tokių, kaip žemaitis Aleksandras Varkolevičius, — kuris 1844 m. Prancūzijoje išspausdintoje knygutėje „Gwiazdka na Zmudzi" (Žemaitos Kalėdų Eglaitė) įrodinėjo, kad būsimoji neprklausomoji Lenkija apimsianti visą Lietuvą ir tokioje valstybėje tegalėsianti būti tik viena lenkų kalba, o lietuvių ir žemaičių kalbos turėsiančios išnykti, — bet vis dėlto tų draugijų nariuose kurį laiką buvo labai gyvas ne tik politinis, bet ir kalbinis lietuviškumas. Kunigas Kajetonas Zabitis kaip tik tuo laiku rašo Prancūzijoje lietuviškai eilėraščius ir verčia į lietuvių kalbą įvairias Mickevičiaus pranašystės. Vienas veikliausiųjų Žemaitijos sukilėlių vadų Domininkas Daubaris (jis pats taip sulenkintą Dowborą atlietuvino) susirašinėja lietuviškai. Korilskiu pasivadinęs, Liudvikas Kobeckis, sukilimo metu veikęs Varšuvoje, emigracijoje savo kalbinį lietuviškumą buvo tiek išlaikęs, kad ir Adomą Mickevičių mokė lietuviškų dainų (išliko keli tų dainų lapeliai, paties Mickevičiaus ranka surašyti), o visus savo gausius teorinius gamtos mokslų raštus Paryžiuje rašė vien žemaitiškai (kaikuriuos jų išspausdino, išvertęs rašė vien žemaitiškai ar prancūziškai. — Vėliau lenkų istorikai „aiškino", jog L. Kobeckis rašęs lietuviškai tik dėl to, kad kiti mokslininkai, nemokėdami lietuvių kalbos, negalėtų „pavogti" jo mokslinių išradimų). Bet gi tuo pačiu laiku žemaitis Adomas Underevičius, kurio sukilimo metu buvo parašyta „Gieysmi Zemaycziu Telszin Pawieta Wayno Metu 1831" („Dabar Lenkay neprapuolė, kol Zemaytiay gywi"), emigracijoje persimetė į lenkišką poeziją.

Lietuvos sukilimo dalyviai, kaip Gadonas, Gaštovtas ir kiti, kad ir lenkų kalbą stengėsi savo tautiečiams priminti Lietuvą, ypačiai Žemaitiją, ir davė visą eilę ligi šiol savo vertės nenustojusių darbų. Tačiau sunkios emigrantų gyvenimo sąlygos veikiai likvidavo jų sukurtą organizaciją. Vienas kitas mėgina slaptai Lietuvon prasmukti ir ten organizuoti sambrūzdį prieš rusų okupaciją (pav., Simano Konarskio sąmokslas).

IV

Ir 1863 m. sukilimas, kaip ir 1830 m., prasidėjo Lenkijoje. Bet iš ten jis greitai persimetė į Lietuvą ir čia įgavo visai kitą pobūdį. Lenkijoje sukilime reiškėsi beveik vien tiktai bajorai ir miestelėnai. Lietuvoje (kur bajorų vaidmuo buvo taip pat žymus) didžiausią sukilėlių masę sudarė valstiečiai. Čia valstiečius į sukilimą pastūmėjo oficialiai paskelbtas, bet nejgyvendintas baudžiavos panaikinimas. Jo užvilkimas valstiečiuose sudarė tokią nuotaiką, kad daugelis jų griebėsi ginklo ir stojo į sukilėlių eiles gal ne tiek politiniu pagrindu, kiek siekdami greitesnio žemės reformos įgyvendinimo. Tą nuotaiką atitiko ir Varšuvos laikinosios sukiliminės vyriausybės 1863 m. sausio mėnesį paskelbtas sukilimo manifestas, kurio lietuviškas tekstas pirmųjų Lietuvos sukilimo vadų buvo dar sugriežtintas, kad labiau paveiktų lietuvių valstiečių nuotaikas. Sukilimui įpusėjus, Lietuvoje greta bajoriškų sukilėlių būrių veikė ir grynai valstietiški kunigo A. Mackevičiaus, Bičio, Lukošiūno, Puidoko, Dinsmano ir kitų vadovaujami būriai, kurie išsilaikė beveik ligi 1864 m. pabaigos, t.y. ilgiau už bajoriškuosius būrius. Nežiūrint labai didelių aukų (kautynėse kritusių, Sibiran ištremtų, sušaudytų, pakartų ir šiaip be kaltės ištisais kaimais išvežtųjų), Lietuvos valstiečiai šį sukilimą vienu požiūriu laimėjo — jie laimėjo žemę. Rusų valdžia pabūgo to beveik visuotinio Lietuvos valstiečių sukilimo ir, norėdama juos nuo „maištavimo" atitraukti, o tuo pačiu bajorus dvarininkus ekonomiškai sužlugdyti, įvykdė Lietuvoje daug gilesnę žemės reformą negu pačioje Rusijoje.

Sukilimo dalyviams teko kurti ir tuos slaptus organus, kurie turėjo padėti sukilimą palaikyti, jį plėsti ir gilinti, kitaip tariant, kurie tuo laiku suvaidino laikinosios vyriausybės vaidmenį. Tačiau šio sukilimo metu tie organai Lietuvoje buvo kuriami

AS MALSINAU BERLYNO SUKILIMA

Rusų tankų kuopos vadas, maj. Vasilyj Ivatuškin, pabėgo į vakarus. Berlyno riaušių metu jis vadovavo vienai T-34 tankų kuopai, kurios uždavinys buvo prasiveržti iki Leipzigerstr, ir saugoti vyriausybės pastatus. Daily Mail korespondentui jis papasakojo savo pergyvenimus, kurie kiek skirtingai nušviečia Berlyno įvykius. Čia duodame jo pasakojimų įdomesnes ištraukas.

„Mes važiavome su kuopa tankų Leipcigo gatve prie vyriausybės pastatų ir turėjome juos saugoti. Minios triukšmas buvo toks didelis, kad vos galėjome girdėti tankų vikšrų ūžimą.

Buvo labai griežtai įsakyta nešaudyti ir vengti bet kokių incidentų su demonstrantais. Žmonės, atrodė, tai žinojo, nes tarpais vos galėjome judėti. Minia apsupo vadovaujantį tanką. Atrodė, kad jie visiškai neturi baimės jausmo.

Kiti tankai, su gen. Dibrova vadovaujančiu tanku, nuvyko prie rytinės Berlyno sienos.

Po 10 val. mano radistas pranešė, kad Karlshorste rytinės Vokietijos vyriausybė nežino, ką toliau daryti? Buvo aišku, kad jie laukia nuro dymų iš Maskvos. Juos turėjo atsiųsti pats gynybos ministeris marš. Bulganinas.

Gen. Dibrova pavedė man asmeniškai susirišti su Rytinės Vokietijos vyriausybe ir susitarti. Iššokau iš savo tanko bokštelio ir įbėgau į pasitarimų salę.

Kambarys buvo labai prirūkytas. Per 20 pareigūnų įtemptai ginčijosi. Iš jų klausimų supratau, kad jie nebuvo pasitraukę iš šio pastato jau nuo vakar dienos.

Netrukus atvyko pats gen. Dibrova. Niekas nekalbėjo. Visi prislėgti dairėsi. Salėje aiškiai girdėjosi minios triukšmas gatvėje. Vyriausybės pareigūnai dėl to labiausiai nervinosi.

Gavau įsakymą pervežti gatvėmis rusiškuose tankuose partijos gen. sekretorių Walter Ulbricht ir slapto sios policijos šefą Wilhelm Zeiser, kad jie savo akimis pamatytų demonstrantus. Tai buvo netrukus po to, kai įpykusi minia ištraukė iš automobilio vice-premjerą Otto Nuschke ir jam teko ieškoti globos vakariniame sektoriuje.

Po trečios neramumų židinių apžiūros, gen. Dibrova įsakė pašalinti iš gatvių žmones, paskelbdamsa karo stovį. Ulbrichtas pasiūlė „panaudoti pačias griežčiausias priemones" Zeiseris „pavyzdžiui" siūlė sušaudyti civilinius įkaitus. Tai buvo padaryta kai kuriose Rytų Vokietijos vietose, bet ne pačiame Berlyne.

9 val. vakare per radiją buvo gauti pranešimai apie panašius neramumus daugelyje rytinės Vokietijos vietų Visuose rytinės Vokietijos daliniuose paskelbtas pavojus. Įsakyta visiem tankų karininkams būti parengtyje.

Tą vakarą bent tris kartus mes gavome įsakymus jokiu atveju nešaudyti. Matomai ta privilegija buvo palikta pačių vokiečių milicijai.

Kelis kartus minia užpuolė mano tanką su plytomis ir geležinėmis štangomis. Mes buvome priversti už daryti bokštelį ir trauktis.

Per radiją sužinojau, kad minia nuplėšė nuo Branderburgo vartų so vietinę vėliavą. Vakaruose mačiau kylant dūmus, matomai minia buvo padegusi kaikuriuos pastatus.

Kai tik gen. Dibrova sužinojo, kad vokiečių milicija pradėjo šaudyti į demonstrantus, jis tučtuojau, be vokiečių štabo žinios įsakė pašalinti iš neramumų vietų visus vokiečių milicininkus ir jų vieton pasiuntė Raudonosios Armijos kareivius.

Gauta žinių, kad demonstrantai puolė po rusų tankais ir buvo suvažinėti. Gen. Dibrova tuojau įsakė man dar kartą per radiją perduoti įsakymus tankų daliniams, kad vengtų kraujo praliejimo, jei tik galima".

Vokiečių komunistų vadai tą vakarą turėjo pasitarimą su ambasadorium Vladimiru Semionovu. Jiems buvo suteikta privilegija važiuoti į konferencijų vietą rusiškais tankais, kurie turėjo saugoti juos nuo savo „rinkėjų".

Konferencijoje jau buvo gautos detalios instrukcijos iš marš. Bulganino. Semionovas buvo labai išblyškęs. Jis atrodė sunkiai sergąs, nors ir stengėsi tai nuslėpti.

— „Ką jūs manote daryti su tomis fotografijomis? — klausė jis su sirinkusių karininkų. Siūsite jas namo, ar ką?

Pabėgęs pas amerikiečius ir papra šęs azylio teisių majoras Ivašutkin taip pat pranešė, kad po birželio 17 d. rytų Vokietijoje buvo sušaudyti 23 sovietų karininkai „už nevykdymą įsakymų riaušių metu.

NOREJO UZIMTI VISA BERLYNA

Vokiečių žurnalas „Der Spiegel" rašo, kad bolševikai, sudarę naują prekybos sutartį su Iranu, iš jo išsiderėjo, jog galimo Rytų-Vakarų konflikto atveju bolševikai gaus prie Persijos įlankos įsitaisyti sau bazes. Mosadequo vyriausybė taip pat sutikusi karo atveju leisti naudotis persų geležinkeliais. Vadinasi, ir persai eina Pabaltijo keliais, kur okupacija buvo taip pat pradėta nuo įgulų įvedimo... Tačiau dar neužtenka. Tas pats žurnalas Nr. 9/1953 rašo, kad Berlyno ir Rytinės zonos SED kadrų šefas H. Axenas su W. Ulbrichtu kurstė Rytų Berlyno komendantą gen. Dibrovą sutrauktus į Berlyną Sovietų šarvuočius birželio sukilimo metu panaudoti Vakarų Berlynui užimti. Sovietų šarvuočiai tai būtų ir padarę, tik Semionovo įsakymu jų žygis buvo pačią paskutinę minutę sustabdytas. Patys priešakiniai šarvuočiai jau buvo įžygiavę į prancūzų sektorių, bet prie Behm tilto jie buvo 200 m. prancūzų sektoriuje sustabdyti. Ten jie išbuvo apie valandą laiko, o tuo tarpu silpni prancūzų daliniai atsargiai pasitraukė atgal. Tik po valandos laiko raudonarmiečiai vėl grįžo į savo sektorių.

Bolševikų pažadėtieji Rytinėje zonoje palengvinimai vykdomi labai pamažu ir menka apimtimi. Berlyno „Telegraph" skelbia, kad pasigendama Rytinės zonos saugumo ministerio Zaisserio, seno Berijos draugo, ispanų pilietiniame kare veikusio gen. Gomezo vardu. Šiuo metu smarkiai suiminėjami Rytinės zonos Sovietų saugumo pareigūnai. Tik viename Rytiniame Berlyne jų prieš kelias dienas buvę suimti 485. Liaudies milicijai dabar svarbiausiose vietovėse priskiriami politiniai vadovai. Semionovas dar kartą pareikalavo paleisti Sąjungą Kovai su Nežmoniškumu, veikusią Vakariniame Berlyne. Netenka nei aiškinti, koks likimas ištiktų antisovietines organizacijas ir sąjūdžius, jei bolševikai savo kontrolę galėtų išplėsti po visą Vokietiją.

„Christ und Welt" rašo, kad į bolševikinės Rytų zonos vyriausybės sudėtį Semionovas nori įtraukti kiek galint daugiau Rytinės zonos probolševikinių CDU ir FDP partijų narių. „Die Zeit" skelbia, kad amerikiečiai priešinsis kiekvienai Rytų Locarno minčiai, nors prancūzai ir bijosi Vokietijos sustiprėjimo. Prancūzai aiškina: jei vokiečiai dabar nebijo eiti prieš Sovietų šarvuočius su akmenimis, tai kas būtų, jei jie turėtų patrankas? Vokiečių radiofonai, apžvelgę įvykius Rytinėje zonoje, pažymi, kad šiandien ten visai nebūtų bolševikinės vyriausybės, jei ne Sovietų šarvuočiai. Vakarai iš šių įvykių turi pasidaryti vienintelę išvadą: kiek galint greičiau imtis iniciatyvos Vokietijai sujungti. Toji iniciatyva turi remtis Vokietijos vyriausybės pateiktąja 6 punktų programa, kuriai pritaria ir opozicija. Tai esanti pagrindinė sąlyga laisviems rinkimams visoje Vokietijoje pravesti. Bolševikų atsisakymą priimti už 15 milijonų dolerių Rytinės Vokietijos zonos gyventojams skirto maisto V. Vokietijos radiofonai įvertina, kaip dar kartą patvirtinimą, jog gyventojų reikalai bolševikams nė kiek nerūpi. Maistas bus vis tiek siunčiamas prie zonos sienų.

Trijų didžiųjų Vakarų valstybių politikai suderino savo planus Vašingtono konferencijoje ir nutarė imtis iniciatyvos Vokietijos ir Austrijos reikalu. Keturių Konferencija kviečiama po būsimųjų fed. Vokietijos parlamento rinkimų. Gautosiomis žiniomis, Vašingtone buvo taip pat svarstyti įvykiai Kremliuje ir padėtis už geležinės uždangos.

IR DEKANOZOVAS NUEJO...

Kai prieš 13 metų į Lietuvą sudardėjo sovietiniai tankai, iš Maskvos specialiu lėktuvu atskrido tūlas Kremliaus valdininkas, vadinamas Dekanozovu. Anais laikais daug panašių atsirado kaip jis, bet šis buvo kiek ypatingesnis. Mat jam buvo pavesta asmeniškai palaidoti Lietuvos nepriklausomybę. Reikia pasakyti, jo enkavedistiškai garbei, kad savo pareigą jis atliko komunistams prideramu žiaurumu.

Lietuviams jo atsiminimas visada bus skaudus. Jo vardas kartų kartose bus minimas, kaip tautos priešo, nekaltųjų kankintojo. Neminėtume jo nearbingos pavardės, jei pasaulio spauda nebūtų paskelbusi linksmą žinią, kad Berijos keliu, kartu su kitais jo sekėjais nuėjo ir G. Dekanozovas, paskutiniu metu buvęs Gruzijos vidaus reikalų ministeris.

Vargu ar šiandien, sėdėdamas už grotų, Dekanozovas atsimena savo žodžius, pasakytus tada Dr. Garmui. Tada, kai jis su povišku pasipūtimu vaidino didelį viešpatį ir Lietuvos nepriklausomybės duobkasį. Štai ką pasakoja apie tą pasikalbėjimą pats Dr. A. Garmus.

„Tai buvo 1940 m. liepos mėn. 18 ar 19 d. 14 val. G. Dekanozovas mane priėmė vienui vienas N. G. Pozdniakovo kabinete.

— Pone ministeri, — be ilgų įžangų kreipiausi į jį, — kokie Sovietų Sąjungos planai Lietuvos klausimu? Pastarųjų dienų įvykiai mums sukelia nemaža susirūpinimo dėl jos nepriklausomybės.

Jis nusišypsojo ir atsakė.

— Jūs klausiate apie Lietuvos nepriklausomybę? Taip. O ar jūs matote, kas vyksta už lango, matote?... — ir jis ranka mostelėjo į lango pusę.

Iš tikrųjų tuo tarpu po sovietų pasiuntinybės langais ūžė tankai, ten jų buvo susispietęs visas būrys, o toliau gatve žygiavo beveik vienų žydų manifestantų minios su raudonomis vėliavomis ir su ant lazdų pamautais Stalino, Lenino, Vorošilovo ir kitų komunistų atvaizdais. Užkimę manifestantų balsai plėšė: „Jesli zavtra vojna"...

— Taigi, ar šie tankai ir šios minios jums nieko nesako? — paklausė į mane akis įbedęs, tas nedidelio ūgio, kiek nuplikęs Stalino patikėtinis G. Dekanozovas. — Matote, kas darosi už lango, kas vyksta visame krašte, o jūs drįstate kalbėti apie nepriklausomą Lietuvą. Matote, jei jau ne ši minia, kuri nušlavė jūsų nepriklausomybę, tai šie tankai rodo, kad Lietuva jau negali būti nepriklausoma. Mes jūs išvadavome iš tokio žiauraus Smetonas rėžimo... Lietuva dabar laisva... — tęsė jis kiek patylėjęs. — Žinote, kad ten, kur ateina mūsų tankai, kartu ateina laisvė, darbininkų ir valstiečių gerovė. Anksčiau mes išvadavome Gudiją iš lenkų, ir visi gudai be galo patenkinti nauja santvarka, be galo jie dabar džiaugiasi nauju gyvenimu. Visi jie dėkoja Stalinui už išvadavimą. Ten dabar pradėtas gražus naujas gyvenimas.

— Atsiprašau, — pastebėjau, — nors aš Sovietų Sąjungoje nebuvau, bet girdėjau, kad Sovietų Sąjungoje, o ypačiai Gudijoje visdėlto yra nemaža skurdo ir vargo, vargsta darbininkai fabrikuose, o ypač ūkininkai kolchozuose.

— Melas! — gan piktai jis pertraukė. — Tai Sovietų Sąjungos priešų propaganda. Pas mus visur geras ir gražus gyvenimas. Lietuvą mes padarysime laimingiausiu kraštu... Lietuvoje įsteigsime kolchozus ir tuomet patys pamatysite, kokios gerovės susilauks ūkininkai ir darbininkai. Bus tikras rojus...

— Na, kolchozų, nė nemanykite daryti. Jūs sukelsite tokią audrą Lietuvoje, kad paskui patys gailėsitės. Į jūsų kolchozus lietuviai ūkininkai neis, jie iš prigimties individualistai, — nesivaržydamas atsakiau.

— Nesirūpinkite, jūsų ūkininkai į juos taip pat dėkodami Stalinui džiaugsmingai eis, kaip dabar šios minios prašo, kad Lietuva būtų įjungta į Sovietų Sąjungą.

Iš G. Dekanozovo žodžių man visiškai paaiškėjo šėtoniškas jo planas. Mes patys turime prašytis priimami Sovietų Sąjungą, tai reiškia, savomis rankomis turime išsikasti sau duobę ir save palaidoti.

— Ne taip nebus, mes nebalsuosime už Lietuvos prijungimą.

— Ak taip?... Labai gaila, kad aš apsirikau. — Jis valandėlę, tylėjo o po to primerkęs akis tyliai bet ciniškai pareiškė: — Tik pamėginkite. Yra priemonių daryti taip, kaip mes norime, o jų mes pakankamai turime...

Dabar man visiškai aišku pasidarė, kad šis augštas Stalino patikėtinis yra ne kas kitas, tik įgudęs diplomatas-čekistas. Paaiškėjo kas Liaudies Seimo narių laukia! Mes esame pakliuvę į velniškus Maskvos spąstus.

Tai buvo tada, kai visagalis Dekanozovas rengė Lietuvos prijungimą prie Sovietų Sąjungos, kai iš jo kabineto į visas įmones buvo siuntinėjami „darbininkų reikalavimai prijungti prie Sovietų Sąjungos ir įvesti Stalino konstituciją". Šiandien ta pati Stalino konstitucija visu savo „saulės šviesumu" nušvietė budėlį Dekanozovą ir visų jo nuskraisutųjų džiaugsmui jis nueis ten kur visiems budeliams vieta — į kartuves.

KOLCHOZAI KLAIPEDOS KRASTE

K. P. karui pasibaigus pateko į rusų belaisvę. Po kiek laiko pasisekė iš stovyklos pabėgti. Stengdamasis pakliūti į Vokietiją pasiekė Šilutę. Šioje apylinkėje jį į darbą priėmė viena seno amžiaus ūkininkė. Jos vyras buvo jau miręs, o vaikai gyveno atskirai. Čia jis pradėjo dirbti. Šei mininkė bijojo, kad jis nepasitrauktų, nes tada ji negalėtų atiduoti valstybei jai nustatytos duoklės ir ją iš ūkio nušalintų. Ūkį perrašė jo vardu, gi jis iš savo pusės pasižadėjo duoti jai užlaikymą. 1948 m. šis ūkis buvo įjungtas į kolchozą ir K. P. kaip ūkio savininkas tapo kolūkiečiu. Kolchozą sudarė 59 ūkiai. Apie 1000 ha. Jis buvo išrinktas brigadierium. Jis savo žinioje turėjo gyvulių priežiūrą, darbo pasiskirstymą ir atlikto darbo registraciją. Atlyginimas buvo mokamas už išdirbtas darbo dienas. Vienai darbo dienai išdirbti buvo nustatyta kokį ir kiek darbo reikią atlikti. Taip pavyzdžiui suvežimas 20 vežimų šieno buvo užskaitomas kaip 2—3 darbo dienos, atsižvelgiant į atstumą. Brigadieriui už vieną dieną užskaitoma tarp 2,5 iki 3,5 darbo dienų, atsižvelgiant ką jis dirbo. Tokiu būdu brigadierius per metus gali priskaityti apie 700 darbo dienų. Paprastai kolūkiečiai, dėl nustatytų didelių darbo normų, labai daug dirbdami galėtų pasiekti apie 180 darbo dienų, bet paprastai turi tik 120—130.

Jungiantis į kolchozą buvo sutarta, kad laukiamas derlius bus nuimtas kiekvieno ūkininko savo naudai ir iš jo bus atiduota kolchozui sėklai. Bet atėjus rugiapiūtei atvyko sunkvežimiai su milicija ir teko viską kolchozui atiduoti.

Sudarant kolchozą visas ūkio inventorius reikėjo taip pat atiduoti. Mašinos bei gyvuliai buvo įvertinami. Išmokejimas turėjo būti padarytas dviejų metų, laike, bet nors sugrįžėlis išvyko praėjus beveik trims metams nuo kolchozo sudarymo dienos, apie atlyginimą nieko nesigirdėjo, o kolūkiečiai teirautis apie tai bijojo.

Viskas buvo įvertinta labai žemai. Pirmos rūšies arklys įvertintas 400 rublių. Šis arklys turguje kainavęs 3.500—4.000 rublių. Trakenų veislės kumelė buvo įvertinta 300 rublių. Ūkinis vežimas apie 150 rublių. Mašinos tarp 30 ir 120 rublių, bet jokiu būdu nedaugiau kaip 150 rublių. Veršiukas apie 120 rublių

Be anksčiau minėto atlyginimo rugiais, kolūkiečiai gaudavo dar mažą atlyginimą pinigais. Jis pats per metus gaudavo apie 380 rublių. Šiuos pinigus kolchozas gaudavo už parduotus, atlikusius nuo atidavimo prievolės gyvulius. Šie budavo parduodami turguje augštomis kainomis. Šių pinigų paskirtymas vyko taip pat pagal turimą darbo dienų skaičių, bet gautais, nors ir nedidele suma pinigais kolūkiečiai negalėjo pasinaudoti, nes reikėjo skolinti valstybei.

---

ne 1831 m. sukilimo pavyzdžiu; ypač lenkų buvo žiūrima, kad sukilimo eigoje nenutrūktų Lietuvos saitai su Lenkija.

Dar prieš sukilimą 1862 m. buvo susidaręs jam ruošti Vaclovo Pzybylskio vadovaujamas „Lietuvos Komitetas", į kurį įėjo Kastantas Kalinauskis, Pranas Dalevskis ir L. Zviezdovskis. Prieš prasidedant sukilimui, to komiteto nariai, išskyrus vieną Kalinauskį, buvo greitai iškomandiruoti įvairiomis slaptoms misijoms kitur. Kalinauskis lenkų sukilimo istorikų buvo vadinamas „jaunuoju Lietuvos Maratu" ne vien dėl jo aiškiai demokratinio prieš bajorus nukreipto nusistatymo, bet ypač dėl jo lenkams priešiškos tendencijos. Tiesa, Kalinauskis buvo bendro su Lenkija sukilimo šalininkas, bet siekė visai nuo Lenkijos nepriklausomos Lietuvos valstybės.

Lietuvos bajorai, pabūgę to „Marato" įtakos, 1863 m. vasario mėnesio pradžioje susirinkę Vilniuje žemės reformos klausimo viešai aptarti, ta proga (vasario 7 d.) slaptai išrinko laikinąjį sukilimo komitetą, vadinamą „baltųjų komiteto" vardu (Vaclovo Przybylskio vadovaujamas „Lietuvos Komitetas" buvo vadinamas „raudonųjų komitetu"). „Baltųjų Komiteto" pirmininku buvo išrinktas Jokūbas Gejštaras, o nariais Mikalojus Giedraitis, Antanas Jelenskis, Minsko bajorų maršalas Lappo, Aleksandras Oskierko ir Starzinskis. (Buvo manyta Starzinskį pastatyti kaip ir sukilimo diktatoriumi). Sukilimui prasidėjus, šis komitetas susižinojo su Varšuvos sukilimine laikinąja vyriausybe. Tačiau jis nebuvo jos pripažintas savarankiška laikinąja Lietuvos vyriausybe, bet tik „Tvarkomuoju Lietuvos provincijų skyriumi" (Wydzial zarządzający provincjami Litwy"). Vienas pirmųjų šio komiteto darbų buvo likviduoti aną „separatų" Przybylskio vadovaujamą Lietuvos Komitetą, suteikiant jo nariams įvairias slaptas funkcijas už Lietuvos ribų ir juos išsiunčiant iš Vilniaus. Tuo būdu komiteto pirmininkas Vaclovas Przybylskis buvo nasiųstas Varšuvon į Laikinąją Lenkijos Vyriausybę sekretorium. Lietuvos reikalams, o kiti nariai kitur iškomandiruoti. Komitetas nustojo veikęs, o Vilniuje likusį Kalinauskį teko įtraukti „Lietuvos skyriaus" nariu labiausiai dėl jo tamprių ryšių su Lietuvos sukilimu. Bet ir Kalinauskis taip pat greitai buvo iškomandiruotas skyriaus komisaru į Gardiną.

Vietos sukilimo organizatoriai nebuvo patenkinti jiems suteiktu „provinciniu" vardu, ir beveik per visą sukilimo laiką dėl to ėjo kova tarp Varšuvos ir Vilniaus. Vėliau Varšuva pareikalavo, kad šis „skyrius" vadintųsi ne tvarkomuoju (zarządzający), bet vien tik vykdomuoju (wykonawczy) skyriumi ir susidėtų iš pirmininko Geištaro, keturių narių ir Varšuvos laikinosios vyriausybės skirto komisaro. Jam Varšuva suteikė teisę, net ir neatsiklausus „Lietuvos skyriaus", skirti visus sukilimo organizacijos pareigūnus. Tuo būdu buvo siekta padaryti visą Lietuvos sukilimo organizaciją tiesiogiai Varšuvos priklausomą. „Lietuvos skyrius", nors ir protestavo prieš tokias plačias Varšuvos skirtinio „komisaro" funkcijas, bet visdėlto jį priėmė. Kai vėliau Kalinauskis su Malinauskiu reikalavo skyriaus vardą pakeisti į „valdantį", komitetas tai atmetė, o patį Kalinauskį, kad jis neparaližuotų „komisaro" veiklos, komandiravo į Gardiną.

Visame krašte plečiantis sukilimui, organai, kurie turėjo jį remti ir organizuoti krašte slaptą valdymą, daugiausia laiko skyrė savitarpiams, grynai biurokratiniams ginčams. Bet padėtis kiek pasikeitė, kai 1863 m. birželio mėn. dėl areštų ir pabėgimų „Lietuvos skyrius" beveik visiškai iširo, nes jame liko tik vienas Kalinauskis. Jis, pritraukęs ir kitus „raudonuosius", paėmė „Lietuvos skyriaus" reikalus į savo ranaks ir tuojau pasiūlė visiška nutraukti santykius su Varšuva (skyriaus antspaudas net neturėjo lenkiško erelio). Savo prestižui gelbėti Varšuva pasiuntė „komisaru" į Vilnių Oskarą Awey dę, kuris nepajėgė Kalinauskio palaužti. Aweydė pats greit buvo suimtas ir kalėjime išdavė viską, kas jam buvo žinoma apie sukilimo organizaciją ir organizatorius.

Nors Lietuva 1863-64 m. sukilimo metu ir turėjo atskirą kaip ir laikinąją vyriausybę (ji tokiai institucijai prideramų funkcijų neatliko), bet vyriausybės įtaka sukilimo eigai buvo labai nežymi. Tik paties Kalinauskio iniciatyva ir iš dalies jo pastangomis buvo paskelbta atsišaukimų gudų ir lietuvių kalbomis.

V

Sukilimą numalšinus, beveik visi tų „vyriausybių" nariai, sukilėlių būrių vadai ir dalyviai atsidūrė kas kartuvėse, kas Sibiro katorginėse kasyklose, o pačioje Lietuvoje prasidėjo naujas priespaudos laikotarpis. Iš dalies laimėtas sukilimas savotiškai veikė Lietuvos valstiečių nuotaikas ir posukiliminės priespaudos metu. Ypač tai išryškėjo 40 metų lietuvių kovoje dėl savo spaudos.

Tai, kas spauods uždraudimo metu vyko Lietuvoje, neturi pavyzdžių kitų tautų istorijoje. Tai buvo karas su okupacine valdžia, karas, vedamas ne įprastais ginklais, bet knyga. Ir šiame kare visą jo naštą vilko ant savo nugaros kaip tik valstiečiai. Ypač pradžioje ir vėliau buvo svyruojančių lietuvių inteligentų, linkusių pasiduoti rusų valdžios spaudinimui ir priimti rusų raides. Prisiminkime tik prof. Ugenskį, Joną Jušką (dar prieš spaudos uždraudimą), vėliau Tomą Žilinskį, L. Ivinskį, net tą patį vyskupą Valančių, o „Aušros" metu — J. Milevskį-Miglovarą, kuris siūlė priimti rusiškas raides, kad lietuviai neliktų visai be knygų, be rašto. Valstiečių tarpe tokių nebuvo. Per visą 40 metų spaudos draudimo laikotarpį lietuvių tarpe neatsirado tokių, kurie okupacinei policijai būtų įdavę knygų platintojus ar jų laikytojus. Lietuvių liaudies vaikai rusų raidėmis spausdintas knygas atmetė visų griežtumu. Nors šiame kare, vestame dėl lietuviškos knygos, lietuvių šviesuomenė suvaidino svarbų vaidmenį, organizuodama lietuviškų knygų spausdinimą Mažojoje Lietuvoje, bet visa tiesioginė šios kovos našta slėgė pirmoje eilėje Lietuvos valstiečių pečius. Valstiečiai tas knygas gabeno per sieną, platino visoje Lietuvoje. Jie ir aukų daugiausia (apie 90 proc.) padėjo kovoje dėl lietuviškosios knygos.

Šis savotiškas karas dar tuo skyrėsi nuo kitų Lietuvoje anksčiau vykusiųjų politinių sąjūdžių, kad čia nebuvo susidarę centrinių tai kovai vadovaujančių organų. Tiesa, į kovos dėl lietuviškos knygos pabaigą jau buvo atsiradusios ir mūsų pirmos politinės partijos. Jos, be kitų savo uždavinių, siekė ir Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Tačiau nė viena jų nebandė imti į savo rankas vadovavimo kovai dėl savo spaudos. Betgi kaikurių šios rūšies kovotojų tarpe buvo kilusi mintis, kad kova dėl spaudos yra kartu ir kova dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo. Pirmas šios minties skleidėjas buvo Jurgis Bielinis, uoliausias lietuviškosios spaudos platintojas, teisingai jau anais laikais vadinamas „knygų karaliumi". Nors ši idėja nebuvo įgyvendinta, bet Lietuvos valstiečiai tą 40-ties metų kovą prieš rusų valdžią laimėjo.

VI

Tuoj po spaudos laimėjimo Lietuvoje prasidėjęs revoliucinis sąjūdis, siekęs politinių ir kultūrinių tikslų — (Pav., visuotinė kova, siekusi pašalinti iš pradžios mokyklų atėjūnus [iš Rusijos] mokytojus) — nesudarė jokio centrinio vadovaujančio organo. 1905 metų Didysis Vilniaus Seimas nustatė tos kovos gaires, bet neišrinko jai vesti jokių bendrų organų. Todėl ir pati buvo vykdoma arba vietos revoliucinių organizacijų (socialdemokratų ir to paites seimo laiku susiorganizavusios valstiečių sąjungos) arba atskirų agitatorių paragintos neorganizuotos valstiečių masės. Nors ši trumpalaikė kova, įvairiose Lietuvos vietose vesta nevienodu būdu ir kaikur pasiekusi vietinių laimėjimų, ir buvo pralaimėta, bet ji sudarė palankią nuotaiką ir dirvą Didžiojo Karo sukurtose sąlygose atstatyti Lietuvos nepriklausomybę.

Ne koks nors naujas revoliucinis sąjūdis pagimdė Lietuvos nepriklausomybės aktą ir vėliau laikinąją Lietuvos vyriausybę. Tai buvo daugiau kaip šimtmetį trukusios kovos su rusų okupacija išdava. Nors toji kova anais laikais ir nedavė apčiuopiamų laimėjimų, bet ji neabejotinai stiprino Lietuvos valstybingumo idėją, į nepriklausomybės kovotojų eiles įtraukdama ir valstiečių mases, kurios ligi XVIII amžiaus pabaigos ne vaidino vaidmens Lietuvos viešajame gyvenime. Tolydžio Lietuvos valstybės atstatymo darbas atiteko į valstiečių rankas. Jie, Didžiajam Karui sukūrus palankias sąlygas, privedė Lietuvą prie to, kad Lietuvių Konferencijos išskirtoji Lietuvos Taryba 1918 m. vasario 16 d. paskelbė Lietuvos nepriklausomybės aktą, nutraukusį Lietuvos valstybinius ryšius su kitomis valstybėmis, o 1918 m. lapkričio 2 d. — Laikinosios Konstitucijos pamatinius dėsnius ir 1918 m. lapkričio 11 d. sudarė jau tikrą laikinąją Lietuvos vyriausybę, perėmusią suvereninę galią į savo rankas ir iš naujo įvedusią lietuvių tautą į nepriklausomą valstybinį gyvenimą.

PABAIGA

LIETUVIAI ITALIJOJE

ITALIJOS BENDRUOMENĖS ATSTOVO KUN. DR. V.KAZLAUSKO PRANEŠIMAS

PLB Europos bendruomenių pirmininkų suvažiavime.

Kun. dr. Kazlauskas, perduodamas suvažiavimui Italijos lietuvių bendruomenės sveikinimus ir linkėjimus, pažymėjo, kad Italijos lietuviai dėl lėšų stokos suabejojo, ar verta siųsti į suvažiavimą savąjį atstovą. Jau dabar jis galįs pasakyti, kad nedalyvavimas suvažiavime būtų buvęs didelis nuostolis. Jau pirmąjame posėdyje teko daug naujo ir svarbaus lietuvių bendruomenės reikalais išgirsti.

Italijos lietuvių šiuo metu yra apie 170. Jų skaičius pakilo ir, reikia manyti, ir toliau didės. Viena iš priežačių tam skaičiui kilti yra Salezičių gimnazija, kuriai kitais metais laukiama daugiau lankytojų. Salezičių gimnazija dabar sutraukia lietuvius iš Italijos, Prancūzijos ir Anglijos ir yra pajėgi 30 -40 mokinių. Jai gautos patalpos veltui ir namuose galima bus ateityje sutalpinti apie 80 mokinių. Didžioji dalis lietuvių, apie 45 gyvena Romoje.

PLB organizavimą Italijoje galima laikyti baigtu. Išrinkta Krašto Taryba, o Romos Apylinkės Valdyba eina Krašto Valdybos pareigas ir ruošia statutą. Kultūrinė veikla lietuvių tarpe nesudaro problemų. Nutautėjimo nėra. Juo reikėtų susirūpinti tik mišriose šeimose, t.y. dėl lietuvaičių, ištekėjusių už italų. Vasaros stovyklavimai Italijos kalnuose daug prisidėtų lietuvybei išlaikyti. Salezičių gimnazija, jos vadovams gerai pažįstant kraštą ir turint vietos visuomenėje pažinčių ir draugų, ruošia tokias stovyklas ir galėtų į tas lietuvių jaunimo stovyklas priimti ne tik visus Italijoje gyvenančius lietuviukus, bet ir kitų bendruomenių lietuvių jaunimą. Kun. Mincevičius, turis italų tarpe didelį autoritetą. Turtingų italų šeimų prašomas, jis taip pat kalnuose rengia italų vaikams vasaros stovyklas. Jis galėtų taip pat nemokamai priimti į jo vedamą stovyklą ir lietuviukus, nors tai jau nebūtų grynai tautiška stovykla, kaip Salezičių gimnazijos. Tektų dėl tų stovyklų išspręsti tik kelionės išlaidų padengimą. Pats stovyklavimas būtų visiems nemokamas.

Lietuviškoji propaganda Italijoje davė labai daug. Iškilmingi Vasario 16 minėjimai su žymių italų politikų, dignitorių ir visuomenininkų dalyvavimu, jų pasakytomis minėjimuose kalbomis, plačiai Italijos žymiausiuose laikraščiuose pasirodą straipsniai ir dalyvavimas parodose išpouliarino Lietuvos bylą Italijos visuomenėje plačiausiu mastu. Šio darbo siela yra entuziastas kun. Mincevičius. Paskutinis jo pasirodymas spaudoje, tai plati Lietuvos okupacijos istorija, įdėta stambiomis antraštėmis geroje vietoje, einanti 20 tęsinių. Spaudoje pasirodo ir literatūrinių lietuvių dalykėlių vertimų į italų kalbą. Pažymėtinas dalyvavimas Tarptautinio Krikščioniškai Kultūrai Ginti Komiteto suruoštoje parodoje su įspūdingu kun. Mincevičiaus rūpesčiu įrengtu lietuviškuoju skyrium ir gražia Pacevičiutės meno paroda.

Italijoje pasigendama lietuvišku aktualių biuletenių. Ypač reikia žinių iš lietuvių ir Lietuvos religinio gyvenimo, kurių patys Italijos lietuviai negali pasirūpinti. Reikėtų prancūzų kalba leisti tokį biuletenį. Prancūzijos, Italijos ir Ispanijos kraštams, nes prancūzų kalba prieinama ir paskutiniųjų dviejų kraštų šviesuomenei. Vokiečių kalba čia jau mažiau pasitarnaujama. Kiekviename krašte reikėtų turėti propagandos skyrių, aptarnaujamą iš centro.

Lietuviškai propagandai reikia landumo ir lėšų. Pavyzdžiui, dabar Romos stotyje, surengtoje parodoje lietuviai negalėjo dalyvauti dėl lėšų stokos. Pagaliau niekas pats lietuvių neis prašyti prisidėti prie šių darbų, bet lietuviams patiems reikia visur kur kreiptis ir lįsti. Toks landumas duoda labai gerų vaisių.

Dabartinę Italijos Krašto Valdybą sudaro: Valdybos pirmininkas kun. dr. Balčiūnas, nariai kun. dr. V. Kazlauskas ir St. Lozoraitis, jun.

„Tegyvuoja Laisva Lietuva"

Šveicarija yra garsi savo sveiku kalnų klimatu, puikia gamta, tikrai idealiomis poilsio vietovėmis. Eilėje šveicarų laikraščių buvo talpinami Lietuvos Raudonojo Kryžiaus atsišaukimai bei nuotraukos, kreipiantis į šveicarų šeimas, ieškant prieglaudos lietuvių vaikams. Tenka paminėti, kad paruošiamasis darbas buvo labai sunkus. Reikalavo daug laiko, jėgų bei pasišventimo. Tačiau šis kilnus darbas neliko be vaisių. Vienas po kito plaukė laisvų vietų pasiūlymai. Bendradarbiaujant su Šveicarų Raudonuoju Kryžiumi, visi pasiūlymai buvo nuodugniai patikrinti, išsijoti ir išrinkti patys geriausieji. Šveicarijos paštas buvo užverstas laiškais su Lietuvos Raudonojo Kryžiaus emblemomis, susirašinėjant su pasisiūliusiomis šeimomis, pavieniais asmenimis rėmėjais, bei įvairiomis įstaigomis.

Liepos mėn. 11 d. Zuericho geležinkelio stoties laukiamoji salė pasipuošė iškaba „LITAUISCHES ROTES KREUZ IN DER SCHWEIZ". Dar gerokai prieš traukinio atėjimą pradėjo rinktis šeimos sutikti jiems paskirtų mažųjų globojamųjų lietuvių — svečių iš Vokietijos. Deja, laukiantiesiems teko išlaikyti gana sunkius kantrybės bandymo egzaminus. Kai kurie buvo priversti laukti 10 valandų!

Tenka stebėtis su kokiu entuziazmu bei rūpesčiu šveicarų šeimos sutiko šiuos, iš Vokietijos atvykusius, lietuvius vaikus. Daugelis jų (šeimu) turėjo dar iki 50 km. važiuoti į namus. Tačiau jųjų laukimas jiems tebuvo, tarytum, malonumas. Jie pamiršo savąjį nuovargį ir su atviru širdingumu bei tikra meile rūpinosi jiems patikėtais vaikais.

Su šiuo lietuvių vaikų transportu atvyko iš Vokietijos 84 lietuviai vaikai, kurie 1 mėnesį, gal dar ir ilgiau, atostogaus bei ilsėsis Šveicarijoje. Dalis atvykusiųjų, dėl tam tikrų priežasčių, nebuvo galima paskirstyti į privačias šeimas. Jiems yra įsteigta stovykla. Ši stovykla randasi gražioje Graubuenden apylinkėje, augštų kalnų apjuostoje Saas (Praettigau mokyklojė. Tenka džiaugtis ir drauge didžiuotis, kad šios vietovės administracija bei gyventojai vienbalsiai sutiko ir pritarė lietuvių vaikų stovyklos įrengimui.

Liepos mėn. 19 d. įvyko oficialus lietuvių vaikų stovyklos atidarymas. Į atidarymo iškilmes iš Zuericho atvyko Šveicarų Raudonojo Kryžiaus bei spaudos atstovai. Atidarymas pradėtas Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Įgaliotinio p. Stankaus kalba. Savo kalboje p. Stankus padėkojo Šveicarų tautai bei vietos organams už jų šiltą pritarimą bei suteiktą paramą lietuvių vaikų patalpinimo bei apgyvendinimo reikaluose. Nušvietė sunkią lietuvių pabėgėlių, ypatingai vaikų, padėtį Vokietijoje ir įteikė dovanas vietos administracijai, Šveicarų Raudonajam Kryžiui bei mokyklos vadovybei.

Šveicarų Raudonojo Kryžiaus atstovė pasidžiaugė gražiais Lietuvos Raudonojo Kryžiaus darbais ir užtikrino ir tolimesnį tamprų bendradarbiavimą bei paramą visuose reikaluose. Džiaugiasi, kad Šveicarų Raudonasis Kryžius turėjo progos sueiti į tamprius santykius ir praktiškai padėti Lietuvos Raudonajam Kryžiui. Tarp kitko atstovė pabrėžė, kad visame šiame Lietuvos Raudonojo Kryžiaus darbe bei akcijoje atsispindi ne vien tik įgaliotinio p. Stankaus organizaciniai gabumai, ta čiau ir pilnas, iš sielos gelmių kyląs, atsidavimas bei pasiaukojimas. Atsveriant tai, kad šį visą darbą, organizacinį bei techninį, dirbantiesiems teko atlikti laisvalaikiu, išvargus nuo dienos darbo darbovietėje, šie vaisiai bei darbo išdavos turi dar didesnę vertę. Pabrėžia, kad Šveicarų Raudonasis Kryžius ir toliaus yra pasiruošęs visokeriopuose reikaluose bei darbuose būti Lietuvos Raudonojo Kryžiaus bendradarbiu bei padėjėju.

Vietos administracijos atstovas savo tartame žodyje išreiškė džiaugsmą bei pasigėrėjimą užmegstais su lietuviais ir su Lietuvos Raudonojo Kryžiaus atstovu santykiais ir pareiškė viltį bei pageidavimą, kad šie santykiai ir toliau būtų puoselėjami bei tvirtinami. Jisai paminėjo priešo pavergtą Lietuvos kraštą ir kreipėsi į lietuvius juos guosdamas, kad ir vėl turės tuojaus išaušti naujas laisvės rytojus Lietuvai bei lietuviams, nes „Gewalt Wird nicht alt", sako šveicarų priežodis. Savo kalbą jisai užbaigia šūkiu: „Tegyvuoja laisva Lietuva".

Mokyklos vadovybės vardu kalbėjo Sshulrätspresident, vietos kunigas Jenny. „Savo gyvenime pirmą kartą susitikau su lietuviais ir šis susitikimas nebeišdils iš mano atminties. Nors ir nedaug esu apie šį kraštą bei tautą girdėjęs, tačiau šis sąlytis su lietuviais liks amžinai mano prisiminimuose." Toliau savo kalboje gerb. kunigas pažymėjo, kad šveicarų tauta jau nuo amžių turėjo santykius su lietuviais. Paminėjo kelis reformatorius, kurie intensyviai darbavosi abejuose kraštuose. Tarp kitko pasididžiavo, kad Šveicarijos bažnyčiose yra giedama giesmė, kurią papildė lietuvis poetas.

Tenka džiaugtis, kad pirmasis lietuvių vaikų susitikimas su šveicarais eina labai sklandžiai. Tikimės, kad čia atvykę vaikai tikrai susitiprės kūniškai bei dvasiniai ir galės su naujomis jėgomis grįžti į Vokietiją ir ruoštis lietuviškam gyvenimui.

Privačios šeimos, priglaudusios lietuvius vaikus, savo laiškuose džiaugiasi geru vaikų elgesiu ir jais esą patenkinti. Keletas šveicarų šeimų pasisiūlė vaikus ilgesniam laikui pasilikti, kad jie galėtų geriau kūniškai susitiprėti.

Pažymėtina, kad ši visa akcija buvo pradėta neturint jokių finansinių išteklių. Teko rūpintis kelionės išlaidų per visą Vokietiją ir Šveicariją padengimu, stovyklos įrengimas reikalavo pilno atsidavimo, reikėjo pradėti šaukštu ir baigti virtuvės įrengimais. Apskaičiuojant visas išlaidas tenka skaičiuotis su 10.000 šv. frankų suma. Tačiau žodis tapo kūnu. Mesta propagandos sėkla neša gražių vaisių. Kolionė apmokėta, stovykla įruošta, vaikai atostogauja. Yra gauta piniginių aukų, tolimesnių pasižadėjimų ir įsipareigojimų.

Neginčijamai tenka pripažinti, kad visa šio darbo sekmė yra Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Įgaliotinio Šveicarijoje p. Stankaus visiško pasiaukojimo, atsižadėjimo paties savęs bei jo nepalaužiamos valios išdava. Šis jojo nuveiktas ir be paliovos toliau varomas darbas tebūna paskatinimas bei pavyzdys kituose kraštuose gyvenantiems lietuviams. Šveicarijoje nuveikti darbai rodo, kad ir pavienis asmuo arba mažiausia grupelė gali tikrai didelius darbus nuveikti, jeigu tik yra noro bei pasiryžimo.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Šveicarijoje einamas kelias bei veiklos būdai yra sveikinami pilnai vertinami, pripažįstami bei imami pavyzdžiu įvairių vietos įstaigų. Lietuvos Raudonasis Kryžius Šveicarijoje yra tapes oficialus organas, su kuriuo skaitosi visos įstaigos, kaip su oficialia instancija.

Reikia tikėtis, kad Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Centro Valdyba, su p. Pirmininku Norkaičiu pryšakyje pilnai įvertins šio, gal būt, jauniausio LRK padalinio nuveiktus darbus ir taip pat ir ateityje teiks jam pilną pasitikėjimą bei visokeriopą paramą.

ap.

KANADOJE

TAUTININKŲ SUVAŽIAVIMAS TORONTE

Toronto Lietuvių Namuose liepos 4 d. įvyko Kanados skyrių atstovų suvažiavimas. Be vietos atstovų dalyvavo iš JAV-bių atvykę svečiai: V. Rastėnis, Nemickas, pulk. Saladžius, Ališauskas, Gureckas ir Virbickas. Suvažiavimas nutarė ir toliau cetro pareigas eiti Montrealio skyriui.

NAUJAS KUNIGAS

1947 m. į Kanadą iš Vokietijos atvyko R. Šakalys, kuris atlikęs mišiškuose darbo sutartį, įstojo Pranciškonų vienuolynan. Š. m. birželio 28 d. Aušros Vartų bažnyčioje kun. R. Šakalys turėjo primicijas.

HAMILTONO ŠEŠTADIENIO MOKYKLOJE 118 MOKINIŲ

Hamiltono šeštadienio mokkyla, kuria lanko 118 mokyklinio amžiaus vaikų, birželio pabaigoje paleista atostogoms. Mokyklai vadovauja mokyt. Jonas Mikšys. Paleidžiant atostogoms mokinius geresnieji buvo apdovanoti knygomis, o mokytojams KLB valdybos nutarimu išmokėtas vienkartinės premijos: mokytojams po 30 dol., o vedėjui — 50 dol.

„NEDAUŽYK DURŲ"

Namų savininkų ir nuomininkų sugyvenimas Kanadoje lietuvių tarpe nepavyzdingiausias. Vienas Toronto namų savininkas, prisivijo išeinantį į darbą nuomininką gatvėje ir gerokai jį apkūlė, šaukdamas — „Nedaužyk durų"! Susipešusius lietuvius išskyrė vietos policija.

„BRITANIJOS LIETUVIO"

LOTERIJOJ LAIMĖJE NUMERIAI

1)	Savaitė atostogų Vokietijoje, laimėjo, nr.	— 4189
2)	„ „ „ „ „	— 3717
3)	„ „ Liet. Namuos „ „	— 1368
4)	„ „ „ „ „ „	— 1146
5)	Biblioteka lietuviškų knygų „ „	— 6289
6)	„ „ „ „ „	— 9545
7)	„ „ „ „ „	— 2105
8)	„ „ „ „ „	— 2742
9)	„ „ „ „ „	— 6117
10)	„ „ „ „ „	— 4332
11)	Liet. patef. plokštelių komplkt. „ „	— 5653
12)	Metinė „B. Liet." prenumerata „ „	— 8066
13)	„ „ „ „ „	— 5956
14)	„ „ „ „ „	— 1737
15)	„ „ „ „ „	— 4190
16)	„ „ „ „ „	— 5601
17)	Rankinis laikrodis „ „	— 4497
18)	Kelioninė rašomoji mašinėlė „ „	— 6199
19)	Arbatos servyzas „ „	— 3884
20)	Ronson žiebtuvėlis-pieštukas „ „	— 4232

KOMISIJA:

SENKUS — pirmininkas, ZDANAVIČIUS — sekretorius

KOMISIJOS NARIAI:

Kun. KAZLAUSKAS, NENORTIENĖ, MAKŪNAS

LAIMĖJIMUS TRAUKĖ MAŽAMETIS BAUBLYS.

Laisvoji tribūna

SKELBKIME KOVĄ GIRTUOKLIAVIMUI

Nuostabu, kad iki šiolei spaudoje mažai kas užsimena apie girtuokliavimo žalą, nors, tiesa pasakius, ir rašyti nelengva. Girtuokliavimo toleravimas, tai didžiausias tremtyje išplitusio ir bujojančio girtuokliavimo kaltininkas.

Jei girtuokliai gali pasigėrę laisvai triukšmauti, jei ir kolonijų administracija ir tautinių grupių vadovybės vengia įsikišti, jei net girtuokliui neblaiviam stovyje duodamas busimos šalpos avansas, — ar tai nėra girtuoklių padrąsinimas girtavimui? Gana toleruoti ir tylėti! Tylėti, nuslėpiant girtuokliavimą, yra lygu tylėti matant savo tautos savižudybę.

Gydymo priemonių nuo girtuokliavimo surasti ir jas tremtyje pritaikyti labai sunkus dalykas. Kas kita būtų savame krašte. Tačiau, esant geriems norams, ir čia galima šio to pasiekti. Pirmoje eilėje turėtų tą kovą pradėti mūsų periodinė spauda, spausdindama straipsnius, skelbiančius kovą girtuokliavimui, įrodinėdama alkoholio žalą pavieniems asmenims, šeimoms ir visai tautai. (Puiki dirva Dr. Valteriui publicistinei energijai išlieti!). Šitoje kovoje turėtų pasireikšti ir LB Krašto Valdybos, siuntinėdamos apylinkėms specialiai paruoštas instrukcijas, ruošdamos atitinkamas paskaitas, nerinkdamos į valdomuosius organus girtuoklių, uždrausdamos į viešus lietuviškus parengimus ar susirinkimus girtiems rodytis. Pagaliau ir pavieniai asmenys gali šį tą nuveikti, nekviesdami į pobūvius ar pasilinksminimus tokių, kurie nusigeria. Dvasiškija per pamokslus girtuokliavimą smerkia, bet to dar maža. Girtuokliavimui vis daugiau įsigalėjus, kovą prieš šią blogybę turėtų sustiprinti ir dvasiškija, jai prieinamomis priemonėmis.

Kovoje prieš girtavimą gali pasitaikyti daug nesusipratimų aiškiant žodžių prasmę ir juos taikant tam tikriems atvėjams. Į girtuokliaujančių skaičių negalima priskaityti tų, kurie išgeria po stikliuką kitą įvairių progų metu. Taip pat tų, kurie saikingai pavaišina svečius. Tačiau nevalia n u s i g e r t i ! Bavarijos vokiečiai mėgsta dažnai išgerti alaus. Bavarija be alaus, nebutų Bavarija. Bet girto vokiečio — bavaro beveik niekur nematysi, juo labiau triukšmaujant. Girtuoklis yra tas, kuris kiekviena proga geria ir pasigeria, kuris prageria savo turtą, paskutinį skatiką, savo aprangą ir net savo ešimos drabužius. Šitie girtuokliai yra tremties laikų maras!

Iki šiol, rodos, tik BALFas yra lyg ir paskelbęs kovą girtavimui, vienoje instrukcijoje primindamas, kad girtuokliai neešelptini. (Tik kažin, ar šalpos komisijos laikosi minėtos instrukcijos pastabų?). Jei visi, ne vien tik BALas, vienokiom ar kitokiom priemonėm plės kovą prieš girtuokliavimą, be abejonės bus atsiekta gerų pasekmių, nes lašas po lašo ir akmenį pratašo.

M. Musteikis

SVEIKINAM SŪNUS PALAIDŪNUS...

Pastaruoju laiku buvo malonu skaityti S. Žymanto „Dienos rūpesčius". Tai puikūs, rimti, praplečią akiratį straipsniai. Su dideliu įdomumu perskaičiau ir S. Kuzminsko straipsnius „Vaizdai ir tikrovė" ir „Tretieji"; pastarąjį reikėtų išversti į anglų kalbą ir kaip nors prakišti į anglų spaudą! Abu autoriai mums jau iš senai pažįstami, bet jų jau seniai seniai nesimatė „B. L." puslapiuose. Neklausinėsim kodėl jie buvo išsižadėję „B. L.", kodėl buvo palikę jį jo sunkiose valandose, bet kaip anas tėvas išskėstomis rankomis ir džiaugsmo ašaromis sutinkam šiuos „sūnus palaidūnus"! Jei jų pavyzdžiu paseks ir kiti mūsų plunksnos milžinai tai „B. L." lygis kils potvynio vandens tempu, o redaktoriaus darbas tuo pačiu tempu lengvės. Tikiuosi jie išgirs šį šauksmą, sugrįž „namo" ir daugiau jau nebepabėgs!

K. Tautonis.

ELTOS KRONIKA

— VLIKo Vykdomosios Tarybos Informacinės Tarnybos iniciatyva drauge su latviais ir estais liepos 20 d. suruošte spaudos konferencija Hamburge. Šioje konferencijoje vokiečių ir skandinavų spauda painformuota apie aktualiuosius Lietuvos ir kt. Pabaltijo valstybių reikalus. Pagrindinė konferencijos tema — lietuvių, latvių ir estų veiksnių įteikimas notos Jungtinių Tautų Organizacijoje atstovaujamoms vyriausybėms.

* * *

— Per paskutinį VLIKo posėdį palikta toliau ta pati Tautos Fondo valdyba tokio sąskato: pirmininkas — T Šidiškis, nariai — Dr. P. Karvelis ir J. Tyris.

* * *

— ALTos delegacija, energingai remianti Kersteno rezoliuciją, vėl aplankė visą eilę JAV atstovų rūmų narių ir JAV kongreso vadovybę, prašydama, kad duotų jai eigą. Delegaciją lydėjo keli atstovų rūmų nariai, tarp jų ir pats Kerstenas. Ta pačia proga taip pat aplankyti svarbiausieji centrai. Į Vašingtoną plaukia telegramos ir laiškai, siunčiami lietuvių, latvių, estų ir pačių amerikiečių, kad būtų greičau priimta minimoji rezoliucija. Amerikos Balsas perdavė per radiją pasikalbėjimą su prof. V. Krėve-Mickevičum, kuris pateikė naujų duomenų ir smulkiai nupasakojo, kokiomis sąlygomis buvo pravesti vad. liaudies seimo rinkimai ir Lietuva okupuota rusų.

* * *

Liepos 12 d. Reutlingene buvo sušauktas Maž. Letuvos prezidiumo dalies posėdis. Posėdyje apsvarstyti aktualieji reikalai, susiję su Vydūno palikimo patikrinimu. Nutarta Vydūnui pastatyti laiknį iš granito akmens antkapį. Taip pat nustatytas Tarybos kito pusmečio veiklos planas, aptartas skyrių lankymas ir apylinkių atstovų bei patikimųjų sąskrydžių organizavmas. Rudeniop tikimasi sušaukti visų Maž. Lietuvos Tarybos atstovų suvažiavimą. Suvažiavimas numatytas Luebecke.

* * *

— Prancūzų dienr. „Le Monde" 1953.VII.18 d. įdėjo pranešimą, kad britų BBC radijo tarnyba ieško tarnautojų („monitors"), kurie angliškai paruoštų pranešimus apie radijo transliacijos rusų, lietuvių, latvių ir estų kalbomis. Su detaliu curriculum vitae reikia kreiptis į Appointments Officer, Broadcasting House, London, W. 1. Kreipiantis vietai gauti reikia nurodyti „monitors", o atsakymui — pridėti voką su savo adresu. Atlyginimas — 590 svarų metams, o specialiais atvejais jis gali būti didesnis. Šiaip pamečiui atlyginimas keliamas ir po penkerių metų gali siekti 800 svarų į metus. Kelionė ligi Londono apmokama. Kandidatai turi gerai mokėti minimąsias kalbas, taip pat gerai nusimanyti apie politinių įvykių eigą.

* * *

— V. Gailius jau baigė versti į vokiečių kalbą Daumanto „Partizanus už geležinės uždangos".

BENDRIJOS LEIDYKLA IŠLEIS S. LAUCIAUS DRAMĄ

Pereitą savaitę NIDOS spaustuvėje pradėta rinkti rašyt. St. Lauciaus šeši scenos veikalai, pavadinti RAUDONOJI MELODIJA. Knygai viršelį paruošė A. Petrikonis.

NAUJIENOS

PIRMAS IR GERIAUSIAS LIETUVIŲ DIENRAŠTIS AMERIKOJE

NAUJIENOS *turi savo korespondentus kiekvienoje didesnėje Amerikos lietuvių kolonijoje ir įvairiose Europos bei Pietų Amerikos valstybėse.*

NAUJIENOS *spausdina vėliausias, tiksliausias ir įdomiausias žinias iš lietuvių ir kitų tautų gyvenimo.*

NAUJIENOS *spausdina straipsnius svarbiausiais lietuvių gyvenimo reikalais ir savo skiltyse skaitytojams leidžia pareikšti savo nuomonę.*

NAUJIENŲ *prenumerata yra tokia: JAV ir Kanadoje — 9.00 dol. metams, 5.00 dol. pusei metų. Kitose valstybėse — 11.00 dol. metams, 5.50 pusei metų. Anglijoje — 4 svarai metams, 2 svarai pusei metų.*

NAUJIENAS *gausite, jei pasiųsite pinigus NAUJIENŲ atstovui tokiu adresu:*

Mr. V. ZDANAVIČIUS
35 Fashion Street
London E. 1. England.

Europos Lietuvių Kronika

LONDONAS

V. SIDZIKAUSKAS ATVYKO Į EUROPĄ

Lietuvos Laisvės Komiteto pirmininkas Vaclovas Sidzikauskas šiandien, liepos 29 d., atvyko į Paryžių. iš kur vyksiąs į Vokietiją, Grįždamas į JAV, V. Sidzikauskas ketina kelioms dienoms atvykti į Londoną.

BRITANIJOS LIETUVIO LOTERIJOS LAIMĖTOJAMS

Visi „Britanijos Lietuvio" loterijos laimėtojai (laimėjusių biletų numeriai buvo paskelbti ir šiame numeryje skelbiami pakartotinai) prašomi ligi š.m. rugsėjo 1 d. laiminguosius biletus registruotu laišku atsiųsti DBLS Centro Valdybai.Gavusi šiuos biletus, Centro Valdyba kiekvienam išsiųs laimėjimus. Siųsdami biletus, laimėtojai prašomi kartu atsiųsti ir šias savo žinias: pavardę, vardą, smulkų adresą.

DBLS PIRMININKAS IŠVYKO ATOSTOGŲ

Šią savaitę DBLS pirmininkas M. Bajorinas vienai savaitei išvyko atostogų.

K. OBOLĖNAS IR V. ALSEIKA KVIEČIAMI Į VLIKą

Memmingene rotatoriumi leidžiamos „Savaitinės Žinios" rašo, kad į naujai įsteigtą VLIKo propagandos skyrių redaktoriais kviečiami K. Obolėnas ir V. Alseika. Pirmasis gyvena Londone, antrasis JAV.

PIRMOS ATOSTOGOS

NIDOS spaustuvė, dirbusi be pertraukos apie 20 mėnesių, šią savaitę, penktadienį, 8 dienoms sustos. Spaustuvės vedėjas Vl. Dargis, metrompažas E. Zemlickas, mašinistas St. Bosikis ir linotipininkas Kubikas vienai savaitei išvyksta pailsėti.

LIETUVIŲ NAMUOSE ATOSTOGAUJA

Šią savaitę Lietuvių Namuose, Londone, atostogauja:

Pranas Ivanauskas, angliakasys iš Lipertono, perkąs kiekvieną naujai išeinančią lietuvišką knygą; Corby skyriaus nariai Br. Čepas ir Jonas Pipinė, abu dirbą geležies rūdos kasyklose, Jonas Struoglnis iš Kento ir Aldona Mikalauskienė iš Manchesterio, kurios vyras dirba NIDOS spaustuvėje. Londone atostogauja Coventrio Skyriaus pirmininkas Jonas Kazlauskas su šeima.

DR. DEVEIKĖ LONDONE

Iš Paryžiaus į Londoną atvyko Dr. Deveikė, kuri dalyvavo čia vykstančiame Tarptautiniame Istorikų suvažiavime.

„B. L." LOTERIJOS LAIMETOJAI ATSILIEPIA

Jurgis Baukys, pirkęs biletą 6199 už vieną šilingą laimėjo kelionės rašomąją mašinelę. J. Šalkauskas (iš Leicesterio) laiminguoju numeriu 3884 laimėjo arbatai servyzą. Lietuviškų knygų bibliotekeles laimėjo: Viktoras Bumbliauskas Nr. 9545, Eugenijus Birbilas Nr. 2105 ir Stasys Jackūnas bileto Nr. 6117.

Tikimasi, kad iki šios savaitės pabaigos atsilieps ir kiti laimingieji. Visus kviečiame patikrinti turimus loterijos biletų numerius, su paskelbta laimėjimų lentele.

IR IŠ AUSTRALIJOS ATSILIEPĖ

Br. Gudonis, gyvenąs Australijoje, prisiuntė 1 svaro auką, atvykstančioms 16 Vasario gimnazijos mokinėms atostogauti į D. Britaniją.

NOTTINGHAMAS

ŠĮ ŠEŠTADIENĮ NOTTINGHAME SĄSKRYDIS

Rugpiūčio 1 d., šeštadienį, Nottinghame įvyksta didžiulis lietuvių sąskrydis, kuriame, tikimasi, dalyvaus kelį šimtai žmonių. Apygardos valdyba, kuri yra šio sąskrydžio organizatorius, ruošia labai įdomią ir gyvą programą. Sąskrydžio metu bus turtinga loterija, šokiams griež geras orkestras, ruošiamas gausus bufetas su stipriais gėrimais ir skaniu alumi.

Sąskrydis įvyksta erdvioje kino „Elyte" salėje, Up. Parlament Str. Pradžia 6 val. 30 min.

Į sąskrydį kviečiami visi lietuviai iš visos Anglijos. Čia bus galima susitikti senus pažįstamus, dalintis savo įspūdžiais bei išgyvenimais ir megsti santykius su naujais draugais. DBLS skyriai kviečiami į sąskrydį ruošti ekskursijas, nes šiame krašte mes neturime daug progų susieiti į didelio mąsto parengimus.

Visi, kas tik gali, rugpiūčio 1 d. vyksta į Nottinghamą — į didžiulį lietuvių sąskrydį.

VYKSTA ATOSTOGAUTI VOKIETIJON

Vasaros sezonui prasidėjus, šiais metais Angliojje gyveną lietuviai, ypač tie, kurių Vokietijoje yra giminių, vyksta atostogų praleisti į Vokietiją. Vokiečių konsulatas Londone vizas duoda tik tiems, kurie gauna britų grįžimo vizą. Atsitinka, kad nuvykęs atostogauti nebegrįžta. Sunkiau vizos duodamos tiems, kurie, gyvendami lageriuose, yra vokiečių policijos įrašyti į „juodus" sąrašus už muštynes, ar blogą elgesį su vokiečiais pakapituliaciniais metais.

Vykstant į Vokietiją leidžiama išsivežti 50 svarų čekiais ir 5 svarus grynais pinigais. Trečios klasės kelionės biletas ten ir atgal kaštuoja apie 15 svarų.

NUBAUDĖ NEBLAIVŲ LIETUVĮ

Vienoje Londono gatvėje buvo sulaikytas gerokai išsigėręs lietuvis P. S. Už pasipriešinimą policijai buvo teisiamas. Teismė vertėjavo ir gynė tautietį P. S. L. Trilupaitis. Teismas nubaudė P. S. vienu šilingu bausme.

KALTINA „BR. LIETUVI"

„Draugo" Londono korespondentas S. Kukutis, rašydamas apie lietuvių gyvenimą Anglijoje, „Br. Lietuviui" šitokį daro priekaištą:

„... Nors vienas kitas išvažiuoiantis paprašytas ir parašo „Britanijos Lietuviui" nepalankių straipsnių apie Amerikos žemyną, apie ten klestintį kapitalizmą ir žmogaus išnaudojimą, apie neaprūpinimą senatvėje, tačiau ir tai negelbsti, nes sutartieji atkalbinėtojai kaip tyčia nekalba apie laisvę. Negana to, jie patys negrįžtą."...

Matyt, kad gerb. „Draugo" korespondentas S. Kukutis bus ne „B. Lietuvį", bet „Tiesą" pasiskaitęs, nes išsireiškimai ir posakiai labai primena raudonąją spaudą, tik įdomu, kur jis ją gavo, nes nuo N. Metų „Tiesa" į laisvuosius kraštus nebesiunčiama nė už pinigus?

Verta paklausti p. Kukučio, kam jis pasitarnauja, rašydamas tokius prasimanymus: ar tiems kurie išvažiavo, ar visiems tiems, kurie norėtų išvykti į JAV ar?..

ŽURNALISTAMS STATUTAS

Vincas Rastenis, Lietuvių Žurnalistų Sąjungos pirmininkas, kartu su kitais valdybos nariais rengdamas Sąjungos statuto projektą, yra išvertęs iš anglų kalbos Jungtinių Tautų spaudos statutą, kurio nuorašai bus išsiuntinėti visiems Liet. Žurnalistų Sąjungos nariams.

VOKIETIJA

IR MES STOVYKLAUJAME!

Vokietijos amerikiečių zonoje nuo rugpiūčio 1 d. Holzhausen vietovėje, netoli Augsburgo, rengiama lietuvių jaunimo vasaros stovykla, vadovaujama kun. Bungos, kun. Kalecko ir ponios Grinienės. Šioje stovykloje susirinks apie 150 lietuvių vaikučių.

Britų zonos lietuvių jaunimui nuo liepos 1 d. veikia stovykla Steyerbergo pušyne. Iki liepos 10 d. stovykla vo 76 skautai ir skautės, o dabar stovykloje iki mėnesio pabaigos stovyklauja neorganizuotas jaunimas, apie 80 vaikučių. Pusė stovyklautojų yra iš Lebenstedto, 18 vaikučių iš tolimų Schleswig-Holsteino vietovių, likusieji iš Žem. Saksonijos.

Stovykla šiemet ypatingai gražiai papuošta. Valgoma prie iš velėnų padaryto Vyties kryžiaus pavydalo stalo. Aplink vėliavos stiebą gražūs meniški papuošimai, kurie kartojasi prie kiekvienos palapinės. Iš samanų, akmenų ir smėlio padaryti Vyčiai, tautinių juostų ornamentai arba figūros.

Didžioji vaikų dalis yra 10 - 14 m. amžiaus, bet yra jaunesnių ir senesnių. Jaunesnieji pirmomis dienomis pabūgę naujos aplinkos, veržėsi namo, bet dabar taip greitai apsiprato, kad norėtų stovykloje likti kuo ilgiausia. Valgoma keturis kartus į dieną ir valgiu vaikučiai labai patenkinti. Ne vienas iš jų atvyko gerokai išbadėję. Taip pat yra būrelis visai silpnai mokančių lietuviškai. Jiems, deja, tos stovyklos laikotarpio nepakaks ir jiems reikalinga tolimesnė lietuviškų vargo mokyklų globa.

Vietiniai vokiečių gyventojai labai domisi stovykla, ypatingai gėrisi lietuvių dainomis, kurių pasiklausyti ateina beveik reguliariai. Atvyksta ir netoli esančio dalinio žmonės. Vienas lenkas, išgirdęs lietuviškai kalbant, prisiminė pats tą jo seniau mokėtą kalbą ir kas vakarą uoliai lanko stovyklą. Kelis kartus stovyklą aplankė vokiečių skautų vadas, parūpino jai nemokamai šiaudų, o vokiečių skautai kartais organizuotai dalyvauja su savo pasirodymais laužuose. Ir vietiniai valdininkai yra nuolatiniai stovyklos svečiai.

Stovyklai vadovauja ir ją globoja švietimo inspektorius p. A. Venclauskas, kun. V. Šarka, Lebenstedto vargo mokyklos mokytojas Masiliūnas ir ponia Stončienė. Stovyklos ūkio viršininkas yra ats. majoras Černius. Jaunimo grupes veda skautai ir skautės.

— Šveicarų Europos Pagalbos delegatas, Schweizer Europa-Hilfe, p. Schellmann, liepos 18 d. lankėsi Vokietijos Krašto Valdybos būstinėje, Hannoveryje, kur smulkiai susipažino su lietuvių švietimo reikalais, ypatingą dėmesį kreipdamas į Vasario 16 Gimnazijos ir jos internato įkūrimą savuose namuose.

Nors šios šveicarų įstaigos tikslai ir jos darbai eina kita kryptimi ir plotme, delegatas susidomėjo lietuvių sumanymais, įsitikino jų rimtumu ir reikalingumu ir paketino svarstyti galimybes šį lietuvių sumanymą materialiai paremti. Ar šitokią paramą šveicarų „Europa-Hilfe" galės duoti, bus nuspręsta Berne iki rugpiūčio mėn. pabaigos.

* * *

— Lietuvių Saleziečių Įstaigos Direktorius, kun. Juozas Želiauskas, liepos 17 d. aplankė Vokietijos Krašto Valdybą, susipažino su jos darbais, apsirūpino KV turimomis knygomis ir paketino asmeniškai užmegstus ryšius ateityje nuolat palaikyti, nes Krašto Valdybos ir Saleziečių Įstaigos darbuose yra daug bendrų reikalų, reikalingų savitarpės pagalbos ir bendradarbiavimo.

Lietuvių Saleziečių Įstaiga, Istituto Salesiano Lituano, Castelnuovo Don Bosco (Asti), vietovėje, 29 km. nuo Turino, turi kelis savus namus, savo spaustuvę, kurioje lietuvių jaunuoliai gali mokytis spaustuvininko amato ir gimnaziją, kurioje šiuo metu mokosi 19 lietuvių berniukų. Mokiniai yra daugiausiai iš Anglijos ir JAV. Kitamet ketina atvykti apie 15 naujų mokinių iš Amerikos. Gimnazijoje tuo tarpu veikia trys pirmosios klasės, bet augštesnio išsilavinimo mokiniai taip pat parengiami egzaminams savųjų mokytojų jėgomis.

* * *

—Laisvosios Europos Piliečių Taryba (Free Europe Citizens' Service). Laisvosios Europos Tautinio Komiteto padalinys, pradėjo prieš keletą savaičių savo veiklą ir Vakarų Vokietijoje. Vokietijos Krašto Valdyba palaiko su šia įstaiga draugiškus ryšius. Artimiausiu laiku gal pavyks lietuvių kultūrinėje veiklos srityje atsiekti, tam tikrų susitarimų su šia tarnyba, labai žymios praktiškos paramos.

* * *

— Iro bylose likę tremtinių dokumentai galės būti ateityje, reikalui esant, išduodami interesentams. Buvusios IRO bylos, išėmus iš jų visus asmens dokumentus, yra deponuotos Tarptautinėje Pajieškojimų Tarnybojė (Internationaler Suchdienst in Arolsen, Kreis Waldeck). Nuo liepos 1 d. šita įstaiga gali duoti reikalingų žinių apie tremtinio šeimą, jo profesiją, Vokietijoje išgyventą laiką ir event. apie jo emigraciją.

Patys tremtinių dokumentai laikomi ir tvarkomi UN Augštojo Komisaro įstaigoje. Vėliaus bus nurodytas būdas tiems dokumentams gauti. Išimtinais atsitikimais, esant svarbiam reikalui, dokumentus galima gauti ir dabar iš įstaigos tokiu adresu:

Amt des Hohen Komissars der Vereinigten Nationen fur Fluhtlinge (22c) Bad Godesberg, Kolner Str. 89-91

* * *

— Vokietijos Pilietybės reikalais, kurie negali būti atlikti gyvename krašte, galima kreiptis į „Bundesstelle fur Staatsangehorigkesangelegenheiten bei dem Bundesministerium des Innern", Koblenz Am Rhein 12.

* * *

— PLB Wurzburgo Seniūnijos susirinkime, liepos 12 d., pirmininkaujant p. J. Lapkauskui ir sekretoriaujant p. J. Uždaviniui, buvo aptarti seniūnijos reikalai ir išrinkti naujieji seniūnijos organai.Seniūnu išrinktas p. Bronius Burba ir kontrolierium p. Bronius Daukša.

Susirinkime buvo plačiau išdiskutuoti šalpos klausimai. Šelpiant dirbančiuosius, buvo nusistatyta laikytis tokio principo, kad pirmąjį mėnesį (dirbantysis dar nešelpiamas, o išdirbęs ilgiau 3 mėnesių šelpiamas bendra tvarka. Atskiraisiais atvejais sprendžia šalpos komisija, į kurią 53-54 metams išrinkti slaptu balsavimu p. Br. Burba, J. Lapkauskas, M. Juozapaitienė ir St. Leveckis.

LIETUVIAI BELGIJOJE

BELGIJOS BENDRUOMENĖS PIRMININKO P. SEKMOKO PRANEŠIMAS

PLB Europos bendruomenių pirmininkų suvažiavime

Pranešėjas džiaugiasi, kad turi progos ir garbės dalyvauti suvažiavime. Hannoverio suvažiavimas Europos bendruomenes dar labiau suartins. Belgijos Krašto Valdyba ir visi lietuviai jį prašė perduoti jų geriausius linkėjimus suvažiavimui.

Belgijos lietuvių bendruomenė yra silpna, o pragyvenimo sąlygos sunkios. Sąrašuose registruotų lietuvių yra 298, nežinomų lietuvių dar gali būti apie 40. Dirbančųjų yra 97, daugiausia kasyklose arba sunkioje metalų pramonėje. Darbininkų uždarbiai dienai 200 iki 250 frankų. Pragyvenimas brangus, todėl su šeimomis iš uždarbio sunku pragyventi. Viengungiams būtų lengviau, bet jie visi beveik kilę iš darbininkų ar ūkininkų, be to, buvę kare, todėl sunkiai uždirbtą pinigą lengvai ir neapdairiai išleidžia.

Lietuviai gyveną išsisklaidę. Sunku su butais ir daugumas gyvena jau šeštus metus buvusiuose belaisvių barakuose. Lietuvių sveikatingumas nėra geras. Jau yra dėl nesveikatos atleistų iš darbo. Nustoję įmonėje sveikatos, gauna apie 1.000 frankų mėnesinės pašalpos, iš kurios pragyventi visai neįmanoma. Yra 3 chroniški ligoniai, iš jų vienas studentas. Kazys Petraitis, pradėjęs studijuoti be paramos, iš atsitiktinių uždarbių ir pažįstamų pagalbos. Yra vienas jaunas lietuvis invalidas su nupjautamis kojomis.

Lietuvių nuotaikos liūdnos, nes nematoma geresnės ateities. Viena tik džiugu, kad nėra grupinio susiskaldymo ir visi labai gerai sugyvena. Mirtingumas yra normalus: yra 14 mirusių ir 2 žuvę kasyklose. Senųjų emigrantų tarpe buvo 3 komunistuojantieji, bandžiusieji sutrugdyti lietuvių veiklą, bet nieko nepasiekusieji. Jie buvo net kenkę savo skundais kai kam ir išemigruoti, bet pavyko su įstaigomis išsiaiškinti, taip kad dabar policija komunistuojantiems yra labai nedrauginga. Grįžę į sovietinę Lietuvą komunistuojantieji lietuviai, kurių neteko geriau pažinti, siuntinėja komunistinę literatūrą, kurią žmonės atiduoda tiesiog policijai.

Visuomeniniam darbui trūksta žmonių. Be pirmininko Sekmoko, kuriam tik kas 7 - tas sekmadienis yra laisvas, yra 2 kunigai, kurių laikas irgi ribotas, nes studentauja, tai kun. Dėdinas ir kun. Lukošiūnas. Dar yra vienas iš Amerikos prieš pusantrų metų atvykęs studijuoti J. Navickas ir labai gabus, augščiausiais pažymėjimais baigęs finansų ir inžinerijos studijas, Povilas Petronis, kuris po egzaminų toliau gilina savo žinias, atsisakęs priimti pramonės įmonių gerus darbo pasiūlymus.

Emigracija yra beveik sustojusi. Pernai išemigravo 2. Bet jauni vyrai slapta grįžta į Vokietiją ir, reikia manyti, kad kitamet paskutiniai jauni vyrai įsitaisys Vokietijoje lietuvių kuopose. Į Lietuvą grįžusių yra 3. Jie prikalbinėjo ir kitus grįžti, bet be pasisekimo. Vienas iš prikalbėtų pabėgo iš konsulato ir dargi išsivedė su savimi du rusus.

Belgų tarpe lietuviai varo antikomunistinį darbą. Birželio 14 minėjimo proga belgų radiofonuose duota programa, laikraščiuose straipsnių, bažnyčiose pasakyti pamokslai. Minėjimams ir šventėms trūksta medžiagos, kurios norėtų ateityje gauti iš Vokietijos lietuvių bendruomenės.

Kultūrinė veikla yra sunki dėl jėgų stokos. Viena vargo mokykla veikia. Mokytojauja Misijos seselė Agnietė, važinėdama į vietą vaikučių pamokyti. Patys tėvai irgi vaikus moko lietuviškai ir šeimų, kur vaikai nekalbėtų lietuviškai yra maža, gal tik 3. Mišriose šeimose vaikai lietuviškumui dingsa. Spaudą Belgijoje lietuviai labai remia ir stovi gal pačioje pirmoje vietoje tuo atžvilgiu. Tokia maža dirbančiųjų bendruomenė turi 55 „Britanijos Lietuvio" prenumeratorius. Yra du lietuviški knygynai su 250 ir 158 knygomis. Nors padėtis visais atžvilgiais yra sunki, dirbama kiek galima.

TELEGRAMA IS STOVYKLOS

STOVYKLOJ VĖJAS DAINUOJA

Suktais, raitytais keliais teko keliauti į Spondoną, mūsų skautų vasaros stovyklą.

Šeštadienį užklydau į Mansfieldą, į angliakasių miestą. Proga: šaunaus ir veiklaus Prano Zabulio vestuvės. Nebuvo ten dūdų orkestro, nebuvo fejerverkų, tačiau netrūko lietuviško džiaugsmo, kai savo artimųjų tarpe jaunasis sumainė žiedus su savo išrinktąja Erika. Visi linkėjo, kad juos abu lydėtų ne tik laimė, bet ir Lietuvos meilė.

Iš Mansfieldo per Nottinghamą ir Grantham nukeliavau į Buckminsterį, Žaliame kaime, seno dvaro pastatuose (tiesa, ne tokiuose iškilminguose), gyvena, atrodo, angliškųjų stovyklų paskutiniai mohikanai — apie tuzinas saulės nudegintų lietuvių. Sunkus jų gyvenimas — neįvairus, vienodas ir prakaitu apvarvintas, tačiau, patyrusio viršilos (kaip jie vadina) Kz. Deveikio apipavidalintas, prasiskleidęs visomis lietuviškos vėliavos spalvomis. Gi pats viršila kukliai pasakė:

— Kai yra gerų karių, bepigu ir viršilai...

KUR TAUTINĖ PLĖVĖSUOJA

Sekmadienį saulės apšviestais keliais keliauju į lietuvišką miestą — į mūsų jaunimo stovyklą. Už pusantros valandos pasiekiu Nottinghamą, iš čia už pusvalandžio — Derby, kur jau laukia manęs motorizuotas skautas brolis Juozas.

Viesulu lekiame per įkaitintą Derby į Spondon, iš čia sukame į dešinę pusę ir ieškome Locko Rd., kad surastume to paties vardo parką. Kelelis sukinėjasi į šalis, o aplink — grožybių grožybės: ir pakrypę medžiai, ir apsmukę namai, ir tolima medžių siena. O, jau sukame į dešinę, jau matome parką, jau stumiame tvorą, — ir mus pasitinka kaimėnė nustebusių... karvių.

Laimingai pravažiuojame pro jas. Jau iš tolo matome didelę pievą, o dešinėje pusėje šauniai plėvėsuojančią lietuvišką trispalvę.

Tarp vabalų ir peteliškių stypinėja skautų vadeiva K. Vaitkevičius, basas dr. K. Valteris, išsisuodinęs kukas Br. Zinkevičius su savo padėjėjų, stovyklos viršininkas J. Bružinskas su perkreipta skrybėle ir daugybė liliputų. Oras pakvipęs žolynais, karvių pienu, juoda angliška arbata, kiaušiniene, o gal ir odekolonais.

Apsidariau lietuviškame mieste. Čia pat medžių užmaskuota virtuvė, kurios durys užbarikaduotos sunkiu geležiniu volu, aplinkui — puodų ir samčių pylimas. Už keliasdešimt žingsių į priekį — baltutėlaitės palapinės. Suskaičiau jų penkias ir pusę. Ta pusė apleista: jos savininkas lakusis V. Fiedleris iš nakties kažin kur dingęs... Mane informuoja, kad tai vyrų buveinės. Vyrų ir vyrukų — 37 plus dr. Valteris.

Toli, kitame aikštės galė, mergaičių miestas — vienas dangoraižis ir trys įvairių spalvų palapinės. Pašaliuose, pakrūmiuose — dar kažin kokie užmaskuoti pastatai...

LAUŽAS DEGA...

Po senu šakotu ąžuolu — laujo koplyčia: didelis apvainikuotas kryžius ir altorius. Tuojau čia ir pradedamos pamaldos. Bitės ir širšės vargonuoja, žiogeliai varpais skambina, vabalai ir peteliškės „Pulkim ant kelių" gieda.

Laikas greit bėga. O čia dar reikia išgerti „kupatie", kurią atneša šios dienos padavėja sesė Živilė. Arbatos ir sumuštinių beveik nelieka, nes lietuviško miesto statytojai anglai visu sunkvežimiu atvažiuoja ir kaip amaras puola prie stalų.

Skautai skuba tvarkyti miegamuosius ir salonus, lopyti stogus, sudėti grindis, gėlių pamerkti, ir tuoj juos švilpukas kviečia prie vėliavos ir laužo.

Vakarienė — ir tai šauni, riebi — pavalgyta, ūsai apšluostyti, — visi skuba prie vėliavos ir susirikiuoja: vienoje pusės sesės, antroje — broliai, viduryje — st. viršininkas ir svečiai. Viršininkas kaip viršininkas: tuojau pradeda bartis. Girdi, prie palapinių neiškasti darželiai, o kai kur šauktšai vietoj gėlių žydi; girdi, įsibėgėję skautai peraukštai per tvoras šoka ir gąsdina simpatingą publiką — karves; girdi, ligi šiol dar nesuspėta pagauti vėjo, kuris palaidas siaučia ir palapines ardąs... Po to keli įsakymai: keli pakeliami į aukštesnį laipsnį bulviaskučiais, nakties sargybiniais, vandenešiais.

Giedamas Tautos Himnas, nuleidžiama vėliava ir visi apsupa snaudžiantį laužą. Tačiau degąs degtukas tuojau jį pažadina, o jaunimo dainos, vaidinimai ir pokštai įkaitina. Kai nuskumba dainos, kai pasibaigia opera, pakyla „Taukuoto puodo" redaktorius (dr. Valteris) ir mozoja visus — ir kukus, ir vandens nešėjus, ir vandens naudotojas, ir barzdų skutėjus, ir lūpų dekoratores, ir „popiežiškesnį už popiežių" st. viršininką, ir comik'ų „draugą" kapelioną...

Vakaras vėsus ir sušalę spaudžiasi arčiau laužo. Kai kas net apsiverkia nuo įspūdingų dūmų.

O už pusvalandžio visi krinta į ištaigingas lovas ir tegirdi vėjo chorą ir sargybinių kojų dundėjimą.

Stovyklautojų nuotaika puiki: dabar, kai tauškinu prie stalo, virtuvėje dirba koks desėtkas kukų. Viršininkas su vabalais kalbasi apie griūvančius vartus. Daktaras „Taukuotą Puodą" šveičia. Dvi sesės galvoja, kaip vandenį iš dubens pasemti. Peteliškės gėles renka, vabalai lazdas smailina. „Puodo" bendradarbiai medžiagos ieško. Vyr. kukas Derby maistą medžioja. Mažas Justinas nuo dangoraižio stogo senas vėliavas renka.

O aš rašau ir sakau:

— Prašome pas mus!

J. Kuzmionis

KOKIUS PABEGELIUS ĮSILEIS JAV

Amerikiečių telegramų agentūros Ap pranešimu, JAV atstovų rūmų teisių komisija pasisakė už 247.000 emigrantų specialų įsileidimą į JAV. Komisija pasiūlė priimti jų 7.000 daugiau, negu buvo kongresą paprašęs prezid. Eisenhoweris, tačiau įsileistinieji paskirstyti atskiromis grupėmis. Tarp įsileistinųjų numatyta priimti 60.000 vokiečių (pabėgėlių ir ištremtųjų), 60.000 italų, po 25.000 graikų ir olandų, 35.000 pabėgėlių iš komunistinių kraštų, šiuo metu esančių Austrijoje ir Vak. Vokietijoje, Vienoje ir Berlyne, 8.000 buv. DP, 15.000 pabėgėlių iš Švedijos, Persijos ir NATO kraštų, 3.000 veteranų iš Anglijos ir kt.

LIETUVIO INZINIERIAUS DARBAI KOPENHAGOS PARODOJE

PASIKALBĖJIMAS SU INŽ. S. ŠALKAUSKU, KURIS ŠIOMIS DIENOMIS IŠRINKTAS ANGLIJOS FIZIKOS INSTITUTO NARIU.

TEISĖ, KURI PRIPAŽĮSTAMA KVALIFIKUOTIEMS FIZIKAMS, EINANTIEMS ATSAKINGAS PAREIGAS.

Nevieno tremtinio gyvenimą Rengteno lemputė, fotografuojanti žmogaus plaučius, pasuko viena ar kia kryptimi. Kiekvienas, norįs išėmigruoti, privalėjo ir privalo stoti prie aparato, kuris užfiksuoja plaučių vaizdą. Medicinos komisija, atidžiai šias nuotraukas išstudijavusi, pasako savo sprendimą: tinka ar netinka žmogus į emigrantų kontigentą. Tūkstančiai emigrantų, kurių plaučių nuotraukose pastebėtos dėmės, liko atskirti nuo savo artimųjų, liko Vokietijoje, Anglijoje, Austrijoje. Didžioji jų dalis nė patys nežinojo, kad jų plaučiuose yra dėmelė, dėl kurios jiems uždrausta išėmigruoti. Jei pasaulis būtų neturėjęs tų Rengteno lempučių, tikriausiai visi tie, kurių nuotraukose buvo pastebėtos dėmelės, būtų išvykę ten, kur jų neįsileido vien dėl tų nelemtųjų dėmelių. Iš kito taško žiūrint, jei pasaulis neturėtų Rentgeno lemputės, milionai žmonių pastebėtų TB ligą tik tada, kai jau būtų vėlu, nekalbant jau apie kitas paslaugas, kurias medicinai atnešė Rentgeno aparatas.

Pereitą savaitę Kopenhagoje įvyko tarptautinis rentgenologų kongresas ir viso pasaulio žymesniųjų Rentgeno ir kitokių elektromediciniškų įrengimų gamintojų paroda. Anglijos General Radiological Ltd. ir Solus Electronic Tubes Ltd. firmos išstatė visą eilę gaminių, kurie sukonstruoti lietuvio inžinieriaus S. Šalkausko, gyvenančio Londone.

Neseniai, vieną lietingą šeštadienio popietį, užtikau Lietuvių Namuose inž. S. Šalkauską, bevartantį giliauspaude spausdintą iliustruotą žurnalą. Nekukliai permečiau akimis per jo petį į atskelisto žurnalo puslapius ir klausiu:

— Kino žvaigždės studijuojate, pone inžinieriau?

— Gal ir žvaigždes, bet ne filmų... Štai šitą, — sako jis man, — tai esu pats pagaminęs, — parodė pirštu kažkokį stiklinį indą, priraizgytą man nesuprantamomis linijomis.

Šitoksai jo prisipažinimas sudomino mano reporterišką smalsumą, ir, žinoma inž. Šalkausko tą vakarą nebepaleidžiau.

— Sakote, Jūs sukonstravote šitą Rentgeno lemputę? Ar negalėtumėt šį tą daugiau papasakoti apie savo šį darbą, jei jos nuotrauka net šitokiame žurnale taip gražiai atspausdintą. Ar ši lemputė šviečia? Šildo? Ar galima jos pagalba arbatos išsivirti?

— Rentgeno lempa arbatos tai tikrai neišsivirsite... Rentgeno lempa dera vadinti tą visą prietaisą, susidedantį iš metalinio švino, iškloto gaubtuvo ir Rentgeno vamzdžio, kuris pagamina pačius Rentgeno spindulius. Jis yra to gaubtuvo viduje, iš visų pusių apsuptas įzoliacinio aliejaus. Jo veikimui suprasti reikia žinoti, kada Rentgeno spinduliai atsiranda elektronams dideliu greičiu susidurus su sunkios medžiagos atomais. Reikia, kad elektronai susiduotų kiek galint mažesniame plote, nes tada ir Rentgeno spinduliai išeina lyg iš mažo taško, kas labai svarbu Rentgeno nuotraukos ryškumui. Taigi tas mano Rentgeno vamzdis ir yra tokios rūšies, kad patenkintų tą modernios rentgenotechnikos reikalavimą. Taikinį, į kurį elektronai yra dideliu greičiu šaunami yra iš kurio Rentgeno spinduliai išeina, sudaro didoko sunkaus Wolframo metalo disko kraštas. Elektronų šaltinį sudaro, kitame vamzdžio gale įtaisyta, įkaitinta Wolframo vielelė. Elektronams greitis suteikiamas augštos elektros įtampos pagalba, kurį yra nuo 5.000 iki 125.000 voltų. Viskas yra stiklo pūslėje iš kurios išsiurbiamas oras. Nuo didelės elektronų

Inž. S. Šalkauskas, A. Int. P., kurio Rentgeno lempos buvo išstatytos Kopenhagos parodoje.

koncentracijos ir nuo jų smarkaus smūgio tas disko taškas per akimirką ištirptų (virš 3.000 laipsn. C.), todėl jis yra taip įtaisytas, kad jį būtų galima, nuotraukos darymo metu, greitai sukti. Diską sukant, elektronai susidueda vis naujoje vietoje ir tuo būdu jų energija pasiskirsto didesniame plote. Rentgeno spindulių šaltinis vis vien pasilieka pastovus taškas, ten kur elektronai kerta, — šitokiais techniškais terminais pradėjo mane šviesti inž. Šalkauskas apie savo išradimus, todėl, bijodamas toliau pasirodyti šioje srityje visiškas bukaprotis, diplomatiškai persimečiau į kitą klausimą.

— Kuriame tekstilės fabrike išmokote šio amato... Aš irgi penkeris metus dirbau dirbtinio šilko fabrike, bet niekad nesusidūriau su panašiomis lemputėmis?.. O gal tai profesinė paslaptis?

— Kokia čia gali būti paslaptis. Nė vienas mūsų su mokslu nesame gimę. Tiesa, dirbtinio šilko fabrike tokių dalykų nerasite. Matote, Lietuvos Universitetas mane išleido fiziku, o Rentgeno vamzdžius išmokau konstruoti per 8 metus dirbdamas Vokietijoje Siemens'o vakumo ir augšto įtempimo laboratorijose. Prisipažinsiu, kad šitose laboratorijose praleidau visą laiką, kai Jūs visi valgėt UNROS duonelę. Vieną dieną, anglų pramoninkai, važinėdami po Vokietiją, rinkosi specialistus. Patėkau ir aš ant jų meškerės. Atvykęs į šią salą, suorganizavau laboratoriją, pasiruošiau reikalingų talkininkų ir, išdirbęs pagal savo planus nuosavus modelius, užvedžiau gamybą. Čia aprašytas Rentgeno vamzdis yra vienas sudėtingiausių ir vienas mano mėgiamiausių.

— Jei sugebėjote šiame krašte su organizuoti šios rūšies gamybą, tai, grįžus į Lietuvą, taip pat galėsite su organizuoti Rentgeno vamzdžių pramonę?

— Kodėl gi ne. Reikia tik vieną sąlygą mums visiems, esantiems užsienyje, įsikalti: niekas mūsų neturi tėnkintis paprastu juodu darbu, bet privalo skverbtis į amatus, į techniką į kvalifikuotiną darbo sritį. Iš to skaičiaus būtų galima Lietuvoje tikėtis talkininkų ir tokiai pramonei, kaip šioji. Reikia, kad kas nors susi domėtų labai gražiu ir labai gerai apmokamu stiklapūčio amatu, kuris yra šiai pramonei viena būtiniausių sąlygų. Šiaip rentgenotechnikos pramonė tokiam kraštui, kaip Lietuva, būtų labai naudinga, nes ji iš nedaug medžiagos pagamina labai vertingus ir brangius prietaisus.

— Ar tiesa, pone inžinieriau, kad nutarėt palikti šią karališkąją žemę?

— Šiam kraštui, anuomet pakvietusiam mane čia dirbti, esu pažadą ištęsėjęs. Išvykstu vien tik savo šeimos labui. Turiu vilčių, kad naujame krašte, kol laivas plauks Lietuvon, galėsiu pasidaryti dar savarankiškesnis, ypač jei pavyktų susitikti gerą bendrininką. Pagliau, gal ir ten pateksiu ant keno nors mestos meškerės, — baigė pasakojimą inž. Šalkauskas, rinkdamasis kelionių biuro skrajukėje laivą į Kanadą

Br. Debikonis

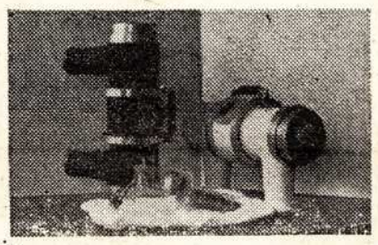

Dvi Rentgeno lempos su gaubtuvais, dalyvavusios Kopenhagos parodoje. Šalia jų padėtas Rentgeno vamzdis, kuris yra kiekvieno R. lempos gaubtuvo viduje, apsuptas aliejaus. Atsišakojimai galuose yra vieta, kur prijungiamas augšto įtempimo kabeliai. Viduryje R. spinduliams išeiti langelis.

(With permission of General Radiological Ltd.)

ISPANIJOJE NUZUDE BRITU GYDYTOJO ZMONA

Britų gydytoją Peck ir jo žmoną, važiavusius iš Prancūzijos į Barceloną atostogauti, Rippolo kalnų kelyje sulaikė du plėšikai, reikalaudami Dr. Peck išlipti iš automobilio. Atėmę iš Dr. Peck'o foto aparatą, kurį jis turėjęs persimetęs per petį, plėšikai liepė jam važiuoti toliau. Keletą metrų pavažiavus, plėšikai paleido seriją šūvių į automobilį. Gydytojo žmona, D. Peck, buvo kliudyta 9 šūviais ir ji mirė vietoje. Vairavęs automobilį gydytojas, peršautas keturiais šūviais, iššliaužė iš automobilio ir pasislėpė krūmuose. Po valandos jis grįžo į plentą, kur jį surado pravažiuojąs keleivis. Dr. Peck sužeistas kaklas, peršautas inkstas, sutriuškintas kairysis petys ir peršauta kairioji ranka.

Ispanijos ir Prancūzijos policija bendromis jėgomis dėda visas pastangas surasti žmogžudžius. Pirenejų kalnų apylinkė, kurioje įvyko žmogžudystė, apsupta kariuomenės ir policijos. Žmogžudžių medžioklei vadovauja ispanų generolas, prancūzų ir ispanų policija. Dr. Peck, kuriam buvo parodyta garsus ispanų plėšiko ... Ramon Vila nuotrauka, atpažino užpuoliką, kurio jau ilgesnį laiką ispanų policija ieškanti už plėšimus ir žmogžudystes Pirenejų kalnuose.

Šis įvykis yra jau antras, kada vienerių metų bėgyje nužudomi britų turistai. Pereitais metais Prancūzijoje nežinomi žmogžudžiai išžudė J. Drummondo šeimą, o dabar prie pat Prancūzijos sienos antras užpuolimas Ispanijoj.

NEPATIKO...

Rusijos užsienių reikalų ministerio pavaduotojas Zorinas įteikė Turkijos ambasadoriui Maskvoje Hozar notą dėl britų ir amerikiečių karo laivų lankymosi Turkijoje. Netrukus į Turkiją draugiškam vizitui atvyksta 32 britų ir amerikiečių karo laivai. Rusų notoje sakoma, kad toks vizitas yra nedraugiškumo ir jėgos demonstracija prieš Rusiją.

L. DALIUS

Ivykiu apzvalga

PALIAUBŲ SUTARTĮ PASIRAŠIUS

Tris metus trukęs Korėjos karas, po beveik dviejų metų įtemptų ir dramatinių derybų, baigėsi paliaubomis. Dėl to džiūgauja visas pasaulis. Neabejotinai džiaugiamės ir mes, kad pagaliau baigėsi bereikalingas kraujo praliejimas. Už vis labiau, tačiau, džiaugiasi patys korėjiečiai, kurie nešė sunkiausią šio karo naštą. Dullės savo kalboje, mini, kad nuo karo nukentėjo mažiausiai vienas trečdalis šiaurės korėjiečių. Pietų Korėja taip pat beveik visa buvo užplūsta komunistų ir jos patyrimai neabejotinai yra labai skaudūs. Atrodo, kad paliaubos turėtų būti visų sutiktos kaip išganymas.

Bet sunku rasti žmogų, kuris, kartu su džiūgavimu, neišreikštų ir pas lėptos baimės bei netikrumo jausmo. Žinoma, labiausiai dėl to sielojasi patys korėjiečiai. Tiesą, karo be laiviai nebus prievarta varomi namo, kaip savo laiku rusai, 38 paralelė daugiau nebeegzistuoja, bet beveik pusė visos Korėjos dar vis lieka komunistų rankose. Nenuostabu, kad Syngman Rhee tik primygtinai amerikiečių spaudžiamas, sutiko netrukdyti paliaubų, pasilikdamas teisę laisvai veikti, jei politinė konferencija nebūtų sėkminga.

Džiugu, kad jo mintimis dalinasi ir visa eilė įtakingų JAV senatorių ir valstybės vyrų. Reikia tikėtis, kad JTO derybose bus lygiai ryžtinga, kaip ir kare. O to ryžto reikės daugiau, negu atrodo.

Jau pačios paliaubų derybos parodė, kad komunistai derasi ir susidera tik tada, kai jiems gręsia katastrofa. Kitaip derybos tęsiamos iki begalybės ir, aišku, be pasekmių. Jau dabar galima pasakyti, kad politinės konferencijos darbas bus sunkus ir nedėkingas. Komunistai darys viską, kad tik pavertus ją niekais.

Iš kitos pusės JTO tyko visa eilė pavojų, kurie jos dabar gerokai iškilusį prestižą gali palaidoti, kaip savo laiku Tautų Sąjungą. Mažiausias neapdairumas, nesugebėjimas išvengti komunistų klastos, gali būti fatališkai kenksmingas. Jei laisvosios tautos nori išlaikyti pavergtųjų pasitikėjimą, čia yra jų egzaminas. Vienokiu ar kitokiu keliu jos turi pasiekti Korėjos suvienijimo.

Jei šiuo klausimu komunistams būtų padaryta betkokių nuolaidų, tai ne tik korėjiečių viltys ir pasitikėjimas laisvųjų pažadais išnyktų, bet ir visos kitos komunistų paverg tos tautos nebepasitikėtų.

Ginklu suvienijimo nepasiekta. Ar pasieks derybomis? Pažįstant komunistų taktiką galima teigti, kad tik tvirta JTO laikysena ir pasiryžimas panaudoti dar drastiškesnes priemones, negu tik ką pasibaigusiame kare, gali juos priversti apsigalvoti ir nusileisti. Bent mažiausias svyravimas ir nesutarimas savo tarpe, būtų kaip tik tas, ko komunistai laukia.

* * *

JTO sekretarius skelbia, kad rusai sutiko remti asilikusių kraštų švietimo programą. Tam reikalui jie paskyrė 5 mil. rublių ir pasiūlė „sovietinius specialistus".

Penki milionai rublių nedidelė suma, palyginus su amerikiečių ar net kitų mažesnių tautų įnašu. Gyvenimas atsilikusiuose kraštuose nuo to nedaug pasikeis, bet sovietiniai specialistai, tai visai kitas reikalas.

MINISTERIO BUTLERIO ISPEJIMAS IR KA JIS REISKIA

Vakaruose dažnai girdime balsų, kad dabar reikia tartis su sovietais, nes sovietai turėdami ekonominių sunkumų, ypač satelitiniuose kraštuose, gali būti pasiruošę sutarti baigti šaltąjį karą.

Tačiau sovietai labai gerai žino, kad ekonominių sunkumų turi ir vakarų Europa, kuriai baigti šaltą karą gal daugiau rūpi, negu patiems sovietams. Tai žinodami sovietai, žinoma, darys viską, jei jie norės baigti šaltą karą kad tas šaltas karas būtų baigtas jų sąlygomis, bet ne vakarų. O tai vakarams reiškia šaltąjį karą baigti pralaimėjimu.

Kokie yra tie vakarų Europos ekonominiai sunkumai? Vakarų Europa negali gyventi pati iš savęs, ypač prie dabartinio Europos padalinimo. Ji turi eksportuoti arba prekes arba žmones. D. Schachtas savo knygoje „Abrechnung mit Hitler" teisingai pastebi, kad jei prieš 1914 metus Vokietija turėjo importuoti 20 proc. maisto, tai dabartiniu metu savo reikalavimus patenkinti vakarų Vokietija turi importuoti apie 40 proc. jos gyventojams reikalingo maisto. Kad tai būtų galima padaryti reikia didinti gamybą ir eksportą.

Lygiai tokioje pat padėty yra ir Didžioji Britanija. Jei ji nori valgyti, ji turi eksportuoti prekes ir importuots maistą. Tuo tikslu ji turi ne tik kelti savo pramonės produkciją, bet tas prekės užsieny parduoti. Sąlygos tam ne lengvėja, bet sunkėja, nes konkurencija, pvz., tos pačios vakarų Vokietijos, nuolat auga.

Pereitą savaitę Anglijos finansų ministeris Butleris, darydamas pranešimą pramonininkų ir profesinių sąjungų vadams, pakartotinai nurodė tuos ekonominius sunkumus, prieš kuriuos stovi Didžioji Britanija.

Tiesa, paskutiniai šeši mėnesiai ekonominiu atžvilgiu buvo kiek lengvesni, bet čia lėmė ta aplinkybė, kad importuojama žaliava dabartiniu metu yra 20 proc. pigesnė, tuo tarpu už eksportuojamas prekes dar tebegaunama tiek pat, kaip pereitais metais.

Ministeris Butleris reikalauja dar augštesnės produkcijos, dar daugiau eksporto ir nieku būdu nekelti atlyginimų, nes tas padidintų eksportuojamų prekių kainas ir tuo būdu paskankintų jų pardavimą užsieny.

Didžioji Britanija negali pajėgti pakelti kartu visus šiuos reikalavimus: rasti kapitalą savo industrijai pertvarkyti ir sumoderninti, patenkinti gyventojų pareikalavimus, mokėti skolas, eksportuoti, išlaikyti socialinių reformų atneštą gyventojams naudą — nemokamą gydymą, socialinį draudiną, ir ginkluotis. Ko nors reikia atsisakyti. Kyla klausimas ko? Gyvenimo standarto, socialinių reformų ar ginklavimosi?

Dabartinis taikos meto anglų karo biudžetas neturi sau lygaus praeityje, nes faktiškai kalbant, gyvenama ne taikos metą, be karo metą, nors dar tik šalto karą metą. Todėl anglai norėtų tą šaltą kara baigti, kad ginklavimuisi skirtas sumas galėtų skirti savo pramonei pertvarkyti.

Edenas prieš šešis menesius pasakė, kad anglai turi turėti taiką. Visos jų viltys, visi jų planai ateičiai nuo to priklauso. Nuo taikos, ne nuo šalto karo, nes reikia atpalaidoti tas lėšas, kurios šiandien skiriamos ginklavimuisi. Sovietai tai žino nė kiek neblogiau už pačius anglus, nors vientik iš anglų spaudos pasiskaitę. Ir jie, greičiausia, neturi nė mažiausio intereso palengvinti anglams, kaip ir visai vakarų Europai, išspręsti savo ekonominius sunkumus. Jų interesas yra tuos ekonominius sunkumus gilinti, bet ne juos lengvinti

Ž.

KNYGOS

J. Petruitis — Laisvę Ginant 14/-
Kastytis — Kolektyvinė Prausykla (Feljetonai) 7/-
Putinas — Keliai ir Kryžkeliai 11/6
J. Švaistas — Petras Širvokas 19/6
J. Simonaitytė — Aukstųjų Šimonių Likimas 24/6
I. Šeinius — Raudonasis Tvanas 17/6
J. Daumantas — Partizanai Už Geležinės Uždangos 17/6
N. Mazalaitė Gintariniai Vartai 14/-
J. Balys (sudarė) Lietuviškos Pasakos 17/6
Ark. Matulevičius — Užrašai 13/- ir 15/-
J.Gliauda Namai Ant Smėlio 14/-
V. Ramonas — Dulkės Raudonam Saulėleidy 21/-
V. Kudirkos Raštai 40/-
J. Jankus — Pirmasis Rūpestis 14/-
O.B. Audronė—Beržų Pasakos 10/-
J. Gailius — Susitikimas 5/-
J. Grišmanauskas—Tolimieji Kvadratai 12/-
Šatrijos Ragana — Seame Dvare 14/-
P. Kesiūnas — Tarp Žalsvų Palapinių 21/-
Gaučys (sudarė) — Pietų Kryžiaus Padangėje 31/6
J. Petruitis — Kaip Jie Mus Sušaudė 14/-
J. Savickis — Raudoni Batukai 9/6
H. Nagys—Saulės Laikrodžiai 7/-
O. Swett Marden — Džiaukis Gyvenimu 4/-
M. Biržiška — Lietuvių Tautos Kelias I, II. Tomas po 21/-
A. Mickevičius — Konradas Valenrodas 9/-
V. Pietaris — Lapės Pasaka 7/6
P. Gaidamavičius — Išblokštasis Žmogus 10/-

Įvairūs žodynai ir lietuviškos plokštelės. Rašyti: *Dainora Daunoraitė*, 49, Thornton Ave. London, W. 4.

SKELBIMAI

GYVAS ŽODIS APIE KANADĄ

Liet. Soc. Klube, 345a Victoria Park Rd. rugpiūčio 9 d., sekmadienį, 7 val. vakaro, atvykęs iš Kanados viešnagėn Alf. ELSBERGAS papasakos apie naujai įsikūrusių lietuvių gyvenimą Kanadoje. Londoniečiai prašomi atvykti į šį laisvą pasikalbėjimą.

Klubo Valdyba

Londono Lietuvių Sporto ir Socialinis Klubas, 345a Victoria Park Rd. E.9. Šių metų rugpiūčio mėn. 1 d. rengia ATOSTOGŲ BALIŲ Staliukus gallma užsakyti iš anksto pas Z. Jurą — telf. SHO 8734 Pradžia 7 v.v.

SAVI PAS SAVUS!

Prityręs siuvėjas, lietuvis, turįs ilgametį patyrimą, atidarė nuosavą vyrų ir moterų drabužių

SIUVYKLĄ

Didelis pasirinkimas geriausių medžiagų, prieinamomis kainomis. Greitas ir sąžiningas darbo atlikimas. Priimami ir nuosavos medžiagos užsakymai.

JUOZAS RAMANAUSKAS
19, Esmond Rd. Cheetham, Manchester, 8. Važiuojant iš Cannon St. Lietuviu Klubo kryptimi, išlipti prie kino Premier, Cheetham Hill Road.

29 metų amžiaus lietuvis, gyvenąs Olandijoje, turįs gerą ir nuolatinį darbą, nori atsikviesti iš Vokietijos ar iš kitur atitinkamo amžiaus gyvenimo draugę. Pageidauja lietuvaitę. Atsakys tik į rimtus laiškus. Rašyti: „Br. Lietuvio' administr. Mr. Olandiečiui, 43, Holland Park, London W. 11.

Linksmai ir pigiai atostogas praleisite gražiame pajūryje, BLACKPOOLYJE

Rašyti: Mrs.D.Morgan, 62,Holmfield Road, Blackpool, N.S.

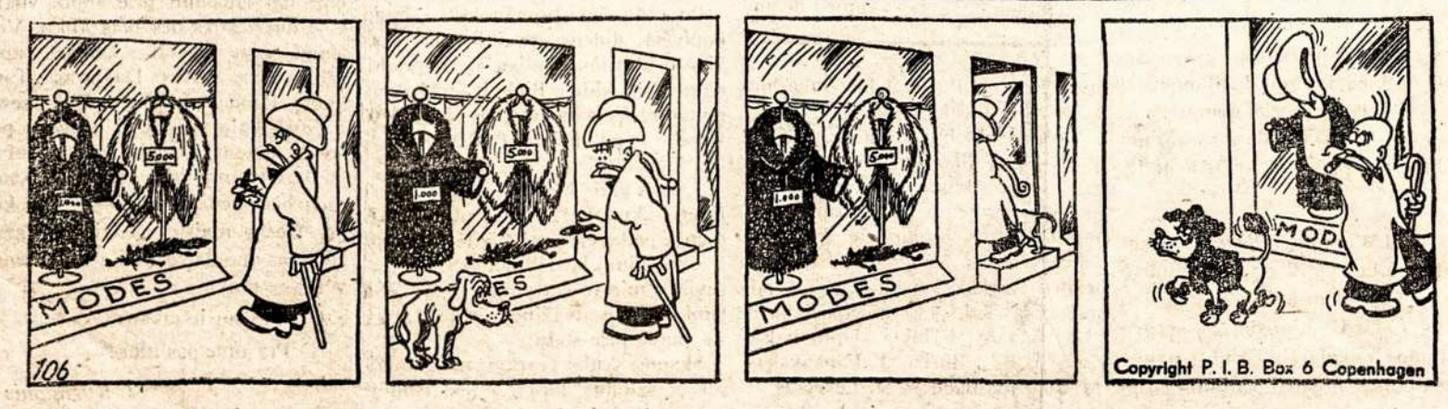

Britanijos LIETUVIS
EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

THE LITHUANIAN WEEKLY
Leidžia — DBLS Centro Valdyba su Europos Lietuvių Bendruomenėmis, kurias atstovauja: Pr. Zundė — Vokietija, J. Masiulis — Prancūzija, J. Dėdinas — Belgija, A. Paulaitis — Šveicarija, J. Lingis — Švedija, S. Lozoraitis (jun) — Italija, A. Galkus — Olandija, Č. Šliašinskas — Danija ir A.Gliornertas — Austrija.

Red. Br. Daunoras. Redakcijos ir Administracijos adresas: 43, Holland Park, London, W.11 Telf. PARk 9699.
Redakcija raštus taiso ir trumpina savo nuožiūra.
Prenumeratos kaina: metams — 35 šl. 6 mėn. — 20 šl. 3 mėn. — 12 šl.
Užsienyje metams — 6 doleriai.
Skelbimai: spaudos eilutė arba jos vieta — 1 šl.
Adreso pakeitimas — 1 šl. Paskiras numeris — 1 šl.
Spausdina NIDOS spaustuvė, 3, Southern Row, W.10.

Printed by NIDA Press, 3 Southern Row, London, W.10.